

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Оглавление

Ағатаева Балдырған.....	3
Ағатаева Балдырған.....	6
Айтмұханқызы Гүлбану.....	7
Алыева Айгерім.....	9
Аманбек Жансая.....	11
Амангелдиева Аида.....	13
Амангелді Нұрайна.....	14
Аманқос Дарын.....	16
Андрейқызы Назира.....	20
Әлібекова Аида.....	21
Әлімжанова Гүлназ.....	23
Бақтығали Әсема.....	24
Бақытжанова Жаңыл.....	27
Барханова Назерке.....	28
Бердібаев Ербол.....	29
Бөкенбайқызы Қымбат.....	30
Дүйсенова Нұрилла.....	31
Дюсенова Жансая.....	33
Ерқасова Салтанат.....	34
Есенғалиева Айдана.....	37
Жаныбек Айдана.....	38
Ибрагим Айнагүл.....	40
Иванқызы Шұғыла.....	42
Иванқызы Шұғыла.....	44
Исмаилов Гани.....	47
Ғ.Ізтұұрова.....	48
Кенжегүл Айзанат.....	49
Коляева Баян.....	51
Қуанышова Сымбат.....	53
Құспан Гүлназ.....	55
Лепесов Дастан.....	57
Медеуова Әлия.....	60
Мусаева Асель.....	63

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мұхамбетова Арухан	66
Нурджанова П.	68
Нұрболат Милена	70
Оңдасынова Дариға	74
Салиева Айторғын	75
Саркенова Раушан	82
Сембай Досан	83
Сүлейменова Сымбат	84
Түйебаева Айзада	86
Шахаманова Лаура	90

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Ағатаева Балдырған

11 сынып, Жалау Мыңбаев атындағы мектеп-гимназиясы
Түпқараған ауданы
Жетекшісі: Төлеуова А.Қ.

Ел боламын десең, бесігіңді түзе

Бір қаламның ұшымен жазылып, барша қауымның жүрегіне орнаған, бір ауыздан айтылып, кең өлкемді шарлаған осынау бір ыстық сөз, ыстық көңіл лебізі бүгін ғана емес, бар уақытта да қан тамырымыздың лүпіл-бүлкіліндей естіледі бізге. Иә, бұл – бүкіл қазақ жұртының, дүйім Қазақстан елінің қызу құштарлықпен, сарқылмас сүйіспеншілікпен айтар, ардақ тұтар асыл лебізі. Ол – өлең, ол – ән, ол – сұлулық, ол – асқақ арман, ол – шалқыған дәулет, көркейген сәулет! Елдік туымыз тігілген үлкен үйіміз, алтын шаңырағымыз да осында. Жарастығымыздың да, жақсылығымыздың да, тыныштығымыздың да қиясы, махаббатымыздың да ұясы – Қазақстан.

Талай-талай қас батырлар жанын қиып, қорғап қалған, талай арулар махаббат құрбаны болған, талай өзегі өртенген өкінішті жандар мен қуаныштан жүрегі жарыла шаттанған пенделердің куәгері болған қасиетті Отанымыз – Қазақстан!

Қазақстан - тәуелсіз ел. Сол тәуелсіздік жолында қазақ бабам не көрмеді десеңізші?! Еліміздің басынан азап та, аштық та, сұм соғыс та өтті. Әсіресе, XX ғасыр қазақ халқы үшін ауыр тиіп, қайғыға толы кезеңімен есте қалды.

Мың тоғыз жүз он алтыншы жылдағы көтеріліс, жиырмамыншы жылдардағы аштық, отызыншы жылдардағы тоталитарлық жүйе, ұлы Отан соғысы, мың тоғыз жүз сексен алтыншы жылғы жерді дүрсілкіндірген Желтоқсан оқиғасы. Бұның барлығы да қазақ жеріне ауыр жара салды. Қанша қиыншылық келсе де, біз оларды ешқашан ұмытпаймыз. Себебі, бұл-тарих. «Өткенімізді ұмытсақ, болашақ бізді кешірмейді» деген ұлы даналық сөз бар емес пе? Осы даналықтың әрдайым жадымызда сақталғанын қалаймын.

Сонау ел басына түскен нәубет жылдары тарыдай шашырап кеткендердің елге оралған сәттегі туған жерді, ата-бабаларының кіндік қаны тамған топырақты құшырлана сүйген сәттегі бейнелерін көргенде қалайша толқымассың?!

Міне, ежелден еркіндікті аңсаған азат халқымыз тәуелсіздігінің 20 жылдығын тойлады. Қазақстан, тәуелсіз мемлекет ретінде, дүние жүзіндегі барлық елдерге түгелдей дерлік танылды. Бәрінен бұрын адамның жан дүниесі, рухы мен ар-ұжданы азаттықты тілейді екен. Сол халқым өз табиғатына тән тіршілік кешкісі келсе, несі айып? Ақыры бұғау біткенге

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

сыймай, шідер біткенді шірей тартып, халқымыз тәуелсіз ел дербестігіне қол жеткізді.

Тәуелсіздік – ұлттық тілдің, дәстүрдің, салт-сананың мызғымас тірегі, күші, алтын дінгегі, халықтың бақ жұлдызы. Тәуелсіздік – арман! Жер бетінде қанша ұлт болса, сонша арман бар. Сол арманға біздің қазақ халқы жетті.

Енді бүгін өлген Туым тірілді,
Әнұраным жалғап алды ғұмырды.
Босағада қалып келген Елтаңбам,
Баяғыша төріме кеп ілінді.

Отан...Бұл сөз-әр адамның жанына жақын, жүрегіне жылы тиер сөз. Осы сөздің астарында қанша мағына жатыр десеңізші?! Отан дегеніміз - туып өскен жерің, Отан дегеніміз – 75 жыл Кеңес Одағының құрамында болып, дербестік пен тәуелсіздікті мүлде жоғалтқан қазақ халқының бастан кешкен тарихы, Отан дегеніміз - ел бірлігін, бостандығын, елін, жерін қайтсек сақтап қаламыз деп құрбан болған апаларымыз бен есіл ерлеріміз.

Мен үшін Отан – құндылықтарды, материалды тасымалдаушы емес.Бұл жан сезімі! Сенің әрқашан оймен болса да оралғың келетін Жердің рухани бұрышы.

Менің жылдарым күндермен өлшенеді. Мен оның шексіз болғанын, менің кішкентай және үлкен Отаным татулықта болғанын қалаймын. Мен әрқашан да Қазақстанда тұратын адамдарға жанымның жылуын, жүрегімнің отын сыйлауға дайынмын.

Мен өз Қазақстанымды қалай жақсы көрмеймін? Мен өз Отанымды қалай мақтан тұтпайын? Ол мені өз құшағына алады, әрдайым жылулық сыйлайды. Қазақстандай жері шұрайлы, шөбі шүйгін өлкені мен әрқашан да мақтан тұтамын.Қазақстанның кең даласындай байтақ дала еш жерде жоқ шығар. «Отаның-алтын бесігің», «Отаны жоқтық – нағыз жоқтық»- деп дана халқымыз бекер айтпаған. Өз Отанын сүю, өз ана тілін ардақтау - әрбір азаматтың бірінші міндеті.

Ал біздің халқымызда атамекенді ардақтау сезімі өте терең деп ойлаймын. Халқымыздың басынан қандай қиын кезеңдер өтсе де ата-бабаларымыз елімізді сыртқы жаудан қорғай білген. Өз елі үшін жанын да, барын да аямаған. Халқымыздың осы бір қасиеті жанымызға ана сүтімен тарап, ана тілімен дарып, ақ нанымен бекуі тиіс. Өйткені Отан - біз үшін отан да ыстық.

«Отаным» деген жас жүрегімнен шыққан асыл сөзді мақтанышпен, асқақтықпен айта аламын. Ата-бабамыздың азаттық жолындағы ерен ерлігінің арқасында осынау арман еткен заманға тер төге, көп күш жұмсай жеткен елімді мақтаныш етемін. Талай жылғы ұлы дүбір, дүрбелеңнен кейін жарқын

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

болашақтың таңы атып, еркіндік пен теңдік есігін айқара ашты. Еліміздің күні оңынан туып, жарық жұлдыздар шоғыры ұлттық намыс пен арымызды тудай желбіретті. Әрине, бұл күн оңайлықпен келмегені белгілі. Еліміздің арыстары талай жылдар басын тау мен тасқа ұрып, тар жол тайғақ кеше жүріп, еліміздің болашағы, келер ұрпақтың бақытты ғұмыры үшін аянбай күресіп табандылық пен асқан қайсарлық, шыдамдылық пен беріктік танытты. Барлық саналы ғұмырын ұлт мүддесіне арнаған бес арыс, ұлы Отан соғысында елім деп жанын пида еткен қайтпас қыран алаш азаматтары, жүректері оттай жалындаған желтоқсан қаһармандары... Айта берсе жалғаса берер елінің асыл ұландары, асқақ рухты азаматтарының ерен ерлігінің арқасы деп білемін.

Еліміздің көгінде тәуелсіздік туы желбірегеннен бері өшкеніміз жанды, өлгеніміз қайта тірілді, ата-баба дәстүрі көш түзеді, халқымыз еңсесін тіктеп жарқын болашаққа қол созды. Содан бері атқан оқтай зулап, табандатқан 20 жыл өтті. Қазақстанның жиырма жылдық ғұмырына көз салсақ, ауыз толтыра айтарлықтай, көкірегінді мақтаныш сезімі кернеп еске аларлықтай жеткен жетістіктері, асқан асулары мен бағындырған жаңа белестері бар.

Мен – жаңа ғасыр, жаңа мыңжылдықтың жас ұрпағы, егеменді елдің ертеңімін. Сондықтан, жас тәуелсіз мемлекетіміздің іргетасын қалаушы, «Сен де бір кірпіш дүниеге, тетігін тап та бар қалан», -деп Абай атамыз айтқандай, кірпіші болып қаланып, ата-баба ерлігі мен рухынан нәр алып, дәстүріне берік болып, Отанымның одан әрі өркендеп-өсуіне бар күш-жігерімді аямаймын.

Ол үшін кемел біліммен қаруланып, ғылым мен техниканың сан қырлы тетігін меңгеріп, бүкіл әлемдік құндылықтарды бойына сіңіре алған ұрпақ болсақ деп армандаймын. Өйткені, болашақ – жастардікі. Елдің ертеңгі иесі – бүгінгі ұрпақ.

Біздер, жас ұрпақ, тәуелсіздігіміздің баянды болуы үшін жауапты екенімізді, аға ұрпақ зор сенім артып отырғанын түсінгеніміз абзал.

Барша ұлтты бауырына басқан Отаным, мен сенің ізгілігіңнен, ұлылығыңнан нәр алып, дархандығыңнан үйреніп, бойжетіп келемін.

Сенің әрбір тасың, әрбір гүлің, өзен-көлің, тауың мен үшін қымбат. Перзентіңнің саған деген махаббаты тіл жеткісіз!

Қазақстан, сен заңғар биіксің, кеңсің. Менің жаным өзіңе деген мақтанышқа бөленген. Туған жер! Мен сенің атыңды жер бетіне жар салар перзентіңмін, тәуелсіздікті мықтап қолда ұстайтын балаңмын!

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Ағатаева Балдырған

11 сынып, Жалау Мыңбаев атындағы мектеп-
гимназиясы
Түпқараған ауданы
Жетекшісі: Төлеуова А.Қ.

Өнерлі өзін де, өзгені де асырайды

Шыр етіп дүние есігін ашқан сәттен бастап ана сүтімен бойға даритын ұлы қасиет бар екен. Бұл қасиеттің бір жанға бұйырары, бір жанға бұйырмасы анықты. Бойыңдағы сол туа біткен қабілетке егіз ұғым бар. Ол – қанатсызға қанат, талапсызға талап сыйлар ұлы ұғым. Ол – шуақты күндерге толы жайлы өлке. Әрине, ол – өнер өлкесі.

Өнер өлкесі... Өнер өлкесіне саяхат жасарда қалайша толқымассың?! Ол әлемге кірсең, шықпағың қиын-ау, сірә! Мінеки, мен өнер өлкесіне таяп келемін. «Өнер» атты жаз мекенге жасаған бұл саяхатымның керемет боларына сенімдімін.

Өнер – дүниедегі бар жақсылықтар қамтылған тамаша туынды. Өнер туындысы – өмірді түсінудің негізгі кілті. Өнер мен өмірдің байланысын айтсаңызшы! Өнермен өмір нұрланады, жан жадырайды. Өнерді қанатына ілген әсем құстай көк жүзінде қалықтайсың. Талантың асқан сайын одан әрмен жоғарылай бересің. Табиғат сыйлаған талантқа мықты талап қоя білу керек. «Талант – табиғаттан, талап – өзіңнен», - демей ме Мұзафар Әлімбаев ағамыз.

Өнердің саясы тарылған ба? Таусылмайды-ау, шамасы. Осы өнердің бәрі де оқуменен табылған. Білім қуған талап қана өнер өлкесіне аяқ бастырады. «Өнер тағына рұқсатсыз отырар болар», - деген сөздерде қаншама мағына жатыр десеңізші?! Бұл қанатты сөздердің иесі – Мұзафар Әлімбаев.

Өнерлі адам саясын кеңге жайған ағаш секілді. Саясы – оның тамырлары. Осы бір тамырлар кеңге жайылған сайын ағаш аясы өсе береді. Бір күндері таумен теңдес асулы шынға теңдес болады. Таланттылар раушан гүлі сияқты жан-жағына жұпар шашып, көңіл ашады. Үлкен өнердің үлкен, таза мінезі болуға керек.

Өнер адамға әдайым нұрын шашады. Нұрынан адам бойына адамгершілік, сұлулық, ізеттілік, инабаттылық секілді ғажайып қасиеттер төгіледі. Осы қасиеттер бойыңа еніп, сені шаттыққа бөлейді.

Өнер – ұлтты танытатын негізгі белгі. Әдебиет пен өнер ұлы болмаған жерде ұлт та ұлы бола алмайды.

Әр пенденің жаны бір өнерді сүйеді ғой. Сол сияқты мен де өнерді сүйемін. Қай өнер болмасын адамды көкке жетелейді. Ал мені көкке

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жетелейтін өнерлер – сұлу поэзия, қаһарлы күй және әсем ән. Сұлу поэзия ақынды көрікті етеді, оқырманды да сұлуландырады.

Шын мәніндегі сұлу поэзияда өнердің басқа салаларының да элементтері қойындасып жүреді. Әсем ән болса, көңілді ажарландырады. «Ән – көңілдің ажары» демей ме дана халқымыз?

Ал күй... Күй маған шабыт сыйлайды, сарқылмас рух, мықты күш береді. Мен күймен ажарланамын, күйді ерекше сүйемін. Күй өнерін сөз еткенде ақын Гүлжауһар Сейітжан апамыздың мына бір өлеңі есіме түсіп отыр:

Екі ішек, тоғыз перне сыналаған,
Сарқырап сыр төгесің құламадан.
Сен бейне көп жүректің бар асылын,
Жинаған бір кеудеге бір-ақ адам!

Уақыттың жебеуімен ауыр сыны,
Бойыңа тұнып қапты дәуір сыры.
Заманның ақ құсы болса, о домбыра.
Сен бопсың оның алтын қауырсыны.

Мінеки, күй өнері осындай.

Өнерді сүйген адам өзін де, өмірін де сүйе алады. Мен де өзімді және өмірімді сүйемін. Адам биік көкке өнермен ғана жете алады деп ойлаймын. Өнерлі өзін де, өзгені де асырайды.

Айтмұханқызы Гүлбану

11 сынып, Шахта орта мектебі
Түпқараған ауданы, Таушық ауылы

Патриот болу әрбір қазақтың парызы

Ел дегенде езіліп,
Жұрт дегенде жұмылып істе.

Бауыржан Момышұлы

«Біздің болашағымыз – жастар. Біз жастарды жаңа өмірге бейімдей білуіміз керек» деп Елбасымыз «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты жолдауында басты мақсат – Қазақстандық патриотизмге нақты тоқталған. Қазіргі таңдағы еліміздің өркендеуіне тек патриоттық тәрбие, патриоттық рух, патриоттық білім мен патриоттық сана арқылы ғана қол жеткізуге болады. Расында да қоғамның

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

қай саласында табысқа жеткізсеңіз де тек патриотизм арқылы ғана жеткізесіз. Алдымен патриотизм дегеніміз не? Патриотизм – адамның Отанына, туған еліне, оның тіліне, салт-дәстүрі мен мәдениетіне деген сүйіспеншілік сезім.

Ел болашағы – жастардың қолында. Бүгінгі жастарды алдымен Отан сүйгіштікке, адамгершілікке, ұлтжандылыққа, ізгілікке бір сөзбен айтқанда жалпы адамзаттық құндылықтарға толы рухани тұлға тәрбиелеуде осы патриотизмнің орны ерекше екенін айта кеткен жөн. Менің ойымша, патриоттық тәрбие алдымен өз отбасынан басталады. Тұлғалық бойындағы патриоттық құндылықтар отбасындағы мейірімді әже, ақылды ата, ардақты әке, аяулы ана, ыстық бауырларың, жанашар туған – тумаластарың қамқор болар аға – інілерің арқылы бойыңа сіңеді. Отбасының ыстық – ықыласын мейірімінен туындайтын отбасына деген сүйіспеншіліктен, Отанға деген сүйіспеншілік туындайды. Бүгінде отбасы бірлігін ажыраспайтын жанұяның жағдайын жақтауымыз керек. Сонда ғана өсер ұрпақ отбасынан патриоттық тәрбиені сезінеді.

Мен өз отбасымда анам мен әжемнің, іні мен қарындастарымның бесікке салынып, «Бесік жырын» айтқанын тыңдап өселік. «Шілдеhana», «Сүндеттой», «Беташар», «Қыз ұзату» сияқты дәстүрін көріп, біліп өстім. Жазда үнемі тігілетін киіз үйдің құрылысын қалай тігуін ойыма тоқып алсам, оның сәндейтін қазақы ою-өрнегін, бау-шашағын, түндігін жасауды анам мен әжемнен көріп таң қаламын, қандай керемет... Мен осындай ауылда өсіп, ұлттық тәлім-тәрбие алатынымды, салт-дәстүрімді көріп-біліп өскеніме мақтана аламын. Отбасымдағы келін мен ене, қайын аға, отағасы, қайын-келін арасындағы сыйластықтың өзіндік патриоттық тәрбиеге де әкелер есептігі мол. Тіпті қазақтың ұлттық тағамдарының өзі – құрт қайнату, балқаймақ әзірлеу, қазы-қарта дайындау, ет асу, сыбаға беру, қонқасы жасау сияқты өзіндік қазақи ерекшеліктерді мен оы ауылда өсіп-өнген балаларға берер ұлттық тәрбиелік мәні зор деп айта аламын. Сондықтан ұлттық мәдениетпен патриотизмді дамытып, ел болашағына сенімді боламын десең – ауылды көркейтуден, ауылдың қажеттілігін бастаң. Өйткені нағыз ұлттық рух – ауылды. Ұлттық мәдениет де – ауылда. Ұлттық тілде – ауылда. Ауылда өскен балалар тірі табиғат пен үй жануарлары, атап айтқанда тек жылқы малына қатысты – үзеңгі, тартпа, шылбыр, ер-тоқым, сабаутіс, аба, тайтоқы, бозкүрең, торы сияқты әдемі сөздермен тілдік қоры, сөздік қоры әлдеқайда көбірек дамыған Ана тілінің ескірген, ұмыт болған түрінде сақтаушы ауыл тұрғыны. Отбасынан, ауылды үюдей, туған еліне, салт дәстүріне, тіліне деген құрметпен патриотизм туындайды.

Бауыржан Момышұлының «Патриоттық негізгі қайнар көзі – отбасы және мектеп пікірі» деген пікірін де айта кеткен жөн. Патриоттық тәрбиенің қалыптасуы – балабақша, мектеп. Яғни мектептегі білім, балабақшадағы

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

тәрбие отбасындағы патриотизмді әрі қарай ұштастырады. Өйткені, балабақшадағы менің іні-қарындастарымның Қазақстанның мемлекеттік Әнұранын жатқа білуі, тіпті ту мен елтаңбаның неліктен солай таңбаланғанын да біледі. Аудандық, облыстық «Балалар күні», « Астана күніне арнау», «Бақытты балдырған» сайысына қатысып, сәби кезінен ұлттық патриотизмге тәрбиеленсе, «Білім ордасы- мектептен» дегендей бүгінгі ұрпақты сапалы білім мен тәрбиелейтін мектеп жоспарында тек білім мен қоса тәрбие де жүргізілуде. Ертеңгі күнге сенімді қоғамның бірі – білімді ұрпақ тәрбиелеу болса, осы әрбір қазақ патриот болып тәрбиелеуді керек дегенді естен шығармау керек. Сосын мектептегі орта білім стандартында білім алу ғана емес, оқушылардың ұлттық патриотизміне де үлкен мән берілген. Ғылыми тұрғыда ұлттық патриотизм дегеніміз – өз ұлтының салт-дәстүрін, қадір-қасиетін бойына сіңірген және оны қастерлеп, қорғауға дайын болуы бұл туғаннан ата-тегімен берілген тәлім – тәрбие арқылы жетілетін ұлттық сипаттағы сапалы әрекет пен мінез құлық.

Бүгінде мектепте болсын, қоғамдық қызметтегі болсын білім мен сапалы өнімнің түкпірінде Отанға деген сүйіспеншілік пен құрмет, ар-намыс жатырғанын естен шығармауымыз керек. Себебі, патриоттық тәрбие – ұттық намыс, ұлттық сана – сезіммен рухани байланысып көрініс табады емес пе? Жастарды патриоттық тәрбиеде тәрбиелеуде алд ымен Отансүйгіштік сезімін оятып барып, қоғамға бейім, адамгершілікті, ізгілікті, мәдениетті, зиятты сапалы тұлға қалыптастыру керек

Алыева Айгерім

9 сынып, «Атамекен орта мектебі»

Бейнеу ауданы

Жетекшісі: Абытова А.А.

Азаттық туы астында

Бөрілі байрақ астында
Бөгеліп кқрген жан емен.
Бөрідей жортып кеткенде,
Бөлініп қалған жан емен,

- деп басталатын әр сөзі саф алтындай салмақты: өлең шумағынан дүркірей жөнелген қалың қолдың дүбірі елдің намысы, бүтіндігі жолында бір ту астына жиналғандардың бөлінбес бірлігі, бөгеліп, іркіліп көрмеген өршіл өжеттігі атойлап тұр.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Өмірге келген әр жаңа мемлекеттің өз «іңгәсі» бар. Ол – көтерген туы мен елтаңбасы, асқақтата әуелеткен әнұраны. Еркіндікке ұмтылған қай ел, қай халық та өз даусымен сөйледі, өз үнімен жар салуды армандайды. Қанша айтса да тозбайтын ананың аты секілді, қанша емсең де дәмі азбайтын ананың ақ сүті секілді, қайран азаттық, еркіндік, саған не жетсін! Тарихта тұңғыш рет жас мемлекетті бастау, оны тұғырына қондырып, басына ту байлау, бақытты дербестік жолына жаңылмай алып шығудан артық қиын жұмыс болмақ емес.

Қабылданған аспанкөк туымыз, айшықты елтаңбамыз, ізгілік пен ақпейіл жігерге толы әнұранымыз сондай ас қиын сараптауларда көп көңілінен шығып, тәуелсіз мемлекетіміздің атынан сөйлейтін ресми белгілерге айналды. Олардың басты қасиеті – халқымыздың табиғатына етене жақындығы, төлтума өнер тілімен терең сыр шертіп, асыл аңсарларымыз бен алыс-жақынға деген ізгі пейілімізді кемел жеткізе алуында. Әлемде жалғыз-ақ вексиллология «ту» деген латын сөзінен шыққан, вексиллология – ту институты бар. 1973 жылы Лондонда вексиллологтердің бесінші конгресі өткізіліп, оған 14 елден 57 делегат қатысты. Конгрестің төрағасы болып вексиллология институтының директоры америкалық Уитни Смит сайланды. Смит конгресте өзі басқарған институттың нәтижелі жұмыс істеп жатқанын зор энтузиазммен хабарлап, оған мысал ретінде Оңтүстік Американың Гайана мемлекеті институт жасаған ту суретінің жобасын өабылдағанын айтты. Мемлекеттік тулар мәселесіндегі қиындықтарды шешу үшін вексиллологтер тәуелсіздік алған жаңа мемлекеттердің туларын жасау бір жерден басқарылғанын дұрыс деп есептейді. Мысалы, Индонезияның туы Монаконың және Польшаның туларына ұқсас болып кеткен. Конгреске қатысушылар «Барлық мемлекеттердің туларынан жаугершілік рухты білдіретін рәміздер алынып, бейбіт еңбек рәміздері бейнеленсін» деген үндеу жариялады.

Біздің ұлттық белгілеріміз де шетелдік мамандар тарапынан да жоғары баға алды. Мысалы, Бонн қаласындағы дүниежүзілік вексиллология ғылыми-зерттеу институтының директоры Р.Климеш бізге жазған хаттарының бірінде: «Мемлекеттік туларыңыз ғажап екен! Мен оны алғаш рет теледидардан, Барселонадағы олимпиадалық ойындарды тамашалау кезінде көргенмін» деп жазды. Көк ту – қазақтың қасиеті. Көк ту – қазақтың рухы. Көк ту – ұлттың ұлылығының белгісі. Көк туды қорлағаның – рухыңды қорлағаның. Көк туды қадірлегенің – ұлтыңды қадірлегенің. Көк ту – әрбір шаңырақтың төрінде, әрбір мекеменің төбесінде ілініп тұруға тиіс. Көк туды қадірлеу арқылы рухымызды оятамыз. Ұлттық санамызды қалыптастырамыз. Халықтың болашағы саналатын келер ұрпақ та қазақтың мемлекеттік рәміздерін қадірлеп өсуі керек. Өкінішке орай, қазіргі таңда

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ұлттық нышанымызды аяқ асты қылып жүрген жастар да бар. Мәселен, көк тудың суретін неше түрлі тәтті кәмпиттердің қағазына салады. Ал ол қағаз болса, қоқыс жәшігінде немесе аяқ астында жатады. Сондай-ақ, көк тудың суретін жеңіл автокөліктің артына салу үрдісі де халық арасында кең жайылған. Бұл қалай болғаны? Сонда ұлттығымыз, азаматтығымыз қайда қалды? Бұл азаматтығымызға үлкен сын.

Біз тәуелсіздікке аңсап, зарығып жеттік. Енді сол тәуелсіздіктің қасиетті белгілерін де ерекше қадірлеуіміз, қастерлеуіміз керек. Әрбір азамат Қазақстанның туын, елтаңбасын, әнұранын тұмардай қасиет тұтуы қажет. Елдігіміздің сыналар тұсы – осы! Бұл баға жетпес байлығымыздың қадіріне жете білейік.

Аманбек Жансая

10 класс

Каракиянский район, с. Мунайшы

Моя родина-Казахстан

Н.А.Назарбаев: «Дружба народов, взаимопонимание и солидарность – вот основа, на которой мы строим новый Казахстан!»

Мой Казахстан – это самая дорогая, важная, драгоценная, горячо любимая страна. Это родина моя...

Много веков понадобилось нашим предкам, чтобы заселить, освоить, защитит её от врагов и передать в наследство нам, ныне живущим. Сколько труда, пота и крови, радости и страданий выпало на долю минувших поколений. Поэтическое наследие нашего народа содержит немало завораживающих картин красоты родной земли, её безбрежных просторов, белоснежных громад гор, лазурных гладей озер... Великие акыны воспевали красоту и историю казахской земли. Народная память хранит и передает из поколения в поколение славные и трагические события в жизни казахского народа. Слушая народные мотивы домбры, представляешь себе огромные степи, колышущиеся степные травы от вольного ветра, всадника на лихом коне, летящего на нём, как на крыльях, к солнцу.

Широко и правильно раскинулся Казахстан. Солнце встаёт из степи, весь день идет над древней казахской землей. Уголь, нефть, золото, титан, свинец, цинк, железо – всё можно найти в казахской земле.

В Казахстане единой семьей живет пятнадцать миллионов человек, представителей более ста национальностей и народностей. Я не перестаю удивляться тому, как дружно уживаются в нашей стране люди разных национальностей, говорящие на разных языках, исповедующие разные

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

религии. И всё это сопровождается не только хорошим отношением, но и симпатией друг к другу. На казахском, русском, уйгурском, немецком, корейском, татарском языках издаются книги и газеты, работают национальные театры, эстрадные ансамбли, передаются национальные программы радио и телевидения. Всех нас, людей разных национальностей, объединяет общее: мы-народ Казахстана.

Казахстан-страна больших возможностей, всего лишь полтора десятка лет назад ставшая независима. Её развитие идет большими темпами. Сейчас мы только дети, но уже сейчас устроим планы на будущее, мечтаем кем-нибудь стать в жизни, чтобы приносить пользу государству, приумножать богатства нашей Родины. Хорошо учиться, быть добрыми и щедрыми, уважать пожилых людей и сверстников. Многое должно нас интересовать, мы не должны быть «глухими» к бедам и страданиям людей. Что в жизни нужно человеку? Конечно, чтобы люди, засыпая, были бы уверены в том, что их жизни, их будущему ничего не грозит. Мир и согласие на земле-вот самое главное для каждого человека. Мы уверены в своем будущем! Моя малая родина-просторные степи на берегу седого Каспия. Я родилась, живу в этих бескрайних просторах. Щедрая земля, на которой я живу дает моей стране нефть-«черное золото». Нелегко труд нефтяников, которые из недр земли достают так необходимое нам полезное ископаемое. Запасы нефти, газа не безконечны, поэтому мы должны очень бережно относиться ко всему тому, что так щедро дарит нам земля. Каждую каплю нефти мы должны использовать с пользой, обдуманно. Моему краю необходимо построить заводы, которые перерабатывали бы нефть, газ и получали все необходимое на своей земле. Этим предстоит заняться мне, моим сверстникам. Так хочется, чтобы наш Казахстан был одно из самых процветающих стран мира. Мы, молодое поколение, сделаем все, что от нас требуется, чтобы эта мечта сбылась.

Вот какой мой Казахстан: мирный, свободный, богатый, многонациональный. Разве можно не любить такую страну? Мы гордимся прошлым нашей страны посвятим жизнь её настоящему во имя нашего общего будущего.

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Амангелдиева Аида
5 сынып, Күйкен орта мектебі
Бейнеу селосы

Ел атын – ер шығарар

Патриот - сөзі отанын, ұлтын сүю, оны жаудан қорғау деген. Қазақтар ежелден басқа халықтардай Отанын, ұлтын сүйген халық. Батырларымыз, сондай – ай қазақ халқы отанын, жерін сүйіп, халқын барлық уақыт жаудан қорғаған. қазақтың ұлтжандылығы, отан сүйгіштігі ежелден қалыптасқан. Оған аталардан ұлы мұрамыз, мақал-мәтелдеріміз нақты дәлел.

Қасиетті хадисте «Отанды сүю иманнандүр» деп келтіреді. Елін, отанын сүю, қорғау қашанда бәріміздің парызымыз болып келген. Отаншыл сезім жас ұрпақ бойында қалай және қайдан беріледі? Бұл сұраққа мен өзімше ой жүгірте отырып, былай тұжырымдадым. Білім беру ұйымдарында қазіргі замандық қазақстандық патриотизм рухында тәрбиелеу – елдің мемлекеттік нышандарын танымал етуді қамтамасыз етумен байланысты екенін сездім. Еліміздің рәміздерін тану арқылы, сол рәміздерді сүю, құрмет ету сезімі оянады. Сондай-ақ әрбір балада патриоттық сезім оятуға әдебиет сабағы және тарих сабағының үлкен әсер бар деп ойлаймын. Бұған дәлел ретінде мен бір ғана Махамбет Өтемісұлы шығармаларын алып, талдап өткенді жөн көрдім. Махамбет өлеңдерінде «қара қазан сары бала қамы үшін қылыш сермедік»-деп елін сүйген патриот бейнесі арқылы, елі үшін туған ерлер бейнесін бере алған. Сондай-ақ, «Қызғыш құс», «Бағаналы терек» деген өлеңдерінде де сол бір Отан елі үшін жанын қиған ерлік иелері ерлер бейнесі көз алдымызға келеді.

Отаны үшін жан қиған патриоттар ерлігі Ұлы Отан соғысы кезінде ерлікпен қаза болған Әлия, Мәншүк апаларым, Бауыржанағаларымыз өмірі арқылы біле аламын. Сондай-ақ «Желтоқсан оқиғасы» арқылы жас жанын қиып, Отаны үшін отқа түскен ағаларымыз Қайрат, апаларымыз Ләззат өмірлері де бізге үлкен сабақ. Сонау өткен тарихқа көз жүгірте отырып, өз еліміздің осы дәрежеге жетісуіне үлес қосқан отандастарымыз көп. Олардың есімі мәңгі сақталады. Біз оларды өзімізге үлгі етеміз. Қазіргі кезде де заман талабына сай елімнің өсуіне өз үлесін қосып жүрген аға-апаларымыздың өміріне қызығып қараймын және соларға ұқсағым келеді.

Дегенмен, қазіргі кезде өз елінен безіп, алдауға түсіп, шет елдерге өтіп кетіп жүрген бауырларымды көріп, Отаным – алтын бесігім, басқа елде сұлтан болғанша, өз еліңнің ұлтаны бол – деген атам қазақтың мақалын есіне сала кеткім келеді.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мен қазір мектеп жасындамын, ер жетіп, үлкейіп, еліме Абай атам айтқандай: «Сенде бір кірпіш дүниеге кетігін тап та бар қалан» - деген мәтеліне сай еңбек етіп, өмірден өз орнымды тапқым келеді. Қазақстанның - болашағы ұлы. Сол болашақтың жаратушылары – біздер. Сондықтан еліме еңбек етіп, ата-анам, Отаным алдындағы борышымды адалдықпен, еңбекпен қайтарғым келеді. Бұның басты жолы – оқу. Жақсы оқыған адам ғана жете алады деп ойлаймын.

Амангелді Нұрайна

9 сынып, Ә.Махутов атындағы мектеп-гимназиясы
Бейнеу ауданы, Төлеп селосы

Қазақ халқының салт-дәстүрлері

Қай кезде болмасын біздің ата-бабамыздың алдында тұрған үлкен міндеті - өз ісін, өмірін жалғастыратын саналы ұрпақ тәрбиелеу болды. Ұрпақ тәрбиесі келешек қоғамның қамын ойлаудың басты мәселесі. Ал осы жастарды жан-жақты саналы, ибалы, инабатты азамат етіп өсіруде халықтың салт-дәстүрлерінің тәлім-тәрбиелік маңызы орасан зор.

Адамның жарық дүниеге келген күнінен бастап, оның есейіп, қартайғанға дейінгі өмірі, өзгелермен қарым-қатынасы барлығы да салт – дәстүрімізде ерекше орын алған. Жастарды тәрбиелеу мәселесіне ерекше көңіл бөлген бабаларымыз “Қызға қырық үйден тыю, ұлға отыз үйден тыю”- деп, өз ойларын айтып кеткен. Бұл тыйым сөз балалар мен жасөспірімдерді жаман әдеттен сақтандырып, жақсылыққа бейімдеуден қалыптасқан.

Салт-дәстүр әрбір ұлттың, халықтың сеніміне, тұрмыс тіршілігіне, өз ерекшеліктеріне байланысты сан ғасырлар бойы жинақталып қалыптасады. “Жаманнан жирен, жақсыдан үйрен” - дейді дана халқымыз. Жаман қасиеттерден аулақ болып, жақсы әдеттерді үйрену үшін еліміздің өскелең ұрпағы тәрбиелі, иманды, кішіпейіл болып, өз ата-дәстүр, салт-санасын білуі қажет. Осы әдет – ғұрпын біліп, құрмет тұтқан адамның рухани байлығы, әдептілігі бойынан көрініп, өзгелерге шуақ нұрын шашып тұрады. Ата-бабаларымыз балаларына алдымен отбасы тәрбиесін үйреткен. Одан кейін “Құдайым, бала бер, бала берсең сана бер, сана бермесең бір-бірлеп ала бер,” – деп бабаларымыз ұрпағының санасыздығынан сақтанған, оларды тәрбиелеу жолында әдеп, ырым-тыйым, жөн - жоралғыларды үйрететін салт - дәстүрлерді қалыптастырып, оны өмірде де қолданып отырған. Бұрынғылар бүгінгі жастарға сенім артып, жастардың есеюіне, жақсы тәрбиеленуіне

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

мақал-мәтелдер, нақыл сөздер, бата-тілектер арқылы ықпал еткен. Осы ойымды төмендегі өлең жолдары арқылы нақтылай түскім келеді.

Шығарады бара қалсаң төріне,
Кеңділігі қазақтың сол төрінде.
Ақ сәлделі атаның ақ батасы,
Таңғалдырған өзгені өз жерінде.
Ұрпағына үлгі етіп, ғибрат қып,
Бабамыз кеткен бізге сенім артып.
Дәстүрін жалғастыру бұл қазақтың,
Алаштың ұрпағына бір ғанибет.

Қазақ халқының салт-дәстүрлері қазақ ұлтының мінез-құлқын, түрлі қасиеттерін көрсетеді. Яғни, кейбір әдет-ғұрыптар халық тұрмысына, тәрбиесі мен мінезіне байланысты қалыптасады. Халқымыздың ежелден қалыптасқан салт-дәстүрлерін негізінен тұрмыс-салтқа байланысты салт-дәстүрлер, бала тәрбиесіне байланысты салт-дәстүрлер және әлеуметтік-мәдени салт-дәстүрлер деп үш топқа бөліп қарастыруға болады.

Тұрмыс-салт дәстүрлері халық тұрмысын, қалай өмір сүргенін көрсетіп, дәріптейді. Қазақтардың баспанасы-киіз үй, оның бөліктері, зергерлік қолөнер кәсібі, негізгі айналысқан шаруашылығы, аңшылық өнер, құсбегілік, ұлттық тағамдары жайлы көптеген мағлұматтар береді. Қазақ халқы негізінен төрт түлік малды қасиетті санаған. Сондықтан оларды ауру-сырқау, жұттан сақтайды деп, әр малдың өз піріне сенген, тіпті соған байланысты жырлары да бар.

Қай халықты алсақ та, әрбір жанұяда жастар отау тігіп, отбасы болған соң олар балалы болуды арман етеді. Бала-өмірдің шырағы “Бесіксіз үйде береке жоқ”, “Балалы үй-базар”- деген ой түйген халқымыз дүниеге сәби келуін күтеді. Осылай асыға күткен бала дүниеге келсе, қазақтың қай отбасы болмасын үлкен той жасайды және ондай тойлары өте көп. Бұл дәстүр ретінде қалыптасқан. Яғни, бала тәрбиесіне байланысты салт-дәстүрлерге баланың дүниеге келген күнінен бастап, есейіп азамат болғанға дейінгі кезеңі кіреді. Мысалы: шілдехана, балаға ат қою, қырқынан шығару, бесікке салу, тұсау кесу, атқа мінгізу, т.б. жатады. Ұл бала мен қыз баланы шаруашылыққа, жанұя болуға, еңбекке, өмірге бейімдейді.

Әлеуметтік – мәдени салт – дәстүрлер қоғамдық сана, қоғамдық болмыспен тығыз байланысты. Ал әлеуметтік-мәдени салт-дәстүр халықтың тарихи дамуы барысында қалыптасқан, адамның өзара қарым-қатынасын реттейтін салт-дәстүр. Бұл салт-дәстүрге туыстық қарым-қатынастар, тіл,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

өнер мәселелеріне байланысты салт-дәстүрлер, үйлену мен үй болуға байланысты салт-дәстүрлер жатады.

Сондай-ақ, қазақ халқында Наурыз мейрамы, қасиетті айт мейрамы дәстүр ретінде тойланады. Арнайы осы мейрамдарға демалыс беріліп, жоғары дәрежеде аталып өтіледі. Бұл мейрамдарды білмейтін қазақ жоқ шығар, сірә...

Бұрыннан келе жатқан дәстүрлердің тағы бір тобы бата-тілектер айту. Батада үлкеннің кішіге тілер тілегі, ниеті жыр түрінде беріледі. Мысалы: дастархан басында берілетін баталар, жолға шығарда берілетін баталар, т.б. “Көп түкірсе-көл”- демекші, осы бата-тілектер арқылы қазақ халқының кеңпейілділігін, кішіпейілділігін көруге болады. Себебі тілек білдіруші адам өзі үшін де, өзге үшін де тілек тілеп, дұға етіп, ақ пейілін көрсетеді.

Ата-бабаларымыздан ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып қалған салт-дәстүрімізсіз, рухани байлығы мол, білімді, әдеп-ибаны білетін жас ұрпақты тәрбиелеу мүмкін емес. Сондықтан ұмыт қалған салт-дәстүрлерімізді үнемі жаңғыртып, өзгелерге дәріптеп жүруіміз керек. Себебі қазақ деген халықты өзге елдерден ерекшелеп тұратын да осы әдет-ғұрпы секілді. Салт-дәстүрді ұмытпай, өзгелерге үлгі ету әрбір қазақ жасының борышы.

Аманқос Дарын

7 сынып, Бейнеу лицейі

Бейнеу ауданы

Жетекшісі: Айсұлтанова Бағила

Бабалар ерлігі – ұрпаққа өнеге

Сан ғасырлық тарихымызда мақтан тұтар, бүгінгіміз бен келешегіміз үшін ғибрат алар оқиғалар мен ел тағдырын өз тағдырынан биік қойған, ұлтының тұтастығын, жерінің бүтіндігін мұрат еткен қазақ батырлары, Отан алдындағы адал қызметінен үлгі алар ұлы тұлғалар аз болмаған. Сонау ғасырлар қойнауының қатпар-қатпар белесінен байқасақ, ежелден-ақ ру-тайпаларымыздың өз жерін еш жауға бастырмай, шыбын жанын шүберекке түйіп, қасық қаны қалғанша күрескен жауынгерлік істері бізге аманат болып жеткен.

Қазақ халқының тарихына көз жіберсек, сонау Күлтегін, Білге қаған, Тоныкөктен бастап жерін, елін, тілін, ділін қорғаудағы өшпес ерліктерге толы. Бесік жырынан басталатын ерлікке баулу дәстүрлері түркі халқына тән негізгі ырымдар. Халқымыздың бойындағы отансүйгіштік құндылықтарды ұрпақтан-

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ұрпаққа беріліп отырған заңдылық тұрғысынан да қарауға болады. Бұған дәлел көне түркі заманынан бастау алған патриоттық құндылық Күлтегін жазбаларында былай деп суреттеледі: “Елтеріс қағанның алғырлығы, еліне деген сүйіспеншілігі Күлтегіннің қанына ана сүтімен сіңді” – деген көне жазу қазақ халқының бойындағы ұлттық патриотизм сезімдері бүгін ғана пайда болған жоқ, ол ежелден-ақ туындап, дамып келе жатқан қасиет деуге болатындығын көрсетеді. Күлтегін жазбасында тағы да мынадай жыр жолдарын кездестіруге болады:

Кедей халықты бай қылдым,
Аз халықты көп қылдым...
Түркі иелігінен айырылған халықты
Ата-баба мекеніне орнатты...

Бұл жазбадан патриотизмнің –ата-баба мекеніне ие болып отыру жолында жан аямау, діл бірлігін қорғау, жиғанын халықтан аямау екендігін аңғаруға болады. Жоңғар сияқты алып империямен алысуға, Ресей патшалығының зеңбірегіне жалаң қылышпен қарсы шабуға жетелеген де осы Отанына деген сүйіспеншіліктің, патриотизмнің қуатты күші.

Туған жерге деген ыстық сезім, атамекенге деген құрмет пен қадір қасиет тұтуды Ұлы дала ойшылдары Қорқыт Ата, әл-Фараби, Жүсіп Баласағұни, Махмұд Қашқари және т.б. айтқан болатын. Ақын-жыраулар халыққа өнегелі сөздерімен ықпал етіп, оларды іргелі ел, берекелі жұрт болуға шақырды. Жыраулар жаугершілік заманда хандар мен бектердің ақылгөй кеңесшісі болып, жорықтарға бірге аттанды, ру тайпаларға басшылық етті, сұрапыл қанды майдан көріністерін жырға қосты, ерлікті мадақтады, шейіт болған батырларды жоқтап, ел қайғысын бөлісті.

Жоңғар шапқыншылығы кезіндегі халықтың береке бірлігін, Отанға адалдығын сақтау, намысты қолдан бермеу, өз Отанын жаудан аянбай қорғау – ат жалын тартып мінуге жарайтын қазақ баласының қасиетті борышы екендігін Шалкиіз, Ақтамберді, Бұқар жырау, Шал ақынның өлең-жырларынан көре аламыз.

Қазақтың айбынды ақындарының бірі Махамбет Өтемісұлы қазақ шаруаларын бостандық үшін күреске шақырып, қара халықты бақытқа жеткізуді армандап өткен. Ол өзінің үзеңгілес серігі Исатай мен халықтың ерлігін, олардың адамгершілік қасиеттерін жыр етті. Өз халқына, ұлтына деген патриоттық сезімді қазақ ағартушылары Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев шығармаларынан да көруге болады. Қазақта ең алғаш қазақ балалары үшін халық мұрасына, салт-дәстүріне, ерлік, адамгершілік тәрбиесіне

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

негіздей отырып, оқулық жазған Ы.Алтынсарин болды. Ол көшпенді елдің баласына ғылым-білім, өнер үйретуді армандады.

Абай Құнанбаевтың еңбектерін зерделеп қарайтын болсақ, жастарды ерлік рухта, патриотизмге баулып, намысын, ар-ожданын, адамгершілік қасиеттерін тудыратын жыр жолдарын кездестіреміз. Оның “Адамзаттың бәрін сүй бауырым деп” деген сөзі, барша жұртшылықты жауласу, күш көрсету дегенді білместен, тек тату-тәтті өмір сүруге шақырады.

Қарап отырсақ, қай кезде болмасын халық игілігі үшін еңбек еткен ағартушылардың, ақын-жыраулардың барлығының мақсат-мүддесі қазақ халқын тек бірлікке, ынтымаққа шақыру, ешкіммен жауласпау, оқу білімге уағыздау, адамгершілікті, адал шыншыл болуға, өз Отанын сүюге, отаншылдық, отансүйгіштік қасиеттерді әр адамның бойына дарытуға ұмтылған. Бұл бүгінде Қазақстанның, Елбасымыз Н.Назарбаевтың “әр этностың ұлттық сезімін сыйлап, бірде-бір ұлтпен қарама-қайшылық туғызбау” деген бағытымен үндесіп жатыр.

Отанға деген сүйіспеншілік, ұлтына деген ыстық сезімді Алашорда қайраткерлері А.Байтұрсынов, М.Дулатов, М.Жұмабаев, С.Торайғыров, Т.Рысқұлов, Ә.Бөкейханов, М.Шоқай т.б. еңбектерінен де кездестіреміз. Ұлт зиялысы М.Дулатов: “Көзіңді аш, оян, қазақ, көтер басты” – дейді. Ал.С.Торайғыров:

Қараңғы қазақ көгіне
Өрмелеп шығып күн болам!
Қараңғылықтың кегіне,
Күн болмағанда кім болам?

– деп, жастарды өнер-білім алып, жарыққа талпыну Отанға пайдалы азамат болу екендігін сан қайталап еске салады.

Қазақ халқының батыр ұлы Бауыржан Момышұлының өнегелі өмірі бір төбе. Ол ерлік, рух, ұлттық намыс арасындағы тығыз байланысты: “меніңше, ұлттық намыс болмаса, ұлт батырлары да болмайды. Сонымен қатар ол, ең алдымен, елінің патриоты атанбаса, батыры да емес. Егер тура мағынасында айтсам, патриотизм – адамды өзінің арғы тегімен жалғастырып жататын арқауы мықты қасиетті жіп”, – деп тұжырым жасаған еді. Шындығында, отанды сүю сірә қанмен берілетін қасиетті рух секілді.

Отансүйгіштік рух – қазақ елінің әлемдік өркениетті елдер қатарына қосылып, дүниежүзілік қауымдастықтан лайықты орын алуға мүмкіндік беретін бірден-бір күш. Отансүйгіштік сезім өрге бастайтынын өз ұлтымыздың тарлан тарихы талай дәлелдеді. Ендігі жерде сол алдыңғы толқыннан үйренетін, тәлімін алатын, қанатты ісін жалғастыратын дәстүр біздің еншімізге тиіп отыр. Сол жақсы үрдісті жалғастыру біздер үшін

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

перзенттік қарыз да парыз болып саналады. Осы арқылы кейінгіге біз де із қалдыруға тиістіміз.

Менің ойымша, қазақстандық отансүйгіштік рух Қазақстан азаматының өзін осы елдің төл баласы, нағыз азаматы ретінде сезінгенде ғана қалыптасады. Қазақстанның патриоты болу үшін: Қазақстанда тұратын барлық ұлт өкілдері Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздеріне ерекше құрметпен қарап, шын ниетімен қадірлеу; Қазақстанда тұратын барлық халықтардың ұлтына қарамай, Отанды қорғауға дайын болу; ұлттық патриоттық мақтанш сезімінің болу: қазақ халқының тарихы мен салтын, тілін сүю қажет сияқты.

Қай кезде де азаматтың өз Отаны алдында парызы болады. Азаматтың қасиетті борышының бірі – Отан алдындағы парызын өтеу. Кез келген адам бейбіт заманда да Отанын қорғай алады. Ол дегеніңіз қолға қару алу емес, өз Отанының білімді, өркениетті, салауатты перзенті бола алу. «Отан үшін отқа түс, күймейсің» деген екен батыр Бауыржан Момышұлы. Бұлай деп текке айтпаған. Өйткені Отан үшін еткен еңбегің ешқашан ұмытылмайды. Біздің ата-бабамыз түрлі қанқұйлы соғысты басынан өткерді. Олардың ең соңғысы – Ұлы Отан соғысы болды. Олардың соғысқа қатысқандағы мақсаты – ұрпақтарының, яғни, біздердің жақсы өмір сүруімізді, бейбітшілікте өмір сүруімізді қалады. Осылайша, аттың жалында, түйенің қомында жүріп, біздерге бейбіт өмірді орнатып берді.

Халқымызда «Ерім дейтін ел болмаса, елім дейтін ер қайдан болады» деген мақал бар. Жастар өз Отанының нағыз патриоты бола алу үшін үлкендер де өз соңынан ерген ұрпақты дұрыс тәрбиелеуі керек. «Отаным маған не бересің деп емес, Отаным, мен саған не бере аламын?» деп өсу керек. Сонда елімізде әрқашан да бейбітшілік болады. Себебі, ертеңгі елдің тізгінін ұстар азаматтар білімді болса, олар барлық қиыншылықтарды ақылмен шеше алатын болады.

Қазақ халқы өзінің ата-баба тарихына сүйіспеншілікпен қарауға құқықты. Өйткені, біздің ата-бабаларымыз бір сәт құлдыққа бас сұғып, өзінің отар ел болған болмысына ризашылық білдіріп, отырып қалған емес. Олар арының тазалығын ту қылып, азаттық жолын қалады. Ата-баба салты – тарихымыздың үлесі халқымыздың баға жетпес мұрасы.

Қазақ халқы ежелден басқа халықтардай Отанын, ұлтын сүйген қасиет тұтқан ел. Батырларымыз бастаған қазақ халқы Отанын, жерін, ұлтын жаудан қорғаған еді. Оны Қазыбек би: «Біз қазақ деген мал баққан елміз, бірақ ешкімге соқтықпай, жай жатқан елміз. Елімізден құт береке қашпасын деп, жеріміздің шетін жау баспасын деп, найзаға үкі таққан елміз; ешбір дұшпан басынбаған елміз, басымыздан сөзді асырмаған елміз. Досымызды сақтай

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

білген елміз, дәмі-тұзын ақтай білген елміз; асқақтаған хан болса, хан ордасын таптай білген елміз. Атадан ұл туса, құл боламын деп тумайды, анадан қыз туса, күң боламын деп тумайды» дей отырып, қазақ халқының өз елін, жерін қорғаудағы қажырлығын, жанын аямайтын патриоттығын, такаппарлығын сипаттаған еді.

Демек, біз - аманатты арқалаған баһадүр бабалардың ұрпағымыз! Бабалар салып берген сара жолдың иесіміз. Толарсақтан саз кешіп, ат ауыздықпен су ішкен заманда, қолына найза алып, ерлеулі атқа қонған батыр да қайсар қазақтың жалынды ұрпақтарымыз. Олай болса, бабалар рухына бас ие отырып, егемендікті сақтау, тәуелсіздігіміздің тұғырын тереңнен бекіту қасиетті борышымыз саналады емеспе?!

Андрейқызы Назира

9- сынып оқушысы, №2 орта мектебі
Мұнайлы ауданы

Елім деп соғар жүрегім

Туған жер, атамекен әр адамның тағдырын құрайды. Тек одан барлық алғаныңды көңіл сүзгісінен өткізіп, бал жинаған арадай, жүрегіңе құя білуің шарт. Туған жерді сүю дегеніміз өмір бақи өз жеріңде байланып қалу емес. Әлемге назар аудармай, табандап отырып алсақ, ақпайтын көл секілді, өз-өзімізбен тұйықталып, әлемдік даму мен өркениеттен құр алақан қалар едік. Десе де, жер шарының қай ендігі, эквадордың қай белдеуінде жүрсең де, қайта саған, сағынышыңды басар темірқазығың-туған жер атты ұлы ұғым біреу. Сонымен рухани байланысыңды үзбесең ғана, айдарыңнан жел еспек. Өйткені өзге топырақ, өзге ауа, өзге су оның орнын толтыра алмақ емес.

«Алтын анам, Отаным! Сенен аяр жаным жоқ, сенен іркер күшім жоқ» - деген Мұхтар Әуезов бекер айтпаса керек. Өз туған жеріңе деген сүйіспеншілігіңді ең алдымен отбасыңа, ауылдастарыңа арнамай тұрып, барша әлемді сүю мүмкін емес.

Жерім! - деймін ондайда,
Елім! - деймін, Тұрған тұстан жарты елі шегінбеймін!
Өзім үшін күресте жеңілсем де,
Елім үшін күресте жеңілмеймін!

Елге, жерге деген махаббатты осылай бағалау керек. Елін, жерін сүйетін адам туған топырағының кешегісін-бүгінімен, бүгінгісін ертеңімен жалғастыра алады. Отанын қастерлеп, білімі мен еңбегін елінің мүддесіне, игілігіне

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жұмсайды. «Отан-оттан ыстық», «Ер ел үшін туады, ел үшін өледі»-дейді.

Біздің халқымыздың атамекенді ардақтау сезімі өте терең, олар үшін туған жерді қасиет тұту-қанға сіңген мінез, ежелгі дәстүр. Бұл таным біздің қанымызда ана сүтімен тараған, ана сүтімен дарыған. Байтақ ел, күн сәулетті Қазақстан бүгінде дамудың даңғыл жолына түсті. Өлшеусіз табиғат байлығымен ғана емес, ең алдымен сан түрлі ұлттардан құралған халқының ауызбіршілігі мен аты шықты.

Ең бастысы, қазақ халқымен бірге әр түрлі этностардың да Отаны болып табылатын біздің еліміз бүкіл әлемге қоғамдағы татулық пен ынтымақтастықты сақтаудың, әр түрлі ұлттық мәдениеттер мен діндердің үйлесімді дамуына қамқорлық жасаудың жарқын үлгісін көрсетіп берді. Елордамыз ел кіндігі Арқа төрінде ту тіккелі бері тәуелсіз республикамыздың өрлеуі мен өркендеуінің басты нышанына айналды. Астана-елдің жүрегі! Біз жаңа ғасырға, жаңа мың жылдыққа өркениетті ұлт ретінде, тарих сахнасына егеменді ел ретінде ендік. Әлемдік қауымдастықтың көшіне жеке керуен болып қосылдық. Тәуелсіздігіміздің айғағындай, елдігіміздің белгісіндей, алтын күндей Елтаңбамызды, желбіреген көк байрағымызды көргенде, әуеленген әнұранымызды естігенде бойынды ерекше бір асқақ азаматтық сезім билейді. Мұны көру, сезіну де бір бақыт, маңдайға біткен бақ емес пе?!

Мен өз ойымды елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Отаны бірдің-тілегі бір, жүрегі бір»- деген сөзімен аяқтаймын.

Әлібекова Аида

9 сынып, № 2 орта мектеп

Жаңаөзен қаласы

Жетекшісі: Жанова Гүлбаршын

Қазіргі қоғамның жастар туралы саясаты

Қазақстан Республикасының Президенті және жастар саясатына тоқталсақ, біз, тәуелсіздік бесігінде тербеліп өскен бақытты қазақ елінің ұландары, мемлекетіміздің қазіргі жетістіктері – бұл партиямыздың басшысы, әлем таныған ірі саяси қайраткер, Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың басшылығымен жүргізіліп жатқан сан алуан реформалардың заңды нәтижесі екенін мақтан тұтамыз. Себебі, елімізде қазіргі таңда әр жас азаматтың толыққанды дамуына арналған жан-жақты тетіктер жасақталғандығы айқын көрініс табуда.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мәселен, әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан, мемлекет жастар мен жас отбасылардың экономикалық ахуалын жақсарту мен табыс деңгейін көтеру, ұзақ мерзімді несиелер берудің кезеңдік жүйесін енгізу, басқа да экономикалық көмек түрлері арқылы білім алу мүмкіндігін кеңейту, іскерлік белсенділігін арттыру, тұрғын жайы мен үй шаруашылығын толыққанды жабдықтау үшін құқықтық, ұйымдастырушылық жағдай жасаудың барлық шараларын қолдануда. Мысалы, студенттерге жол ақысының жеңілдігінің қолданылуы, еліміздегі жас азаматтар мен жас отбасыларды жеңілдікті ипотекалық несиелеу, жас мамандарды еңбек нарығында қамтамасыз ету жолындағы мемлекеттік ықпалдасу тетіктері, ауыл жастарына берілетін көпсалалы квота, ауылға барған жастарға көтерме көмектер, жетім балаларға және мүгедек жандарға көрсетілетін көмек түрлерін атап өтуге болады. Ғылым-білім, мәдениет пен өнер саласындағы талантты жастарды қолдауда Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті қоры орасан зор жұмысты атқарып отыр. Өйткені, Қазақ елінің атын үшінші мыңжылдық тарихына жазатын, аға толқынның ғылым мен мәдениеттегі өрелі жолын лайықты жалғастыратын да осы бүгінгі толқын — жастар болмақ.

«Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті қоры» қоғамдық қорының атқарушы директоры біраз жыл Бектас Мұхамеджанов болды. Еліміздің тұңғыш Президенті қорының мақсаты мен міндеттеріне тоқталсақ: - Қор қызметінің негізгі мақсаты — Қазақстан мемлекеттігін нығайтуға, отансүйгіштікті қалыптастыруға, қоғамымыздың әрі қарай демократияландырылуына, еліміздің мәдени, экономикалық және саяси саладағы халықаралық байланыстарының одан әрі дамуына атсалысу. Қазақстанның ішкі саясаты мен халықаралық аренада жеткен жетістіктерін еліміздің Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың есімімен байланыстырамыз. Н.Ә.Назарбаев жаңа қазақ мемлекеттігінің қалыптасуына, халықтар достығын нығайтуға, еуропалық және азиялық мәдени байланыстар мен экономикалық қарым-қатынастардың үйлесімді дамуына үлкен үлес қосты. Міне, осы тұрғыдан алғанда, еліміздің тұңғыш Президентінің әлемдік деңгейдегі саясаткер ретіндегі тұлғасын ашып көрсету, оның сан қырлы қызметін ғылыми тұрғыда сараптау және насихаттау мақсатындағы шараларды ұйымдастыру қордың басты міндеттерінің бірі болып табылады. «Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті қоры» қоғамдық қоры 2011 жылы ЮНЕСКО-ның ұйымдастыруымен өткен Білім конференциясына

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

қатысушылар адамзаттың басын біріктіретін — білім ғана деген байлам жасады. Мықты маман болып, өмірдің сан кетігін бүгіндер ақылды, дарынды, талапты жастарымыз аз емес.

Мәселе, солардың алғашқы қадамына қолдау көрсетіп, көмек жасауда. Осы мақсатта Қор жанынан республикамызда және шет елдердегі ғылыми-зерттеу орталықтарында жұмыс істейтін отандық ғалымдардан кеңес құрылды. Қызметінің басты бағыты — мемлекеттік ғылыми-техникалық және инновациялық саясаттың маңызды мәселелері жөнінде ұсынымдар дайындау болып табылатын Жас ғалымдар кеңесі ғылымды дамытуға, оны алға апарар талантты жастардың ғылымға келуіне қамқорлық жасау мақсатында бірқатар бағдарламаларды жүзеге асырады. Мұндағы мақсат — жастардың ғылымға деген ынта-ықыласын, кәсіби біліктілігі мен шығармашылық қабілетін арттыруға қолдау көрсету, сол арқылы еліміздің интеллектуалдық әлеуетін көтеру ісіне қызмет ету. Республикамыздың жоғары оқу орындарында студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысу белсенділігін арттыру, жастарды нақты ғылыми-зерттеу, сараптау, әлеуметтік және бизнес-жобаларға тарту. Яғни, гранттар алу үшін үздік жұмыстарға жарияланатын байқаулар — бұл дарынды жастарды табу, іріктеу, олардың тұлғалық және кәсіби тұрғыда көрінуіне, өсуіне жол ашу, сонымен қатар еліміздің даму болашағы үшін құнды, бағалы идеяларды ынталандыру, алға апару мүмкіндігі болып табылады.

Әлімжанова Гүлназ

7 сынып, № 3 орта мектеп

Мұнайлы ауданы

Жетекшісі: Оразова Гүлсара

Отан

Отан! Осы сөзді естігенде маған бір ой келуші еді. Отан менің кімім? Отан – анам, әкем, бауырым, досым дейді. Сонда ол солардай қымбат болғаны ма? Дәл осылай ойлаушы едім. Бұл сұрақтардың жауабын енді тапқандаймын. Отан , расында бізге өте қымбат екен. Осыны білгеннен кейін «Отан» деген сөзді естігенде бойымды ерекше әсер билейді. Мен Отанымның көк шөбінен , заңғар тауынан, мөлдір бұлағынан, ашық аспанынан бойыма қуат, нәр аламын. Тек осы аспанды басқа елдің азаматшасы ретінде тамашалауға қорқамын. Мен бірде ашық аспанда жарқыраған күнге, шайдай ашық түнде жарық айға ұзақ

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

қарап тұрдым. Сонда менің ойыма келгені мен бақытты жан екенмін, менің өмір бойы жолым болып келеді екен. Былай емес пе? Аспанда самсаған жұлдыздар көп, аспан сонысымен әдемі, бірақ самсаған жұлдыздардың ішінде бір жұлдыз ерекшеленіп тұрады. Менің де әлем аспанында жарқырап өзінің орынын алған Қазақстандай елім бар. Міне , мен осы себепті бақыттымын. Төгілген күн сәулесінің нұрына шомылған алып та әсем ғимараттарды, күннің сәулесіне шағылысқан әсем жерлерді көргенде, Отанымның сұлулығына тағы бір мәрте көзім жетеді. «Отанымның бар жәндігін сүйемін қыбырлаған» деген өлең тіркестерін енді түсінгендеймін. Мейлі, ол құрт – құмырсқа болсын, мейлі ол жусаны болсын, ол елімдікі. Кез – келген адамға елінің кез – келген нәрсесі қымбат. Бұл сөзсіз. Қазақ жастары нағыз патриот жастар. Бұған біздерге үлгі болған Қайрат, Ләззат, Сәбина секілді аға- апаларымыздың елі үшін жанын беріп, өшпес ерлік көрсеткендігі дәлел. Кез –келген уақытта қазақ жастары Отаны үшін отқа да, суға да түсетініне сенімдімін. Себебі біз Бөгенбай, Қабанбай, Наурызбай секілді батырлардың ұрпақтарымыз. Иә, әркімге өз елі қымбат, өз елі әдемі. Бірақ Қазақстаннан алған әсер басқа елде қайталануы мүмкін емес. Мен өз Отаныма пайдамды тигізетін адам болып өсемін. Бұл Отанымның алдында борышымды өтеуге кішкене болсын септігін тигізер деп ойлаймын. Мен өз елімді сүйемін, өз елім үшін бәрін істеуден, өмір бойы сүюден ешқашан жалықпаймын. Себебі менің Отаным бұған әбден лайық!

Бақтығали Әсема

10 сынып, № 1 орта мектеп

Жаңаөзен қаласы

Жетекшісі: Уразалиева Гүлайым

Ұлы Қазақ Елі

Қылышымен қорғап байтақ даласын,
Бір жаратқан артық еткен бағасын
Мен қазақпын мекен еткен осынау,
Алтай менен Атыраудың арасын.

Р. Зайытов

Ғасырлардың сан мыңдаған көшіндегі қазақ халқының даму тарихы өзгеше. Азаттықтың ауыр жолында тағдырлары өлшеусіз күреспен өткен қазақ ұлтының жанының тек еркіндікті аңсауы да осыдан болар. Ұшы қиыры

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жоқ кең далада көсілген, емін-еркін өмір сүріп сол даланың тарланына айналған қазақ үшін дархан даласынан артық қымбат не болсын?! Қыран бүркіт асқар таудың шыңынан кең далаға қанат қағып, қалықтап ұшқан сәтінде өзін қалай еркін сезінсе, табиғат берген жаратылысына сай тіршілік етсе, сол табиғаттың ажырамас бөлігі адам да дәл солай тумысынан еркіндікті аңсайды, азат өмір сүруге құштар.

Алайда қазақ ұлтының тағдыры еркін өмірге қиян-кескі күрес пен көптеген құрбандықтың арқасында ие болды. Қазақ ұлты тарихында өлшеусіз қиындықты басынан өткерді, аяусыз езгіге ұшырады. Азғындардың озбырлығына тап келіп, билік үшін тартысқан жандардың кәріне ілінді. Тарихтың өткен беттері қазақ үшін ұлты жолында құрбан болған арыстарының қанымен жазылып, жасымен жаңғырды. Дегенмен «тәуелсіз» деген ұлы атауға ие болу үшін, «қазақ» деген атына сай болу үшін талпынды, осы жолда күресті һәм өз жандарын құрбан етті. Талай боздақтарымыз халқын бостандық таңына жеткізуді армандап, сол жолда шәһит болды. Ұлтымызды түп тамырымен жою мақсатында жасалған түрлі әккі әрекеттер, саясатта орын алған қу тірліктер ұрпақ санасына жойқын соққы бергенімен халқымыздың діні мен тілін жоюға шамасы жетпеді. Жұбан Молдағалиев атамыздың:

Мен – қазақпын, биікпін байтақ елмін,
Қайта тудым, өмірге, қайта келдім.
Мен мында бір тірілдім мәңгі өлмеске-
Айта бергім келеді, айта бергім!

деген өлеңі тәуелсіздігіміздің айқын белгісі іспеттес.

Бабалар аңсаған ұлы арманның арайлы таңы 1991 жылы 16 желтоқсанда өз шуағымен бүкіл қазақ елін нұрландырды. Міне, биыл азаттықтың ақ таңының атқанына еңселі 23 жыл. Бұл жылдардың ішінде қазақ елінің жеткен жетістіктері жетерлік. Қазақ елі достығы мен бірлігі жарасқан әлемге танылған бейбіт елдің біріне айналды. Қазақ халқының осы ұлы жеңісін дүние жүзі мойындады. Бостандықтың белгісі ретінде Сарыарқаның төрінен тәуелсіз елдің тұңғыш асқақтаған астанасы бой түзеді. Бұл елбасының ойға алған ұлы табыстарының бірі болды. Сәулеті мен дәулеті жарасқан еңселі елордаға әлем халықтары «Бейбітшілік қаласы» деген атау берген болатын.

Тәуелсіз ел екендігімізді дәлелдейтін мемлекеттік нышандар да халқымыздың қадір тұтып қастерлейтін құнды дүниелерінің бірі. Мемлекеттік Ту мен Елтаңба 1992 жылдың маусымында бекітілсе, Мемлекеттік Әнұран 2006 жылы қабылданған болатын. Тамыры тереңдерден бастау алатын бұл нышандардың мәні мен маңызы ерекше. Бабаларымыздың жорыққа аттанғанда туды ең алдыңғы шепте көтеріп шығуы да тегін емес. Елге белгілі батыр адамдар ғана туды ұстау мәртебесіне ие болып, оның айбарлы рухына

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жауапты болған. Бәлкім, осыдан болар шайқас алаңында жаудың көзін жою емес, оның туын құлату жеңістің белгісі саналған.

Елдің таңбасы да дәл осындай құрметке ие. Оны тек лауазымды адамдар мен хан ғана тиісті дәрежеде пайдаланған. Ту мен елтаңбаның тарихы хандық дәуірде де ерекше құрметке бөленіп, оны тегіс жұрт қадір тұтқан. Бүгінгі ұрпақтар да осыны санасына сіңірсе екен. Елдің ұлылығын дәріптейтін асыл бейнелер барда, елдің келбеті анық, келешегі кемел.

Көк туым тербеп көкті аспанымда ,
Елтаңбам тұрса биік асқарымда.
Әнұраным әр жүректі тербегенде,
Мен бақытқа бөленемін қас қағымда! –

деп жүректі тербеткен рәміздердің құдіретінің киесі де, иесі де – қазақ. Сондықтан да оны еңкейген кәрі мен бесіктегі нәрестеге дейін ұлықтау - қасиетті борыш.

Қазақ Елі! Әрдайым әр қазақтың жүрегінде жалындаған ұлы есім. Тарих тереңіне үңілсек дәл осы есім қазақтарға қастерлі болған қымбат дүние еді. Дүрбелеңі мен зобалаңы көп Кеңес Одағының отарына айналдық, жерімізге жан-жақтан сансыз ұлт өкілдері қоныстандырылды, кесапаты көп озбырларды айдауға әкелді, сөйтіп қазақтың жазира даласы бір мезетте күңіреңкі қалыпқа еніп, лагерьге айналды. Осы оқиғалардан кейін тарихтың келесі толқыны «Қазақстан» атты мемлекетпен толықты. Яғни, Қазақстан көп ұлтты бауырына басқан үлкен жанұяға айналды. Бірақ қазақи құндылықтарға бай, естілу сазы мен айтылу назы бөлек «Қазақ Елі» атауы қайта жаңғырса, онда қазақ халқы нағыз қазақи сарында болар еді. Бұл елбасының ұсынысы болатын. Халық та оның осы ойына бірден-ақ ризашылық танытты. Шіркін, қазақ сол баяғы кең сахараның иесі болған сәттегі ұлы есімін қайта иемденсе, бабалар салған ұлы мақсат-мұраттарының шыңына бір қадам болсын жақындарма еді!?

Қазақ даласы бауырында талай мықтыларды туғызып, олардың өнегелі өмір жолына куә болған тарихи сахна. Ол – төрткүл дүниені дүбірлетіп, өз үстемдігін орнатқан Әмір Темірдің елі, ол- құлдықтан хандыққа дейін жеткен, сонау Мысыр еліне әмірін орнатқан Бейбарыстың елі. Осындай тарихи тұлғалардың ізі қалған киелі дархан даламыз қазақ үшін өткені мен бүгіні һәм келешегі. Онда ертеңгі күні қазақ ұрпақтары бейбіт өмір сүріп, билік ететін болады. Сондықтан да ол мәңгі. Мәңгі жасайды. Мәңгілік елге айналып,ғаламның тірегі атанады. Мәңгі жаса Ұлы Қазақ Елі!

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Бақытжанова Жаңыл

10 сынып, М.Әбдіхалықов атындағы орта мектебі

Түпқараған ауданы

Жетекшісі: Қартбаева Г.Б.

«Отансыз адам, ормансыз бұлбұл» демекші, әр адамның кіндік қаны тамған құт мекені болары анық. Бірінікі шөлді болар, бірінікі нулы болар, ал бірінікі сулы болар, әйтеуір, әр пенденің Отаны өзіне ыстық.

Менің Отаным – Қазақстан. Ұлан – байтақ, ұшы қиыры жоқ, байтақ Қазақстан. Туған Отан сезімі сана төріне сан түрлі ой, талғам толқынын әкеледі. Мына бір көрініске көз жіберіп көріңізші. Аспанмен таласқан ұшар басы сұлудың сәукелесіндей әдемі, аппақ қармен көмкерілген, қарақұсты көздеген мергеннің жебесіндей көкке тіке шаншылып, көкжиекке кеудесін тіреген асқар, алып шыңдар, тау төсін тауысша түрлендірген, сұлудың кірпігіндей кербез шыршалар Әйгерімнің әсем күлкісіндей сыңғырлай аққан бұлақтар, әсем әнімен, жаныңды тербейтұғын самал жел, сағымдағы шөлдер бәрі-бәрі таңғажайып. Алтын бесігім, Отанымның сұлулығын сыртқа шығару үшін бұл сөздер де тіл жеткісіз.

Бірақ осынау Отанымыздың басынан қаншама азап, қаншама қасірет, қаншама нәубет өтті. Сан ғасырлар көкірегінен мұң кетпеген, иығынан қасірет пен қайғы түспеген қазақ еліне тәуелсіздік оңай жолмен келген жоқ. Бірақ қазақ халқы өзінің тәуелсіздікке ұмтылған күресін бір сәтте тоқтатпаған. Ол күрес қолға қару алып, атқа қонудан бастап, ұлтжанды арыстарымыздың парасатты амал – айласы түрінде жалғасып отырады. Отан үшін, халқы үшін, қабырғасы қайысып, елі үшін еңіреген ер – азаматтар қай заманда да болған. Сонау «ақтабан шұбырынды, алқакөл сұламадан» өткен қазағымда Қабанбай, Бөгенбай, Наурызбай секілді батырлар, Кенесары тұсындағы заманда көтерілістер, ұлттық езгіге қарсы бас көтерген Созақ, Адай көтерілістер бұған дәлел.

Қазақтың біртуар перзенті, әлем әдебиетінің жарық жұлдызы, асқақ данышпан, «өлмейтұғын артына сөз қалдырған» Абай атамyzдың да ең асыл арманы – халқымыздың азаттығы, елінің бақыты еді.

Орыстың боданына айналған қайран қазақ елі кешегі қызылдардың қырғынын, алапат аштықты, қатігез жеке басқа табыну қасіретін, сұрапыл соғысты, полигон сынағының зардабын бастан кешірді. Ұлы Отан соғысын есімізге алсақ, қазақтың хас батыры, қаһарман қолбасшысы Бауыржан Момышұлының мына бір қайратты сөздері ойымызға оралады. «Біздің жүрегіміз темір емес. Бірақ біздің кек отымыз қандай темірді болса да ерітіп, күйдіріп жібере алады. Біздің үрейді жеңетін ең күшті қаруымыз бар, ол –

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Отанға деген сүйіспеншілік». Елін сүйген, елі сүйген аңыз адам, алып батырдың адуынды сөздері. Желтоқсан желімен желкені желбіреген тәуелсіздік осынау қорқынышты трагедиядан аман алып қалды.

Бақытым бар үшінші Отан деген,
Кім мықты десе біреу, Отан дер ем.
Оты сөнген жалғанда жан барсың ба?
Ойланбай-ақ кел дағы от ал менен, -

деп Мұқағали атамыз бәрінен Отанды биік қояды.

Иә, сондай сұрапылды басынан өткерген Қазақ елі арада сан жылдар салып, аңсаған арманына, көздеген мақстына жетті. Тәуелсіздік туы Қазақстанның тұғырына берік бекінді. Тәуелсіздік! Қандай рухты, жүрекке қандай жылы, жанға жайлы ұғым. «Өлгеніміз тіріліп, өшкеніміз жанып» тұңғыш Президентімізді сайлап, Ата заңымыз бен рәміздеріміз қабылданып, туған тіліміз мемлекеттік мәртебеге ие болды. Бұл тәуелсіздік тек қазақ халқына ғана емес, Республиканың барлық халқына бостандық әкелді. Шетел асқан қаншама қандастарымыз туған Отанына оралып, еркін өмір сүруіне мүмкіндік алды.

Қазақстан осынау 22 жылдың ішінде іргесін тіктеп, керегесін кеңейтті, әлемдік аренада атын алтын әріппен жазды. Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымақтастық ұйымына төрағалық жасап, айды аспанға бір-ақ атты. Жетінші қысқы Азиаданы өткізіп, «Азия жолбарысы» атанды. Күні кеше ғана Лондонда өткен Жазғы Олимпиада ойындарында 12 орынды иеленіп, спорттан кенде емес екенін тағы бір дәлелдеді. Бүкіл әлем көз тіккен дүниежүзілік көрме ЕХРО – 2017 Қазақстан астанасы – Астанада өтеді. Ал бұл еліміздің бәсекеге қабілетті, экономикасы мен технологиясы қарыштап дамығанын айқындайды. Бұл – тек бастамасы ғана. Қазақстанның көріне биігі, алар асуы, шығар белесі алда. Өйткені, Қазақстан – Мәңгілік ел!

Барханова Назерке
7 сынып, №2 орта мектеп
Мұнайлы ауданы

Ынтымағы жарасқан тату халық

Біздің халық- жатты жатырқамайтын, жатсынбайтын бауырмал халық. «Таспен ұрғанды аспен ұр», «кекшіл болма, көпшіл бол» дейтін кешірімшіл де, кеңпейіл біздің қазакем. Алла қаласа, өзге елмен де тереземізді теңестіреміз-ау, тек қазақты кеңдігінен айырмасын. «Кең болсаң, кем болмайсың!» Жаратқан да бізге тыныштықты осы кеңдігімізге қарай беріп тұрған шығар,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

кім біледі... «Қайғысызға кара су да ас» дейтін қазақ үшін байлық та, бақ таынтымақта. Жүз отыздан астам ұлттың басын біріктірген киелі Отанымның менің отбасыма тікелей қатысы бар...

Біздің ауылда дүркіреп той өтті. Ағам үйленді. Ауылға келін түсті. Анауымынау емес, ерекше келін. Ұлты – орыс, жаны қазақ. Жаны қазақтығы сол, қазақша сөйлейді, тәрбиесі де қазақтікіндей. Бізге бәрі қызық. Сөйлегені де, жүргені де. Шайды айналып келіп қайта-қайта ішеміз. Қабак шытпайды. Әр жұма сайын иіс нан пісіреді. Ет асып, қазанға қамырды да илеп салады. Қабыршақтанған «жайманы» салмайды. Денсаулыққа зиян деп ұнатпайды. Домбырамен ән шырқайды. Даусы керемет. Өзі көңілді. Ата-анам да көңілді. Бірақ басында бәрі де өзгеше болып еді...

Ағам мектепті бітірген соң, жоғарғы оқу орнына түсті. Студенттік бал дәуренде қазақ тобында оқитын орыс қызымен танысады. Көңілдері жарасып, үйленбекші болады. Бірақ үйдегілер қарсы болады. Бала адамның бауыр еті емес пе? Әкем де, анам да көп ойланды. Ауыл-ел болып ақыл қосып, жөн білетіндер батасын беріп, әуірімдеп келісті-ау, әйтеуір...

Ерте тұрып шайын қайнатып, малын өріске жіберіп, отбасының ұйытқысы бола білген ибалы келінге бүкіл ауыл риза. Түтін түзу ұшты. Бір шаңырақтың ғана емес, бір ауылдың...

«Бақ, қайда барасың?» дегенде, «Ынтымаққа барамын» деген екен. Ынтымағы жарасқан, пейілі кең халқымнан айналдым. Сүйемін туған жерімді!.. Сүйемін ата салтымды!.. Сүйемін дана халқымды!..

Бердібаев Ербол

5 сынып, № 2 орта мектеп

Мұнайлы ауданы

Отан үшін отқа түс күймейсін

Ата-бабаларымыз көп жылдар бойы тәуелсіз ел болуды армандады. Әрісі сонау Алпамыс, Қобыланды батырлар, берісі моңғол-жоңғар шапқаншылығы кезінде де, еліміздің батыр ұлдары ел қорғау мақсатында қолдарына найза ұстап, елін-жерін яғни осы ұлан-ғайыр атырыпты қорғағаны бәрімізге белгілі. Сондай қазақ батырлары: Қабанбай батыр, Бөгенбай батыр, Райымбек батыр, Шапырашты Наурызбай батырлардың Аңырақай маңындағы шайқастарында елі мен жері үшін, қасық қаны қалғанша алысқаны тарихтан аян. Ал бертін келе кешегі жазықсыз жапа шеккен қазақ зиялы қауым өкілдері: Ахмет Байтұрсынов, Міржақып Дулатов, Сәкен Сейфуллин, Беймбет Майлин, Ілияс Жансүгіров сынды қазақтың бір туар азаматтары осы ел, осы халық үшін

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жазықсыз жала құрбаны болды. Ал енді кешегі «Желтоқсан оқиғасының» алай-дүлей боранында қазақымның қанша баласын кетті-ай десеңші. Міне осылай ел маңдайына біткен тәуелсіздікте келді. Яғни, 1991 жылы 16 желтоқсан күні елім өзінің алғаш рет «Тәуелсіз Қазақстан» деп жариялады. Ұлан-ғайыр қазақ елінің, жерінің басшысы ретінде тұңғыш елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев сайланды. Әрине тай-тай басқан қазақ елінің сол уақытта ешкімде білмегені рас, оның тіптен тіліде ұмыт бола жаздаған еді. Осындай елді әлемдегі мен-мен деген халықтарға танытып оның берік ел етуі көреген саясаткеріміз-Н.Ә.Назарбаевтың ерен еңбегінің арқасы екені айдан анық. Оның дәлелі сол сындарлы жылдарда елбасымыздың «Қазақстан-2030» Стратегиялық бағыт-бағдарының болғаны белгілі. Сонда айтылған әрбір бағыттың орындалуы қазақ даласына жан бере бастағандай еді. Әр аймақта салына бастаған өндіріс ошақтары, темір жол торабы, білім беру ұйымдар, медицина орталықтарының бойына қан жүгіре бастағандай болды.

Қазақ бұл даласы сияқты пейілі кең, дархан-халық. Не түрлі қилы-қилы замандардан өтіп бүгінге жеткен тағдыры бар. Өз ойымды Бауыржан атамыздың «Отан үшін отқа түс күймейсің» деген сөзімен аяқтадым.

Бөкенбайқызы Қымбат

10 сынып, «Опорный» орта мектебі
Бейнеу ауданы, Боранкул селосы

Еркіндік - ежелден ел тілегі

Тәуелсіздік – ел тарихында, тағдырында айрықша орын алатын, ауқымы кең ұғым. Тәуелсіз ел болу кез-келгеннің маңдайына жазыла бермейтін бақыт. Біреудің боданында, бұғауында емес, еркіндікте ғұмыр кешу өмірдің рақаты емес пе? Сол бақыт, сол еркіндік біз өмір сүріп жатқан елдің тағдырына жазылған сый екен. Демек, біздің еліміз екінің біріне бұйыра бермейтін сондай сыйға лайықты болғаны.

Тәуелсіздік оңайлықпен келмейтіні баршаға аян. Олай болса, біздің ел сол байлыққа қалай қол жеткізді? Тарихқа көз жүгіртелік. Бізге бостандық әкелген ХХ ғасыр тек қана қуаныштарға толы болған жоқ. Бар қиын-қыстау кезең, «тар жол, тайғақ кешудің» барлығы осы кезеңде болды. Ойланып қарасақ, қазақ еліне бұл ғасырдың тартқан сыйы да, қайғы мен қасіреті де мол. Қанша қиындық көрсе де біздің қайсар халықтың мақсаты ел болып, халық болып бірігіп, тек қана тәуелсіздікке жету болды.

1986 жылдың ызғарлы желтоқсанында қайсар қазақтың қайсар ұлдары мен қыздары халық тағдыры үшін көтеріліске шыққан болатын. Сол жолда

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

бозторғайдай боздаған жастар қанша қиындық көрді, азаптанды, қаншамасы қыршынынан қиылды. Әйтсе де ел үшін, еркіндік үшін ешбір қазақ мойымады. Тек алға жылжуды ойлады және алда болды. Міне осындай жігердің арқасында 1991 жылы «Қазақстан Республикасы» атты алып территорияға иелік еткен дербес мемлекет пайда болды.

Тәуелсіздікпен бірге ел тарихына, көп ұлтты Қазақстан мемлекетіне ұлы жаңалықтар қоса кірді. Ұлан - байтақ жері бар, сабырлы да еркін халқы бар үлкен мемлекеттің өзгеге ұқсамайтын тарихы, қалыптасу, даму жолы да ерекше болды. Ата-бабадан қалған ұлан-ғайыр жерді игеріп, дербес мемлекет ретінде өз билігімізді сақтай отырып, өзгеге көңіліміз ашық, дастарқаны, қолы жомарт халық ретінде дамып жатқан еркін елміз.

Бүгінгі Қазақстан әлемдік аренадан өз орнын ойып алған, Азия мен Еуропаны ғана емес, күллі ғаламды мойындата білген өжет елдің мекені.

Мен де өркениет әлеміне қадам басқан еркін елдің өренімін. Өткенге бойлап, бүгінді ақыл-парасатыма салып баға беру, нарықтық заманда қарқынмен дамып жатқан қазақ мемлекеті туралы өз пікірімді айту менің парызым сияқты.

Осындай патриоттық санамен ой толғайтын, елге деген махаббатпен жыр жазатын жастары бар, көш бастар Елбасы бар, күннен күнге дамып жатқан экономикасы бар, ұмытылмас тарихы мен әдебиеті бар, талайға арман болған байтақ жері бар Қазақстан ешқашан да өлмеуге тиіс! «Тәуелсіздік тәу етер жалғыз кие...» - деп Әбіш Кекілбаев айтқандай, жалғыз киемізді жоғалтып алмайық! Қазақстан көш бастар мемлекет болуға лайықты, сол жолда аянбай еңбек етейік!

Дүйсенова Нүрила

7 сынып, Қарақұдық орта мектеп

Қарақия ауданы

Ұлттық үрдіс – ұлағат

Ел мен жер – оның көгілдір орманы мен
мөлдір көлдері, байтақ даласы мен асқақ
таулары – біздің басты байлығымыз.

Ы.Алтынсарин

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын басты міндеттердің бірі – есті, еңбексүйгіш, қайырымды бала тәрбиелеу. Әр халық өзінің жас ұрпағын

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

қайырымды, адал, үлкенді құрметтейтін, әділ, ержүрек, ізгі ниетті, ар – ождан мол болып өссін деп армандайды және бұл мәселені өзінің тұрмыс – салтына байланысты шешіп отырды. Ол үшін ғасырлар бойы қолданылып, сұрыпталған, тұрмыс және өмір тәжірибесі сынынан өткен салт – дәстүрлерді қолданып келді.

Бүгінде өз алдымызға тәуелсіз ел болып тұрған шақта ұлтымыздың ұлылығын, халқымыздың дархандығын, киелі қасиетін дүниежүзіне таныта алатын бар мүмкіндігіміз – еңбек, білім және ұлттық тарихымыз бен мәдениетімізді жаңғырту. Ата – бабаларымыз жерімізге жау басып кірмесін деп, жаратқанға жалбарынған. Елін қорғайтын батыр болсын деп ұрпағын қайратты, күшті, епті болуға баулыды, ұлттық мәдениетіміз жойылып кетпесін деп өнерге, ал халқымыз гүлденсін деп еңбек етуге, білім алуға баулыды, «Бір тал кессең, он тал ек» деп табиғатты аялауға тәрбиеледі, «Ұя бұзған оңбайды» деп жас ұрпақтың санасына обал – сауапты сіңіріп өсірді. Сондықтан мұндай қасиеттерді қастерлеп, дәріптеу – ата-бабаларымыздың аманаты деп білуіміз керек! Өйткені, тілден, мәдениеттен, тарихымыздан, әдет-ғұрып, салт – дәстүрімізден айырылғанымыз – ұлтымыздың жойылғаны!

Ұлттық тәлім – тәрбиесіз ұлттық намыс болмайды! Ал ұлттық намыссыз ұлттың гүлденуі мүмкін емес! «Атаңнан мал қалғанша, тал қалсын» деп ұрпағын алтын бесік – туған жерінің жасыл желегін, көсіліп жатқан кең байтақ даласын аялап қорғауға баулыды. Өйткені, табиғатсыз адамзаттың күні жоқ.

Табиғат – адамның ежелден тіршілік ету, өмір сүру ортасы және мәңгілік мекенінің алтын бесігі. Біздің халқымыз ежелден өз жерінің табиғатын аялай қорғап, обал мен сауапты, адал мен арамды ажырата білген. Аталарымыз бен әжелеріміз жеміс – жидек өсімдіктерін кесіп, сындырмаған, көк шөпті орынсыз таптамаған. Құстар мен буаз аңдардың бәрін табиғат перзенті деп, олардың өсіп – өнуіне қиянат жасамаған. Ел аузында мынадай аңыз бар. Бірде жау елге шабуыл жасап, ауыл үдере көшеді. Төле би бабамыздың шаңырағына бір қарлығаш ұя салып, балапан шығарып жатады. Мұны көрген кемеңгер би киіз үйін жыға алмай, жұртта қалып қойыпты. Бидің осы адами қасиеттерін түсінген жау да оған тиместен, кейін кетіпті.

Қазақ халқында үйіне кездейсоқ кіріп кеткен жыланды да өлтірмей, басына ақ құйып шығаратын дәстүр бар. Өрмекші, киік, аққу, көгершін, қарлығаш, бүркіт т.б. жәндіктерді, жануарларды, құстарды халқымыз қасиетті, киелі санаған. Олай болса, туған жер табиғаты – халқымыздың ұлттық байлығы. Оны аялап қорғау, еселеп арттыруға үлес қосу – сенің азаматтық борышың, жас өрен!

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Дюсенова Жансая

9 сынып, Жаңаөзен мектеп – гимназиясы

Мен – тәуелсіз ел ұланымын

Көздерінде от ойнар,
Сөздерінде жалын бар,
Жаннан қымбат оларға ар,
Мен жастарға сенемін.

Мағжан Жұмабаев

Кез-келген адам баласының бойында алдына қойған мақсаты, міндеті болуы шарт. Себебі, адам баласының құндылығы да осында болмақ деп ойлаймын.

Әр адам өзінше ой тербеп, қиял құсы қанат қағып, болашақтан бір жақсылық пен жаңалық күтері сөзсіз. Сонымен қатар болашағын болжағысы келген әрбір қоғам мүшесі өткені мен бүгінін сараптай білуі шарт.

Ел президенті Н.Ә.Назарбаев атамыз: “Қазақстанның болашағы – жастардың қолында” деген болатын. Бұл сөзді кезінде аты аңызға айналған Мағжан ақын да үлкен сеніммен айтқан:

Мен жастарға сенемін,
Алаш айбынды ұраны,
Қасиетті құраны,
Алаштың олар құрбаны,
Мен жастарға сенемін!

Ол сенімді жастар талай қиын-қыстау кезде үлкен жауапкершілікпен ақтады. Олар – от кешіп, елін қорғаған Әлия Молдағұлова, Мәншүк Мәметова, желтоқсанда ел тәуелсіздігін аңсап, құрбан болған Қайрат Рысқұлов сияқты өзгеге ел намысын қолдан бермес апа-ағаларымыз. Мен – осындай үлгі алар елдің перзентімін! Сондықтан да, ел сенімін ақтап, жақсы тіршілік кешуге өз күшімізді қосып, жеріміздің, халқымыздың өркендеп, гүлдене түсуі үшін ерінбей еңбек етіп, ел тыныштығын қорғауға ат салысамын. Мен – тәуелсіз елдің ұланымын. Мен елімді, жерімді шексіз сүйемін! Елімнің әрбір тасын, әрбір меншігін қорғау – менің еншімдегі дүние. Өз басым болашағыма үлкен сеніммен қараймын және болашағымның жарқын болуы үшін терең білім, адамгершілік сезім арқылы жетуді мақсат тұтамын. Адам жүрексіз өмір сүре алмайтыны сияқты, Отансыз да өмір сүре алмайды деп ойлаймын.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Елбасы Н.Ә.Назарбаев: ”Жаңа асулар мен шыңдарды бағындыруда мақсатына жетелейтін елеусіз, бірақ сенімді соқпақтарды іздестіруде табанды да бірбеткей болуға тиіспіз” деген сөзі әркімге қайрат пен жігер беретіні айқын. Сондықтан да, ел алдындағы, туған жер алдындағы жауапкершілік кез келген адамның бойында болуы хақ. Мұның өзі патриотизмнің белгісі емес пе?!

Өзіміздің ұлттық салт-санамызды, әдет-ғұрпымыз бен тілімізді құрметтей отырып, халықаралық мәдениетке талпынып, соның ішінде өз мәдениетіміз бен ұлттық құндылықтарымызды көрсете білер азамат болу – біздің перзенттік міндетіміз.

Абай атамыз қарасөзінде: «Жамандықты кім көрмейді? Үмітін үзбек-қайратсыздық. Қары қалың қатты қыстың артынан көгі қалың, көлі мол жақсы жаз келмеуші ме еді?» дегенін ескерсек, қай нәрсеге де жауапты қарап, қорықпауымыз керек. Өйткені, халықта: «Жеңістің өзі жеңілістен тұрады» деген сөз бар. Туған жер, табиғат, оның байлықтары, тіл, дәстүр, тарихи скеткіштер, туған өлкедегі тамаша жерлер, ұлттық құндылықтар ешкімді де бейтарап қалдыра алмайды. Олар сөзсіз адам көкірегінде жылылық, жақындық, туыстық езімдерді ұялатып жатады. Бір сөзбен айтқанда, патриотизм–қасиеттіұғым.

Елін сүю – әркімнің жеке ісі, өз арының ісі. Патриоттық сезім–балалық бал күндерден бастап, есейе келе, өз ақылы өзіне жетіп, нақтылы тарихи ортада ұзақ уақыттар бойына қалыптасып, шыңдала түседі.

Қорыта айтқанда, мен болашақта жақсылықтар болады деп сенемін, себебі біз талай қиындықтарды жеңген алыптардың ұрпағымыз. “Ел мен үшін неістей алады деп сұрамай, ел үшін мен не істей аламын? ” деген мақсатты ұстансақ, болашағымыздың кілті өз қолымызда. Болашаққа басар қадамымыз сәтті болғай!

Ерқасова Салтанат

9 сынып, Қарақұдық орта мектебі

Қарақия ауданы

Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері

Мемлекеттік Рәміздер – мемлекетіміздің тәуелсіздігін білдіретін белгілері. Мемлекеттік Рәміздер белгілі бір мағына берерлік өзара үйлесімде орналастырылған жанды-жансыз заттардың бейнелерінен құрастырылған. Мұндай бейнелер үйлесімінен мемлекеттің, елдің арман-мұраты, өзін-өзі түйсінуі көрініс береді. Мемлекеттік рәміздер тәуелсіздік нышаны ретінде ерекше қадірленіп, оларға биік мәртебе беріледі, сондықтан да мемлекет

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

адамдарға мемлекеттік рәміздерді қастерлеуді парыз етеді. Олардың түр-түсі мен ресми қолданылу тәртібі Конституцияда немесе конституциялық заңда белгіленеді және заңмен қорғалады.

Мемлекеттік рәміздер көне замандардағы ру-тайпаны қорғаушы болып есептелетін тотемдік аң-құстың бейнелерінен, рудың, әулеттің мал-мүлкіне салынған ен-таңбаларынан шыққан. Қазақ халқында әрбір рудың мал-мүлікке салатын өз таңбасы болды. Соғыс жағдайында межелі жерге әрбір рудың жасағы өз руының таңбасы салынған байрақ ұстап, хан туының астына жиналатын болған. Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін оның мемлекеттік Рәміздері бекітілді. Біздің рәміздеріміз мыналар: Қазақстан Республикасының мемлекеттік Туы, Қазақстан Республикасының мемлекеттік Елтаңбасы, Қазақстан Республикасының мемлекеттік Әнұраны.

Әрбір мемлекет үшін отаншылдық рухта тәрбие беру әрбір азаматтың мемлекетімізге, оның даңқты да қиын тарихына, алдағы болашағына өзінің қатысты екендігін сезініп, еліміздің мұң-мұқтаждарын ойлануынан басталады. Бұл міндеттің күрделілігін Елбасы нақты пайымдап, «...бұл міндет білім берудің, мәдениет органдарының, қоғамдық ұйымдардың, бұқаралық ақпарат құралдарының барлық жүйесіне, әрбір отбасына қатысты. Ал, оны елдің Туын, Елтаңбасын, Әнұранын қастерлеуден, заңды өкіметті құрметтеуге тәрбиелеуден бастау керек. Әрбір адам бала кезінен: Қазақстан - менің Отаным, оның мен үшін жауапты екені сияқты, мен де ол үшін жауаптымын деген қарапайым ойды бойына сіңіріп өсетіндей еткен жөн» - дейді. Халық жүрегін желпіген еркіндік самалы ғажайып шығармашылық белсенділікке жол ашты. Елбасымыз жаңа мемлекеттік рәміздерді қабылдауға зор мән берді.

Мемлекеттік рәміздеріміздің ресми хатталуының да өз тарихы бар. Президент Н.Ә.Назарбаев 1992 жылғы 4 маусым күні «ҚР Мемлекеттік туы туралы», «ҚР Мемлекеттік елтаңбасы туралы», «ҚР Мемлекеттік әнұранының музыкалық редакциясы туралы» тарихи заңдарға қол қойды.

Егеменді елдің әрбір азаматы құрметтеуге, мақтаныш етуге тиісті ресми рәміздері бар. Біздің мемлекетіміздің рәміздері - Ту, Елтаңба, Әнұран. Бұл рәміздер 1992 жылы 4 маусымда қабылданды. Біздің мемлекеттік туымыздың түсі – көк. Көк түс аспанның белгісі. Бұл киелі түс - бірлік пен ынтымаққа шақырып, барлық халықтар үшін әрдайым тыныштық, бейбітшілік пен береке символына айналған.

Демек, мемлекеттік рәміздер - белгілі бір елдің өмір салтын, бүкіл болмыс - ерекшелігін, айрықша арман - аңсарын, басқалармен байланыс мұратын білдіретін белгі. Әр елдің мемлекеттік рәміздері географиялық, мәдени-тарихи және геосаяси жағдайларына байланысты қалыптасады. Қазіргі Қазақстан аумағында ерте дәуірден бері талай мемлекеттік құрылымдар дүниеге келген. Орта ғасырдан осы мерзімге дейінгі қазақ

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мемлекеттілігінің сыртқы белгілері мен жаңа заманға сай рәміздері Қазақстанның әлеуметтік-саяси тарихының негізгі белгісін құрайды. Ол белгілер әр түрлі салт-жораларда пайдаланылып, ру-тайпалардың басын біріктіруге ықпал етті. Ол кезде қоғамды көсемдер мен ақсақалдардың басқаруына байланысты биліктің жеке белгілері қолданыла бастады.

Біздің мемлекеттік рәміздерімізге шетелдік мамандар жоғары баға берген, сонымен қатар рәміздеріміз әлемдік каталогқа енген. Кез келген ел тәуелсіздігін оның мемлекеттік рәміздерінен бөліп қарауға болмайды. Жас мемлекеттің жас астанасында және бүкіл республика аумағында елдің елдігін танытатын, отаншылдық пен патриоттық рухты оятатын, әр жүректе мақтаныш сезімін тудыратын нышандар өз дәрежесінде көрініс тауып отырғанын білеміз. Мемлекеттік рәміздердің зор тәрбиелік мән, мағынасы бар. Жай ғана мысал, Олимпиада ойындарындағы өз спортшыларымыздың жеңісі кезіндегі мемлекетіміздің көк байрағының желбіреуі әрбір азамат үшін зор мақтаныш, үлкен эмоция тудырады. Сонымен қатар мемлекеттік рәміздердің ұлттық патриотизмді және жалпы қазақстандық патриотизмді қалыптастырудағы қызметі, орны ерекше екені даусыз.

«Қоғамда Қазақстан - біздің отанымыз, бұл ұғымға көп нәрсе кіреді деген қарапайым ойды қалыптастыру керек» - деп, атап көрсеткен Елбасымыздың сөзі терең ойдан туындаған пікір деп білемін.

Қай ұлттан шыққанына карамай, әрбір азаматтың парызы ең алдымен, біздің ортақ үйіміздегі достық пен келісімді қолдауы. Елімізде патриоттық сезімі ерекше жоғары дамыған, қоғамда мемлекеттік рәміздерге құрметпен қарау қалыптасқан. Мысалы, мектебімізде сабақ басталғанда, мемлекеттік органдарда ант қабылдағанда, басқа да көптеген іс-шаралар кезінде Мемлекеттік Ту көтеріліп, Әнұран орындалады. Қазақстан патриоты, біріншіден, Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздеріне: Туына, Елтаңбасы мен Әнұранына ерекше құрметпен қарайды, мемлекеттік нышандарымызды шын ниетімен қадірлейді және оны басқалардан талап етеді. Қазақстандық патриотизм - өзінді республика халқының құрамдас бөлігі ретінде сүйіспеншілік және берілгендік сезімді, халық пен елдің мүддесін қорғайтын, тіпті әскери қорғауды жүзеге асыратын азаматтың парызы мен намысын тәрбиелеу. Ұлттық патриотизмді қалыптастыруға негіз болған қазақтың дәстүрлі қоғамында орныққан құндылықтар қатарына, «Отан», «атамекен», «ел-жұрт», «азаматтық борыш», «ар-намыс», «адалдық пен әділдік», «азаматтық парыз», «қанағатшылдық пен жомарттық», тағы басқа ұғымдарды жатқызуға болады.

Біздің қазақ жұртымыз кіндік қаны тамған жерін, ата-баба әулетінің мәйіті жатқан жерді ерекше қадірлейді. Қазақ үшін атамекен - отанжанды пенде ретінде өмір сүруінің шарттық атрибуты. Сондықтан да халқымыз өз

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ата-мекенін, Отанын, өз халқы, өз тілін, өз мемлекетінің рәміздерін, салт-дәстүрін жүрекпен сүйе білген әрі ұрпағын да соған тәрбиелеген, баулыған.

Есенғалиева Айдана
Жаңаөзен қаласы
8 сынып, №6 орта мектеп

Мәңгілік Ел-болашақ бастауы

Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып,
Жасай берсін Елдігіміз Мәңгілік.

Н.Ә.Назарбаев

Қазақ елі! Баршаның ұлттық болмысын, елдігін асқақтатар киелі сөзді естігенде бойыңды ерекше сезім билеп, Отан деген ұлағатты ортаның иесі болғандай сезінесің! Өйткені менің елім Атыраудан Алтайға созылып, Алатау бөктеріндегі елді тұтастырып, «Егемендігін - берік тұғырым» деп танытқан елдіктің нышаны. Ұл мен қызына еліңе адал бол, ісіңе берік, намысың-мығым, рухың биік болсын деп ұлтжандылыққа тәрбиелеген елміз.

Елдің елдігін, мемлекеттің мәртебесін айқындайтын құндылықтар мен ұстанымдар тарих толқынында шыңдалғаны баршаға аян.

«Мың өліп, мың тірілген» қазақ халқы санасында «Ақтабан шұбырынды Алқа көл сұлама атанған кезеңнен аман қалып, «Желтоқсанның ызғары мен солақай саясат сынына төзуі» - Тәуелсіздікке жетудегі үміт отының сәулесі болар!

Еңселі ел болдық. Тәуелсіздік тұғырына қонып, айбынды Әнұранымызды шырқап, бүкіл әлемге елдігімізді паш еттік. Кейде жанымдағыларға осы бір асыл ойды айтар болсам:

Енді бүгін - өлген Туым тірілді,
Әнұраным – жалғап алды ғұмырды,
Босағада қалып келген- Елтаңбам,
Баяғыша төріңе кеп ілінді,

-деп ұғындырғым келеді. Өйткені, елдік нышаны боп бейнеленген Елтаңба, Ту, Әнұран – елімнің рәміздері. Қала берді, ол мемлекеттің кешегісін елестетіп, бүгінгісін асқақтатып, ертеңін «болашақ Мәңгілігі» деп айқындап тұрған тәрізді. Отанға деген сүйіспеншілік сезім, қай ақын жүрегінен жыр боп ақтарылмады дейсіз

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Егеменді елінің елдігін сақтауға, тәуелсіздік тұғырынан тайдырмауға күш салады. Сондықтан да баршаның тілегі де, үміт сенімі де – бүгінгі жастар. Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың елге сенім артқан жолдауы да «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» деп аталуы – елге аманат жүгі іспеттес. Халыққа жлдау – жеті басымдық бағыттан тұрады. Бұл жолдау елімнің 30 елдің әлемдік деңгейінде көрінуге күш салады. Елінің бақыты, ертеңгі болашағы – сол дамыған елдермен иық тіресіп жатса, Қазаққа одан үлкен қандай бақ керек!..

Шіркін, мен кейде сол бақытқа еріксіз сүйсініп: «Мәңгілік елім-Мәңгілік жолға басқан қадамың сәтті болсын!» - деп, айғай салғым келеді. Мен – қазақпын! Менің Мәңгілік жолым енді басталды. Ендеше, Мәңгілік Ел – Мәңгілік болашағын жасар болса, Мәңгілік тілі, діні, ділі болуы керек. Ол-халық қанымен біте қайнасып,, Тәуелсіздік тұғырын Мәңгілік сақтауға ел болып, жұрт болып, сол сапарға сәтті қадам басу керек!

Барша Қазақстандықтарға тілерім: Мәңгілік жол – Мәңгілік Елдің ақ жолы болсын! Сол жол- елімді, жерімді, тек адастырмай, биік белестен, биік белестен, үлкен арманмен үлкен бақыт жолының куәгері болайық!

Жаныбек Айдана
Мұңайлы ауданы

Отан

Әрбір адам үшін туған жерден ыстық, қадірлі, қымбат ештеңе жоқ. Болуы да мүмкін емес! Өйткені ,сен ең алғаш жарық дүниеге келген сәтіңнен бастап, осы өлке саған алтын бесік-атамекен болып саналады.

Отан-әр адамның жүрегіне жылы тиер қасиетті сөз. Отан-сенің туған жерің, ата-бабаларымыздың кіндік қаны тамған жер. Өзіңнің туған-туысқандарыңмен, дос-жарандарыңмен тұратын қасиетті, киелі мекен. Ата-бабаларымыз көп жылдар бойы тәуелсіз ел болуды армандаған. Атамекен үшін, туған жер үшін, тәуелсіз ел болу үшін қаншама ата-бабаларымыз тер төкті, жанын қиды. Бөгенбай, Қабанбай, Наурызбай, Исатай, Махамбет сияқты батырларымыз, Сәкен, Бейімбет, Ілияс, Мағжан, Міржақып сияқты ақындарымыз, жазушыларымыз, Қайрат, Сәбира сияқты апа-ағаларымыз Отан үшін, атамекен үшін отқа түсті, жанын қиды.. Ата-бабаларымыздың арқасында біз тәуелсіздігімізді, егемендігімізді алып, 1991 жылы 16 желтоқсан күні Егеменді Қазақстан Республикасы болып жарияландық. Қазақстан Республикасының президенті болып, Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев сайланды. Біздің Отанымыз-Қазақстан. Оның астанасы-Астана қаласы болып

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

құрылды. Мемлекет құрылған кезде тіл де, ту да, рәміздер де, өз орындарымен қалыптасты. Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі-қазақ тілі. Туымыздың көк түсі-бейбітшілікті, ашық аспанды, тыныштықтың белгісін білдіреді. 1991-2011 жылдар аралығында Қазақстан Республикасы Тәуелсіз мемлекеттер достастығы ұйымында, Біріккен Ұлттар ұйымында және басқа ұйымдарға қатысып, биік-белестерден көріне білді. 2011 жылы Бүкіл әлемдік Азияда олимпиадасын қазақ елінде, қазақ жерінде өткіздік. Қазақстан Республикасы - ірі мемлекеттердің біріне жатады. Елімізде көптеген ұлт өкілдері тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Осыдан-ақ қазақ елінің, қонақжай халық екенін білуге болады. Біздің еліміз-жерінің кеңдігімен қатар, табиғи байлығы да мол мемлекеттерге жатады. Туған жеріміз Қазақстанда-көк теңіз де, ұшар басын мәңгі қар басқан тау да, көкпеңбек орман-тоғай да баршылық. Өріс толы- малы, жайқалған егіні, таусылмас кен байлығы, адал еңбегімен елінің даңқын, дәулетін арттырған аяулы азаматтары мен азаматшалары бар, бақытты халықпыз!

Бүгінгі Қазақстан-дүние жүзіндегі көптеген мемлекеттер таныған елге айналды. Осы 23 жылдың ішінде көптеген әлеуметтік, экономикалық жетістіктерге қол жеткіздік. Қазақстан Республикасы қазіргі кезде, дүниежүзі бойынша көлемі жағынан 9 орында тұр. Тіпті қыбырлаған жәндікке дейін өз мекенін, туылған жерін іштей жақсы көреді. Мықты ақындарымыздың бірі - Мұқағали Мақатаев өз Отанына деген махаббатын, сүйіспеншілігін “Отан” өлеңі арқылы қалай жеткізген десеңізші!

Мен де өз Отанымды, елімді, туған жерімді дәл Мұқағали секілді жақсы көріп, оған өлең арнадым.

Отан

Отанын сүйген адамдар мың жасайды,
“Отан” деген сөзді мәңгілік естен шығармайды.
Туған жерін сыйламайтын адамдар,
Қартайған соң өкініп, бір жылайды.
Кең байтақ жерім менің, туған елім,
Ешқашан сатылмайтын ана тілім.
Әрқашан жасай берші, Қазақстан!
Қыран құстай самғай берші, қазақ елім!

-деп, мен өз Отаныма деген махаббатымды, сүйіспеншілігімді осылай жеткізгім келді. Мен өз елімнің патриотымын. Қазақ елі жасай берсін!

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Ибрагим Айнагүл

7 сынып, А.М.Горький атындағы мектеп-лицейі
Түпқараған ауданы, Форт-Шевченко қаласы
Жетекшісі: Шопанова А.И.

Рахмет, Анашым!

«...Дүниеде не жақсылық болса, соның бәрі
ананың ақ сүті мен күннің нұрынан жаралған»

А.М.Горький

Ана жайлы ойыңды айтып тауыса алу мүмкін емес. Әркімнің өз анасына деген махаббаты шексіз. Мен де анама маған сыйлаған мәнді өмірі үшін алғысымды айта отырып, өз ойымды аз да болса жеткізгім келеді.

Жер бетінде анасын жақсы көрмейтін адам жоқ шығар, сірә. Әр сәбидің дүние есігін ашқанда өз анасы болады. Бұл әлемде қанша ана болса да, барлығының тілеуі бір. Олар балаларының мейірімді, адал, адамгершілік қасиеті мол, кішіге қамқор боларлықтай азамат болғанын қалайды және сол жолға түсуі үшін еңбегін аямай жұмсайды. Мен осы өмірге шыр етіп келгеннен бері асыл анамның аялы алақаны мен жылы құшағының арқасында ешқандай қиыншылықты сезінбей өсіп келемін. Біздің отбасымыздың ұйытқысы – анамыз! Егер анамыз бір жерге бір – екі күнге қыдырып кетсе, үйіміз жылусыз қалғандай болады. Ал қайтып келгенде мәз – мейрам болып қуанамыз.

Осы аяулы жанды кейде ренжітіп та аламыз. Оған орынсыз талаптар қойып, еркелігімізді асырып та жібереміз. Дауыс көтеріп жатқандарымыз да болады. Бірақ, осы қылықтарымызға анамыздың іштей қиналатынын кейбіреуіміз ойламаймыз. Кейде қателігімізді түсініп, бір ауыз жылы сөз айтып, кешірім сұраймыз. Қанша қателікке ұрынсаң да жүрегі кең ана әрқашан кешірімді болады.

Ана – барлық қиындықты жеңетін сарқылмайтын күш иесі. Әлемдегі ең кешірімді, ең мейірімді жан – Ана.

Ана! Жалғыз ғана сөз... Дегенмен де жарық жалғанда кез келген адам баласына осы сөзден артық, осы сөзден ыстық сөз жоқ шығар. Тіпті, көк аспан да ана жайлы терең ойға батып, үнсіз мөлдіреп тұрғандай сезіледі. Дүниеде ана махаббатынан қасиетті нәрсе жоқ. Оның алдында адамды ынтықтырушы өзге дүниелер әлсіз келеді.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Ана – әрбір адам баласы үшін ең ыстық, жанға жақын, мағыналы да қастерлі сөз. Адамзат баласы алғаш дүние есігін ашқанда ананың ақ сүтімен бойына нәр алады, ана құшағына еніп, ана мейіріміне бөленеді. Адамның аузынан шығатын ең алғаш сөзі де – «Ана». Міржақып Дулатов айтқандай, бізді сүйетұғын, күйетұғын, әрқашан қамымызды ойлап жүретұғын абзал жанды адам – «ана».

Баласының алдына қойған мақсатына жетуі үшін ана өз жанын қиюға да дайын. Ана баласының үлгілі азамат болып өсуі үшін бар күшін салып, тер төгеді. Ананың махаббатына, құдіретіне тамсанған талай ақын әнін арнап, талай жазушы қалам тербеген. Соның ішінде, ана тақырыбына ұзақ жылдар бойы қалам тербеген жазушы Ғ.Мүсірепов еді. Оның «Адамның анасы», «Өлімді жеңген ана» атты аудармалары мен «Ананың анасы», «Ашынған ана», «Ананың арашасы», «Ер ана», «Ақлима», «Ұлпан» сияқты шығармаларын атауға болады. «Анаңды Меккеге үш рет арқалап апарсаң да, қарызыңды өтей алмайсың!» деген дана қазақ халқы. Шынында да, осыншама қиналып, көз жасын төге жүріп, бізді өсірген анаңа қолыңнан келгеніңнің бәрін істесең де, оның бәрі анаңның түн ұйқысын төрт бөлген бір күніндей ғана. Өз парызыңды өтеу, бұл – ана алдындағы парызыңды өтеу. Қаншама байлық иесі болсаң да, әлемге әйгілі адам болсаң да, анаңды, оның саған жасаған жақсылығын ұмытпау – сенің өмір бойғы борышың.

Қай адам қолынан келген сый-құрметін жасамады десеңші, шіркін! Бірақ соның бәрі анаңның бір ауыз жылы сөзіне де жетпейді. Дүниенің нұры, өмірдің гүлі, қызықтың қызығы – ананың қолында. Ана бір қолымен бесікті тербетсе, екінші қолымен әлемді тербетеді.

Ұлы педагог В.Г.Белинский «Нәзіктік атаулының жиынтығы – ананың алақаны, сондықтан да ол – сәби үшін ең жылы ұя» деген өзіндік пікірі арқылы ананың бала үшін қандай дәрежеде екенін дәлелдеп берді. Кез келген адамның әдептілігі мен жан дүниесінің сұлулығы, ең алдымен балаға ақ сүтін беріп, әлпештеп өсірген ана жүрегінің жылуынан басталады. Бала бойындағы ең жақсы қасиеттер бізге алдымен анадан тарайды. Ананың нәзік үні, жұмсақ аялы алақаны, жан жылуы мен аялауы бізді әлдилеп жұбатады.

Баласы үшін анасы бармайтын құрбандық бар ма? Ана махаббаты, сүйіспеншілігі жер жүзін жаулап келе жатқан қаһарлы әмірші Ақсақ Темір мен Жалпақ батырға қарсы шығып, тізе бүктіреді. Тіпті: «Менің атым – әйел, мына қыздың анасымын! Бәрің де анадан тудыңдар! Анамен алыспайды да, атыспайды да. Нең бар еді менің жалғызымда? Кел ботам, өзіме!» - деген сөздермен жауын тұқыртып, баласын құтқарады. Сонымен қатар, Ш.Айтматовтың «Найман-Ана» әңгімесіндегі ананың мәңгүрт баласы үшін қалай шырылдап, қанша қиындықтарға тап болса да бәріне шыдап, баласының

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жолында жанын құрбандыққа шалған ана махаббатының шексіздігі осыған дәлел бола алады.

Ана болу – бүкіл өміріне кететін ұлу рухани күш пен ерен еңбек. Өз баласын бағып-қағуда өзін ұмытып барлық күш-жігерін сарқа жұмсайды.

Қорыта айтқанда, барлық адам ана алдындағы парызын өтеп, ақ сүтін ақтап, ананың шашына ақ түсірмей, тек осы киелі жандардың бақытты болуын ойлау керек. Себебі, ең бақытты адам – анасы бар адам... Адам «адам» болғысы келсе, алдымен ананы қастерлей білуі керек. Өмірде ана алақанының қызуы мен әке-шеше мейірімін тоя жеген тамақ да, шипасы күшті дәрі де алмастыра алмайды.

Шоқан мен Абайдың бойына ұлылықтың дәнін сепкен аналары Айғаным мен Зерені, Елбасымыз Нұрсұлтандай азаматты дүниеге әкелген Әлжан ананың өмірін ғибрат ету бүгінде қажет.

Ана – үйдің берекесі, қыз баланың өнегесі, шаруаның несібесі. Ананың көзінен нұр төгіліп, жан жағына шуағын төгеді. Осы шуақпен жылынып, асыл ананың құшағында мейір алып жүрген біз – алтын анамызды мәңгі қастерлеп, еңбегін бағалап өтейікші. Мен анашыма шексіз жылылық сыйлап, жаныма демеу болғаны үшін алғыс айтамын.

Жер бетінде жақсылық нұрын себетін аналарымыз аман болсын! Мен де өз анама ризашылығымды білдіріп, Алладан анамның аман болуын тілеймін!

Адам бар ма ана сүтін татпаған,
Алуан – алуан ауыр сынды аттаған.
Адалдықты, ар – намысты сақтаған,
Мен анамның сонысымен мақтанам!

Иванқызы Шұғыла

11 сынып, Ж.Мыңбаев атындағы мектеп-гимназиясы
Түпқараған ауданы

Біз- әлем балаларымыз

Ана- алтын тамырымыз,
Бала- балғын бақытымыз.

Балалар... Не деген керемет ұғым, керемет атау! Бала дегеніміз- балғын бақытымыз. Болашақтың тірегі де осы балалар. «Ел боламын десең, бесігіңді түзе» деп дана халқымыз айтқандай, елдің ел болып қалыптасып дамуы осы

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ұрпақтарға, балаларға байланысты. Сол себепті, баланы бақытқа теңеп, Ғалым Әріпов сияқты ұлы тұлғаларымыздың айшықтауы бекерден-бекер емес-ті. Біздер- асау ұғым бақытқа теңдес болсақ, онда болашақ біздің қолымызда екендігі ғой.

Біз - әлем балаларымыз. Осы әлемнің бір бөлшегі іспеттеспіз. Қандай керемет?! Мынау бір шексіз әлемнің тірегіміз. Бұл да бір бақыт емес пе?! Біз бейбіт те шексіз әлемнің ұландарымыз. Бала болған керемет сезімге бөлемей ме? Әрине, арқа сүйер тірек-панан, саған, болашағыңа үміт артар елің мен ата-анаң бар. Еліміздің, халқымыздың ұландары деп еліміз бізге арқа сүйер болса, біз де өз еліміздің тірегі боламыз. Сүрінсе арқасынан сүйер, жығылса нық тұрғызар - біздер боламыз. Себебі біз - әлемнің бақытымыз. Оған әрдайым шаттық сыйлар қуанышымыз. Біз тұрғанда елдің де, әлемнің де тұғыры берік болмақ.

Біз- бақытты баламыз. Себебі ерін сүйер елі бар, таңғажайып әлемі бар, біз-бақытты жандармыз. Осы бақыттан асқан не керек? Бейбіт әлемде өмір сүреміз, барлық жағдай қамтулы, егеменді «Қазақстан» атты еліміз бар. Біреулер бақытқа теңесе, біреулер нәзік гүлге теңер дана халқымыз бар. Аша берсең сыр сандығы қазынаға толы бүкіл адамзат сүйер әдебиетіміз бар. Ең бастысы- ана тіліміз, туған тіліміз бар. Бұл- осы әлемнің жас ұрпақтары үшін үлкен мәртебе. Осы бақытты сезінсек, қиялымыз сансыз ойға шомып, дәптеріміз, көк сиямыз да өзімізбен бірге ойланғандай үнсіздікке ұшырайды.

Біз әрдайым бейбіт әлемде өмір сүргенімізді қалаймыз. Ешқашан соғыс өрті төнбесе екен дейміз. Мына әлемді, әлем ғажайыптарын Аллаһ соғыс өртінен аман сақтасын!

Мен - балаң жарық күнде сәуле қуған,
Алуға күнді барып белін буған.
Жұлдыз болып көрмеймін елдің бетін,
Болмасам толған айдай балқып туған,-

деп сұңқар жүрек ақын Сұлтанмахмұт атамыз жырлағандай, біз де жарық әлемде сәуле қуған қырандармыз. Ата-бабаларымыз, аға-апаларымыз қорғап, дүниеден өткен асыл да қымбатты мұра- егемендігіміздің ұзақ сақталғанын қалаймыз. Елімізде ешқашан да бұлт төнбей, күн сөнбей әрдайым көгімізде қыранымыз қалықтап, күніміз жарқырап тұрса, міне, нағыз бақыт осы бломақ. Біздер де, өскелең ұрпақ та осы егемендіктің қанатында өмір сүрсе, қандай тамаша болар еді?! Әрине, осы әлемнің түкпірінде егемендікке қолы жетпеген елдер де бар. Міне, біз сол елдердің алдындамыз деп қуанышпен айта аламын.

Біз- әлем балаларымыз. Айтуға оңай болғанымен, түпкі сырларын саралай келгенде мені қатты ойландырды. Саралап келсем, бұл тақырыптың түкпірінде

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

бақыт та, ата-бабалар мұрасы да жатыр екен. Ал енді тағы бір түкпірдегі ой-қазіргі балалардың патриоттық сана сезімі. Елімізде бірі елім деп күйіп-жанса, біреулерінің жүрегінде «Отан» деген ұғым да болмайды. Менің көкейімдегі түйткілім- осы. Неге олар елін сүймейді, неге егемендікті ақтамайды, неге туған тілді қастерлемейді? Осы сұраққа қаншама рет ойлансам да жауабын таба алмадым. Менің көңілімді осы жайттар қуантпайды. Ал бірақ, «Елім!» деп жүрегі дүрсіл қағатын балалар барда мен көңілімді түсіре алмаймын. Себебі...

Мен елімді сүйемін! Мен де әлемнің баласымын. Мен де әлемнің тірегімін. Бұл тақырыпта қиял шәрбатынан сусын ішіп, өзімді бір әлемдегі бақытты жан сезінгендей болдым. Расында да, мен- бақытты жан екенмін. Еліммен мақтанамын, еліммен қуанамын Байтақ елім мен егемендігіміз барда мен еш нәрседен қысылмаймын. Тек бір тілерім- ешқашан «Соғыс» атты зұлымдық болмасын. Менің балалық тілегім- осы.

Иванқызы Шұғыла

11 сынып, Жалау Мыңбаев мектеп-гимназиясы

Түпқараған ауданы

Жетекшісі: Төлеуова А.Қ.

Өнері өмірдің өзегіндей мәңгілік

Қазақ халқының ХХ ғасырдағы ақыны, жазушысы, белгілі сәулеткер Сайын Назарбекұлы 1941 жылы 2 қаңтарда Маңғыстау өлкесінің Тиген ауылында дүниеге келген. Ол 1958 жылы Ұштаған орта мектебін бітіріп, біраз жылдар бойы жүргізуші болады. 1964 жылы Алматыдағы Қазақ политехникалық институтының инженер-құрылыс факультетін бітіріп, 1964-1969 жылдары Маңғыстау мұнай өңдеу бірлестігінің құрылыс мекемелерінде жұмыс жасаған. Ал 1980-1989 жылдар арасында Алматы техникумында дәріс берген. 1992 жылы Маңғыстау өңірінің өлең, жыр, шешендік сөз туындыларын жинақтап жарыққа шығару, өлкенің зираттық сәулет ескерткіштерін дүние жүзіне танытарлық түрлі түсті, бірнеше тілді кітап альбом шығару, өнерді дамыту және сол мақсаттарды орындау үшін «Маңғыстау мұралары» атты циклдық кітаптарды шығармақ болған. Сол мақсатта «Парыз» мекемесін құрды. Қазір Сайын Назарбекұлы басқаратын бұл мекеме «Маңғыстау мұралары» циклдық кітаптарының алғашқылары «Маңғыстау мұралары», С. Жаңғабылұлының «Аманат» кітаптарын жарыққа шығарды.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

2002 жылы Л.И.Гумилев атындағы Ұлттық Еуразия университетіне қызметке шақырылған ол ұлттық этнография саласында еңбек етіп, «Қазақтың киіз үйі» атты зерттеу жұмысын аяқтады. «Адай шежіресі» атты сегіз томдық еңбектің жинақталып, жазылуына басшылық етті.

Қазақстан Республикасының «Құрмет» орденімен марапатталған. Қазақстан жазушылар одағының, Қазақ Халық «Экология» академиясының мүшесі. «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» атағының иегері. Атырау облысының Махамбет ауданы, Шығыс Қазақстан облысының Абай аудандарының «Құрметті азаматы», Семей мемлекеттік пединститутының құрметті профессоры, жан жақты талант иесі. Туған жер түлегі Сайын ағамен сұхбаттың реті келіп қалып еді.

– Сәлеметсіз бе, Сайын аға. Сіздің еңбектеріңізге тәнті болған мен, өзіңізбен сұхбаттасқалы отырмын.

Сайын аға, бір нәрсеге, не өнерге талпыну үшін адамға алдымен табандылық қажет дейді. Енді сіз бір жұмысқа кірісер алдындағы тәуекелділігіңіз жөнінде айтып берсеңіз.

– Амансың ба, шырағым. Егер де мал керек болса, қолөнер керек. Өнердегі әрбір шығарма өмірдің жаңа бір қырын ашып бергенде ғана нағыз өнерге жатады. Істі бастамас бұрын жан-жақты ойланамын. Мүмкін тәуекелшілігім осы шығар...

– Таңдап алған тағдырыңыз сәулеткерлікпен қатар ақындықтың ақ жолы болды. Бойда бұл қасиеттің бар екенін қашан білдіңіз?

– Мен осы шаруалардан қол босаған сәттерде өлең, әңгіме жазумен де жұмыстанамын. Алғашқы 4-5 шумақ өлеңімді 46 жасқа толған кезімде жазған екенмін. Шамасы, поэзия мені сүйген болуы керек. Әлі күнге дейін қаламымның сиясы сарқырған емес.

– Сіз бір сұхбаттыңызда Сарайшықтан басқа да көне қалаларға (Отырар, Түркістан, Тараз) ескерткіш орнату ойыңызда бар екенін айтыпсыз. Енді сол ойыңызды қашан жүзеге асырасыз?

– Сол кезде айтқанмен де, қазір ол ойды қозғап жүрген жоқпын.

– Осы қос өнеріңіз балаларыңызға, немерелеріңізге дарыған ба?

– Мен өзім күй тыңдаудан ләззат аламын, күйдің әсерінен көптеген ойлар да туындап жатады. Жиенім Абай қазіргі таңда Алматыда, консерваторияда домбыра факультетінде оқиды. Домбырада жақсы ойнайды. Ал, ұлым Нұрлан сәулетшілік өнерімді жалғап келеді. Өнер идеясыз өмір сүре алмас дегендей мен Нұрланға ескерткіштер бастауда бағыт беріп отырамын. Сарайшық ескерткішінің сызбасын мен сызып көиек бердім, бірақ құрылысшысы Нұрлан болатын.

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

– Бүгінге дейін жасалған дүниелеріңіздің ішінде ойыңыздан шықпай қалғаны бар ма?

– Жоқ. Біткен істің міні жоқ,

Бітірген ердің кемі жоқ, - дегендей осы еңбектерімнен рақат аламын.

– Мына суреттерге қарағанда Әбіш ағамен жақсы араласатын сияқтысыз. Байқағаным өлеңдеріңіздің көпшілігі Әбіш Кекілбаев пен Абай Құнанбаевқа арналған. Бұл жөнінде не айта аласыз?

– Абайдың бір өлеңі мың қасиетке татиды. Сондықтан кез келген істі бастар алдында Абай шығармаларын оқып, жігерленемін. Ал , Әбішке келер болсақ, ол да Маңғыстау жерін бүкіл әлемге танытып жүрген ірі тұлғалардың бірі. Жаныма жақын тартар себебім, Әбіштің жарымен бір ауылда өсіп, бір сыныптың түлектері болдық. Сол достығымыз олар отасқаннан кейін де жалғасып келеді.

– Өнерде орны биік танымал сәулеткер – ақын, ал өмірде, яғни отбасыңызда қандай отағасысыз? Бала тәрбиесіндегі сіздің роліңіз қандай?

– «Ата-ананың ақылы – қазулы қара жолмен тең» дегендей мен ешуақытта ата-анамды ренжітіп көрген емеспін. Сол айтқандай бала тәрбиесіне ерекше көңіл бөлемін. Ұлым Нұрланға өзімнің бойымдағы бар имандылықты, адалдықты, жанаршылықты бере алдым деп ойлаймын. Нұрланым ешқашан менің сөзімді жерге тастаған емес. Құдайға шүкір, қазіргі таңда алты немерем, екі жиен немерем бар. Мен немерелеріме қазақтың ұлы есімдерін қойдым және де есімдерге сәйкес жасалған ескерткіштер де бар.

–Аға, менімен риясыз әңгімелескеніңізге көп рақмет! Үлгілі әке, кемеңгер ата болуыңызға тілектеспін. Отбасыңызда тек шаттық пен береке болсын!

– Рақмет, айналайын! Сенде бақытты бол.

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Исмаилов Гани

7 класс, школа № 6

Мунайлинский район

Руководитель: Отимова З.Ю.

Моя Родина - Казахстан

Я горжусь своей Родиной. Это многонациональное государство Казахстан.

Оно занимает девятое место в мире по величине территории! Казахстан-большое государство, построенное в непростых природных условиях. Это степи, полупустыни и пустыни.

Казахстан обрел независимость около двадцати лет назад, после распада Советского Союза. Но национальную культуру Казахстана еще много веков назад стали создавать кзахи, кочевники, которые большую часть жизни проводили в седле. Бескрайние степи и полупустыням, заросшие типчаком, ковылем, тирсиком и полынью, стали их единственным богатством.

Сейчас в нашей стране проживают люди разных культур: казахи, русские, узбеки, украинцы, уйгуры, татары и другие. Каждый житель Казахстана знает казахский язык-это язык казахской нации. Также официальным языком признан русский, как язык межнационального общения. Люди в Казахстане живут свободно. Здесь много земель, а людей на них приходится немного.

Большинство жителей Казахстана живут дружно, понимая, то эта наша общая Родина. Не зря 1 мая в стране отмечается День единство народа Казахстана, а христианское Рождество и исламский Курбан айт вместе являются государственными праздниками.

Хотя климат в нашей стране считается засушливым и не очень-то ласковым к людям, Кзахстан богат полезными ископаемыми. Еще в Казахстане находится знаменитый «космический город» Байконур, откуда стартуют в космос российские ракеты. Такого уникального государства, как Казахстан, больше нет нигде в мире!

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Ғ.Ізтүрова

8 сынып, З.О.Баймырзаев атындағы орта мектеп

Ауылым – алтын бесігім
Жүрегім, жырым сенікі,
Кеңесті далам, кең далам.
Тудым, өстім, есейдім.

Ең далам – анам, мен - балаң деп ақын атамыз жырлағандай, менің ең далам, тұғырым - Қазақ елі. Туған өлкемнің тұнып тұрған әсем көрінісі бойыма еріксіз мақтаныш сезімін құяды. Тау етегіндегі қуыстарды қуалай өскен бұталы орманы, тау суын сарқырата кең далаға алып қашқан өзендері, дән теңізіне шалынған жазық даласы, төрт түлікмалға төсін ашқан құтты жайлау қырлары, көк жасыл желекке бөленген ауыл үйлері, зәулім ғимаратты үлкен, көрікті қалалары бойыңа еріксіз күш, қайрат, еліме деген махаббат сезіміне бөлейді.

Қасиетті, туған жер! Бойымдағы бар жақсы қасиеттерім үшін мен саған қарыздармын, қажырлық пен қайсарлықты, құзды шынды тауың мен асау желің үйретсе, жомарттық пен ақ пейілдікті мына жатқан жеміс талы сай-салаңнан үйрендім. Шыдамдылық пен байсалдықты шетсіз де шексіз далаңнан үйрендім. Осынша сұлұлыққа бөленуіне қандай себеп, әсер етуші қандай күш деп толғанамын, ойлана келіп тау қуысындағы әрбір бұтаның, өзенге күлер әрбір бұлақ көзінің теңіздей тербелген егістегі дән сабағының, жайлауыңдағы әрбір шалдың, ауылдағы әрбір жеміс ағашының бойында адамның жұмсаған күш-жігерің, төгілген тері – еңбектен жазылған шежіресі барлығын ұғамын. Туған жерім – алтын бесігім деп туған елді көркейтуде аянбай тер төккен еліміздің перзенттерінің еңбегіне сүйеніп, өзің де солардың қатарында болғың келеді. Осынау күн сәулеулі нұрын шашқан кең байтақ даламда жузден астам ұлт өкілдері тұрады. Халқымның ерлігі – еңбекте, арманы - әнінде, қуанышы – күйінде, бақыты – бауырмалдығында, жасампаздығы – жарқын істерінде деп түсінемін. Елімнің тарихында бұрын сонды блмаған саясы, әлеуметтік, мәдени-тарихи жетістітердің бірінен соң біріне қол жеткізіп жатыр. Қазақ елін бүкіл әлем таниды. Ол дүние жүзінің көптеген елдері мен достық байланыс орнатты. ТМД, БҰҰ ұйымдарына мүше болып, дүниежүзілік қауымдастықтан өз орын алды. Еліміз үшін жиырмамыншы ғасырдың маңызы зор. Себебі еліміз тәуелсіздік алып, сол тәуелсіздіктің белгілеріне ие болдық. Өзіміздің ұлттық бейнемізді, болмысымызды, тарихимызды көрсететін рәміздерімізді белгіледік. Еліміздің елдігін танытатын белгілерінің ішінде – Мемлекеттік Тудың, Елтаңбаның, Әнұраның жөні бөлек. 1998 жылы 10 маусым күні жаңа Астана дүние жүзіне таныстырылды. Бүгін де әлем назарын өзіне аударып,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

келешегін қызықтырып отырған Қазақстанның әр күні, айы, жылы жағымды жаңалыққа толы. Қиын мезгілде бейбіт өмір сүріп жатқан қазақстандықтар Нұрсұлтан ағамыздың ұстанған саясатын толық қолдайды. «Жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» демекші бізде ол кісінің жүргізіп жатқан ісін қуаттаймыз. Біздер жастар, қазақ елінің ертеңіміз. Бірінші ұланғайыр жұмыстарды біз жалғастыратын боламыз. Сондықтан да менің құрбыларым өте жақсы оқып, білімді болып ер жетуі тиіс.

Мен осы Қазақстанымның болашағы зор екеніне сенемін, өйткені біздің елімізде татулық та, достық та, байлық та бар. Тек қана іскер жандар мен білімді азаматтар керек деп ойлаймын. Мен өзімнің кең-байтақ Қазақстанымды сүйемін. Адам асқар арманына халқын, тілін, Отанын туған жерін шынайы сүйсе ғана қолын жеткізе алады. Ендеше, мен бақыттымын. Қазақ жастары алаңсыз өмір сүруі үшін ең керегі – бейбітшілік. Біз осы тәуелсіздігімізді аңсап, зорға жеттік. Сондықтан да тәуелсіздігіміздің қасиетті белгілерін ерекше қадірлеуіміз, қастерлеуіміз керек. Бұл – біздің туған ел алдындағы перзенттік борышымыз. Көгілдір аспанымызды соғыстың бұлты торламай, осыдан жарты ғасыр бұрын адамзат баласына жасалған қатыгездік қайталанбай халқымызға азат, еркін, бейбіт өмір келсе екен. Көрші елдердегі ел басына түскен ауыртпашылық, соғыс зардабы бізге келмесе екен.

Елбасымыздың биылғы «Қазақстан жолы – 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауын қолдаймыз. XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз – белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар. Сондықтан мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Біздің қазақ елі аяғынан тік тұрып, гүлденіп көркейтіп, біз секілді жастар елінің керегіне жарап, кірпіш болып қаланса деп армандаймын. Сол асқақ арман мені әлдилеп алға жетелеп келеді.

Кенжеғұл Айзанат

11 сынып

Түпқараған ауданы, Таушық ауылы

Жетекшісі: Үсенбаева Гүлзипа

Мен Қазақстанның патриотымын

Тәуелсіз Қазақстан! Атыраудан Алтайға дейін созылып жатқан осы бір ұлан-байтақ кең дала – менің Отаным. Байтақ дала төсінде талай-талай дүбірлі жорықтар, елі үшін «егеулі найза қолға алдырған» соғыстар, елінің бірлігі мен бүтіндігін ойлаған жыраулар, халқы үшін қасқайып қиындыққа қарсы тұрған небір ұлы тұлғалар өтті. Тәуелсіздік үшін күресте олар патриотизмнің нағыз

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

үлгісін көрсетті. Тарих қойнауына көз жіберсек, кешегі өткен Қаракерей Қабанбай, Қанжығалы Бөгенбай, Шапырашты Наурызбай сынды ерлеріміз қиын-қыстау кезеңде көзсіз ерлік көрсетіп, елін, жерін жау қолына бермеген.

Кешегі тарихта қара таңба боп жазылып қалған Ұлы Отан соғысы туралы тарихи шығармалар, кинофильмдер сол жылдардағы Отан-Ана үшін болған ұлы күрестің сұрапыл күндерін көз алдына әкеледі. Әділеттілік қашанда жеңері қақ, бірақ Жеңіс күні миллиондаған адамдардың көз жасымен, қайғы-қасіретімен келді. Өмір мен өлім ортасында жүріп, Отаны үшін кеудесін оққа төсеген қаншама ағаларымыз, әкелеріміз көз жұмды. Жыл асқан сайын сол қасіретті күндерді көзімен көрген қарияларымыздың қатары сиреп бара жатырғаны, әрине, өкінішті... алайда, қай уақытта да олардың ерлік ісі бүгінгі ұрпақ есінде ұмытылмай қала бермек.

Ал, кеше ғана желтоқсанның ызғырық желімен бірге орталықтың солақай саясатына қарсы шыққан ұлтымыздың өрімдей ұл-қыздары ше? Батыр бабаларымыздың қанымен, еркіндікке шақырған құдіретті үнімен бойға сіңген патриоттық сезім оларды алаңға алып шықты. Бұл күндердің бүгінде Тәуелсіздік күні болып аталып өтілуі де олардың ерлік істеріне деген үлкен құрмет деп білеміз.

Міне, осылайша ел үшін, елдік үшін күрестегі бабалардың басынан кешкен қиындықтарын, «тар жол, тайғақ кешуін» көз алдыңнан өткізе отырып, жат жұрттықтардан жер-суын, ұлан-асыр даласын қан төгіп, қайсарлықпен қорғап қалған ерліктерін сезінгенде тұла бойыңды өзгеше бір мақтаныш сезімі билейді екен. Бұл – сенің бойыңа ұялай бастаған Отаныңа, туған жеріңе, тарихыңа, ана тіліңе, салт-санаңа деген ерекше құрмет. Бұл – сені еліңнің арнамысын қорғауға, халқың үшін қызмет қылуға жетелейтін ерекше күш. Осы бір асқақ сезім арқылы «Отан оттан да ыстық» деген сөздің құдіретін ұғына бастағандай боласың.

Мен бүгінде Тәуелсіз Қазақстанның ұланымын. Ата-бабамыздың ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен алып берген тәуелсіздігінің арқасында Қазақстан бүгінде әр таңын амандық пен бейбітшілікте қарсы алады. Отанымның тыныштығы мен елімнің тәтті ұйқысын Отанымыздың қырағы ұландары күзетіп тұр. Еліміздің түкпір-түкпірінде Отанына, Қазақстан халқына қызмет етуге даяр қазақ әскерлері еліміздің қорғанысы мен ұлттық қауіпсіздігін қорғауда. Жыл сайын олардың қатары білімді, жалынды жастар қатарымен толығып отырады. Өйткені, Отанды қорғау жәнен Қазақстан Қарулы Күштерінде қызмет ету – әрбір Қазақстан азаматының қасиетті парызы.

«Отансыз адам – ормансыз бұлбұл»-дегендей, Отансыз өмір, Отансыз қуаныш жоқ. «Туған жер, туған тіл, туған дәстүр, салт-сана және туған тарихың – тағдырыңның тынысы, Төрт ана үшін болған күрес – күрестердің

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ұлысы!»,-деп Мұхтар ағамыз жырлағандай, оларсыз біздің рухымыз биік самғамақ емес.

Қазақстан халқы осынау жылдар ішінде қол жеткізген жетістіктеріміз бен толағай табыстарымызды саралап, алдағы жарқын болашаққа Елбасының тың жобаларымен жаңаша бағдар жасауда. Еліміздің болашағына, нұрлы келешегіне сеніммен көз жібере отырып, ұлан-байтақ Отанымыздың гүлденуіне сапалы білім, саналы тәртібімізбен өз үлесімізді қосамыз. Біздің мақсатымыз – халқымыздың Отанды сүюге тәрбиелейтін дана сөздері мен өсиеттерінің өресіне жетіп, еліміздің айбынды жерін, айдынды көлін, аспанмен таласқан асқақ тауларын әрқашан қызғыштай қорып, тәуелсіздігіміздің туын мәңгі биікке көтеру

Тәуелсіз елімнің көгінде желбіреген көгілдір түсті туынан көзімді айырмай, қолымды жүрегіме қойып тұрып, елдік пен ерлік жыры – Әнұранымды сәңгі асқақтата шырқаймын. Себебі мен кешегі Абайдай даналар, Мұқағалидай ақындар сүйген елді Мағжан сенген азат жас ретінде сүйемін!

Коляева Баян

8 сынып оқушысы

Маңғыстауым киелі мекенім...

Туған жер – адам өмірінде киелі орын алады Мен туған өлкем Маңғыстау туралы толғасам алдымен 362 әулие мекендеген киелі аймақ екенін айтамын. Менің Маңғыстауымда Қазақстанның жеті кереметінің бірі - Бекет Ата жерасты мешіті Оғыланды шоқысына қашалған, үш - төрт қанат киіз үйдің көлеміндей үш бөлмесі бар, тарихи-сәулет ескерткіш орналасқан. Бекет ата 1750 жылы туылып, емші, көріпкел ғана емес, физика, математика, астрономия заңдылықтарын жақсы білген ғұлама ретінде аты танылған. Бұхарада оқып, ілім жинаған соң, өз өңіріне қайта келіп, бес мешіт салдырады. Жергілікті дін ғұламаларының арасында атақ-даңқы өсіп, Пір атанады. Жерасты ғимараты маңында Бекет ата пайдаланған бұлақтар, құдықтар бар. Атақты «Маңғыстау» дастанының авторы Түмел Балтабасұлы:

Маңғыстау - ер Бекеттің туған жері,
Кетіріп, кіндік қанын жуған жері.
Кіндігін қожа-молда қолмен кесіп,
Тамырын тарамыспен буған жері,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

- деп толғайды. Заманымыздың заңғар жазушысы, ұлы ойшыл Әбіш Кекілбаев «Ұлы Баба әлсізге - Медет, күштіге - Айбар, зарыққанға - Жебеу, тарыққанға - Демеу, асқанға - Тосқан, сасқанға - Сая, ұрпаққа - Ұстаз, ұлысқа - Ұран, ел Иесі, жер Киесі» болған және бола да береді деп ойлаймын.

Менің кішкентай кезімнен Бекет ата есімі санамда киелі сөз есебінде қалыптасқан. Біз маңғыстаулықтар, атаның есімі аталса, кенеттен бір тың күш қосылғандай, әлі күнге дейін жадырап, арқаланып тұрамыз. Аталарымыз бен әжелеріміз қиналса да, қуанса да, «Иә, Бекет», - деп атаның аруағына сиынатын болған. Осы бір аяулы есім талай жанды қысылғанда қолтығынан демеп, қуанғанда қасында болды. Обал, сауапқа көп мән бермеген қатыгездеу қоғамда өмір сүргенімен, ата-әжелеріміздің имани, мұсылманшылық бағытта берген тәлім-тәрбиесінің арқасында жүрегіміздегі Аллаға деген, Пір атамызға деген сенімімізге нұқсан келтірмей, әлі күнге дейін Атаға деген махаббатымызды биік ұстап келеміз.

Ата 63 жасына келгенде қайтыс болады. Бекет ата денесін осы жерасты мешітіндегі бөлмелердің бірінің іргесіне қашап жасаған бөлмеге орналастырған екен. Маңғыстаулық ақын, Қазақстан Мемлекеттік сыйлығының иегері Есенғали Раушановтың: «Ата көзі тірісінде талай жерге құдық қаздырып, мешіттер, сағаналар салдырғаны анық. Сол ескерткіштердің ең үлкенін қайда салдырды? Меніңше, Ата ең үлкен ескерткішін ұрпақтардың жүрегіне орнатты: Атаныздесек, жүректерден іздейік!» - деген сөзі мен үшін Бекет атаға деген үлкен махаббаттан туған шын сөз деп есептеймін. Осы күндері Атаның басына дүние жүзінің бұрыш бұрышынан келіп тәуіп етіп, ауру сырқауларына шипа тауып кетіп жатырғандар қаншама?!

Менің Маңғыстауымда 130 дан астам ұлт өкілі тұрады. Адамзат баласының татулығына ұмтылу әр халықтың қанында бар, әсіресе ол біздің қазақтарда ерекше дамыған. Бұл Қазақ жерінің жомарттығынан, осы өлкелерге тағдыр алып келген барлығына құшағын кең жайып, пейілін кеңге салатын Қазақ халқының мінезінен жаралған. Осында тұрушылардың барлығы Қазақ халқының тілін, тарихы мен салт-дәстүрін білуі керек. Қазақстанда тұратын барлық халықтың татулығы мен бірлігінің мәні осында. Ол байырғы көркем Қазақстан жерінде бейбітшілікті сақтауға көмектеседі. Ал татулық – болашақта гүлденудің маңызды талабы. Бірлік, ұлтаралық келісім және саяси тұрақтылық – қазақстандықтардың қалауы. Осы үшбұрышты мықтап орнықтырған кемеңгер- біздің елбасымыз Н.Ә.Назарбаев, ол- дана адам, шебер саясатшы, нағыз отаншыл. Елбасымыздың ерен еңбегі тәуелсіздіктің туы желбірегеніне 20 жылдан асса да тұғыры мықты көкбайрағымыз қисаймастан көк аспан астында желбіреп тұр. Алдағы уақытта да солай болады деген нық сенімдемін. Н.Ә.Назарбаев биылғы Жолдауында Қазақстанды әлемнің ең дамыған 30 елінің қатарына енгізу бойынша алдағы басты

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

міндеттерді айқындап берді. Соның барлығы қазақстандықтардың өмірін жақсарту және елдің дамуымен қатар жүруі тиіс. Ол үшін әрбір қазақстандық аянбай еңбектеніп жұмыстануы қажет деп ойлаймын.

Қазір егемен еліміздің ең бай өңірі, экономикалық даму тұрғысынан алдыңғы қатардың бірі болып отырған қазыналы Маңғыстауым - «Жеті жұрт келіп, жеті жұрт кеткен», шытырман оқиғаға толы өңір. Жерінің асты қазынаға, жерінің үсті аңызға толы өңір. Осы өлкемнің өркендеп, одан әрі қанат жайып дамуына үлес қосу - бүгінгі біздер – жастардың міндеті.

Қуанышова Сымбат

9 сынып, Ә.Махутов атындағы мектеп
Төлеп селосы, Бейнеу ауданы

Мекенім менің – Қазақстан

Отан... Бұл бір сөз ойыма оралғанда ерекше әсерленемін. Білмеймін, бәлкім бұл менің махаббатым болар...

Иә, кезінде осы қазақты қазақ қылу үшін ата-бабаларымыз не істемеген. Талай тар жол тайғақ кешуді бастан өткерді. Отан үшін қанында, жанында құрбан етті. Сонау Жәнібек пен Керей бастаған қазақ бұқарасы не көрмеді. Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама заманынан да сүрінбеді, тек алға деді. Одан кейін Аңырақай шайқасында қазақ жасағы жеңіс тойын тойлады. Осылайша үш жүздің басын қосып Абылай хан сайланды. 1456 жылдан басталған қазақ елінің тарихы небір сындардан сүрінбей өтті. Бүгінге жетті. Қазіргі еліміздің болашағы зор. Мен еліме деген махаббатымды жеткізер болсам, ақ қағаз бен көк сия жетпес еді. Кіндік қаны қазақ топырағына тамып, осында өскен әр қазақтың өз еліне деген махаббаты шексіз болады, әрине. Еуразия құрлығының орта нүктесі біздің елде. Біздер Еуразияның жүрегіміз. Ал қазақ жастары тәуелсіздіктің төл перзенттері. Тек, АЛЛАМ, осы бір қуаныштан, азаттықтан айыра көрмесін. Мұқағали айтпақшы:

Құс ұясыз,
Жыртқыш інсіз болмайды,
Отансыз жан өмірінде оңбайды,
Өзін өзі қорлайды сорлайды,
Тірі адамға сол қайғы,

– дегендей қазағымның көк туы әрқашан биікте желбіреп, қыранымыз көкке самғай берсін деп тілеймін. Ел ертеңі-жастар. Жастар-мемлекетіміздің тірегі, күш-қуаты, биікке самғар қанаты. Азамат-абыройлы атақ. Парыз-қастерлі

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ұғым. Өмір-парыз бен қарыздан тұрады. Осы қарыз бен парызды терең сезінген әрбір жас-елінің үлкен үміті. Ондай жас өз отбасының қамын ойлаудан әрі асып, Отан қамын ойлау биігіне көтеріледі. Абай атамыз айтқандай “Атаңның баласы болма, адамның баласы бол”. Осындай ұл қыздары көп елдің еңсесі биік, іргесі берік, мәртебесі жоғары болады. Әрбір адам өз елінің болашағы жарқын болатындығына сенеді және соған қызмет етеді.

Өзге елде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан болды қазақ елі ұмытпақ емес. Осынау дархан дала, ашық аспан, масатыдай құлпырған жасыл жайлау, шегі жоқ шөлді жерлер, әсем әсем таулар, арқырап аққан өзен, бәрі бәрі қазаққа берілген сый көрінеді, маған. Мұндағы әрбір тал, әрбір гүл ыстық сезіледі. Жүрегімде елге деген ұлы сезім лаулап, алаулы өрттей тулап барады. Жүректің осынау кіршіксіз сезіміне кір түсірмеспін деп ойлаймын. Қасиетті жерімізде қымбат та бағалы қазынамыз да бар. Мұнайымен, табиғи газымен әлемге әйгілі болды. Бәрінен бұрын қазақ елінің батырлық жасап Семейдегі полигонды жабу туралы мәлімдемесі еді. Қазақ жерінде 40 жылдан астам уақыт бойы сынақ жүргізілген ядролық қаруға нүкте қою әлем назарын өзіне аударды. Алаштың бұл қайсарлығынан кейін, бұл халықты ардақтап, сенуге лайықты мемлекеттік екендігін мойындады. Сенді. Ең бастысы, біз сенімді ақтадық. Тәуелсіздікке небәрі жиырма үш жыл болған қазақты танымайтын ел жоқ шығар. Себебі алда үлкен сынақ тұр. Ол ЕХРО-2017 көрмесі. Осы бір сыннан сүрінбей өтеміз деген сенімдемін. Тек жүрегі қазақ деп соққан әрбір алаштың азаматы өзіндік үлесін қосса болғаны. Қазағыма, шын жүрегімнен мына өлең шумақтарын арнаймын.

Дархан дала иесі қазақ деген,
Сонау бастан азапты көптеп көрген.
Сенімменен алға жүрді ылғида тек
Азаттықты бір күні көрем деген.
Биіктей бер таудай болып, Қазақстан!
Қарқыныңнан осы бір сен таймасаң
Бір күні жетерміз деген атқа ҒАЖАПСТАН!

Мен елімнің еңселі азаматтарына сенемін. Елімді жаныммен сүйемін, ардақтап жүремін. Осындай әсем елде, қарапайым қазақтың топырағынан жаралғаным бақыттымын әрі тағдырыма ризамын!

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Құспан Гүлназ

10 сынып

Боранкул селосы, Бейнеу ауданы

Мен тәуелсіз елдің ұланымын

«Оңай сөз ғой Отанды сүйем деген
Іс тынбайды «жанамын, күйемменен...»
Өгей әке емес қой Отан деген,
Отанды мен Атамдай иемденем!»

М. Жұмабаев

Ата-бабаларымыз сан ғасырлар бойы тәуелсіз ел болуды аңсады. Қаншама батырларымыз, ер жүрек апа-ағаларымыз елін, жерін қорғау мақсатында оққа ұшты. Қаншама сәби ата-ананың жылы алақанынан айрылып, жетім өсті. Ақын-жазушыларымыз тәуелсіздік үшін күресіп, көбі репрессияға ұшырады. Өз басым тәуелсіздіктен кейін туылған буынның өкілі болсам да, Егемендіктің қандай жолмен келгенін жақсы білемін. Қазақстан үшін Тәуелсіздік аспаннан түскен сый емес еді. Тәуелсіздік бізге тегіннен тегін келген жоқ. Осы күнге дейін құрып кетпей, ұлан байтақ жерде Қазақстан деген мемлекеттің болуы - ата-бабаларымыздың қасық қаны қалғанша елі, жері үшін кеудесімен оқ тіреп, соңғы демі үзілгенше еліне, ұрпағына осынау кең қазақ жерін сақтап қалуынан. Тәуелсіздік алғанға дейін қазақтың басынан не өтпеді? Бүгінгі таңға дейін осыншама қиындыққа қарамай өз жері, халқы, діні, әдет-ғұрып, салт-дәстүрін жоймай біртұтас қазақ мемлекеті болуы әрине, бірінші ата-баба қанымен, білектің күшімен, найзаның ұшымен, сонымен қатар, ынтымағы жарасқан еліміздің осынау ұлтшылдығымен, қайсар рухымен, ел болам деген асқақ үмітімен жүзеге асты. Жер үшін қаншама соғыстар болды. Қаншама қан төгілді.

1986 жылдың желтоқсан айында сақылдаған сары аязға қарамай студенттеріміздің «Қазақты қазақ басқарсын!» деген ұран көтеріп ереуілге шығуынан кейін 1991 жылдың желтоқсан айында Қазақстанға өз тәуелсіздігін берді. Бүгінгі таңда қаншама ел тәуелсіздік таңына зар болып отыр. Ұлан байтақ Еуразияның жүрегінен орын тепкен тәуелсіз Қазақстанда өмір сүру қандай бақыт! Тәуелсіздік алғаннан кейін қазақ халқы таңдаған Н.Ә. Назарбаев атамыз қазақ елінің тұңғыш Президенті болып сайланды. Президентіміз осы күнге дейін көптеген істер атқарып, ел ықыласына бөленіп келеді. Қазақстанның өз «Ата заңы», мемлекеттік рәміздері: Туы, Елтаңбасы, Әнұраны дүниеге келді. Қазақстанның мемлекеттік тілі-Қазақ тілі. Ұлттық

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

валюта-теңге енді. Міне, бүгінгі таңда тәуелсіздігімізге 23 жыл толады. Осы 23 жыл аралығында Президентіміз ауыз толтырып айтарлықтай қыруар істер атқарды. ТМД, БҰҰ, ЕҚЫҰ, ЮНЕСКО – ұйымдарына мүше болды, 2010 жылы Азиаданы өткізді. Спортта да, саясатта, әлеуметтік дамуда, эканомикада да үлкен жетістіктерге жеттік. Қалалар өсті. Қазіргі таңда Қазақстанды әлем таниды. Жеріміздің үсті де, асты да қазынаға толы. Елімізде Менделеев кестесінің 99 элементі бар. Бұл үлкен мақтаныш. Президентіміз өз жерімізден шығып жатқан қорларды игертіп, еліміздің экономикасын көтеруде. Халыққа көп көмегін тигізді. Атап айтқанда, қарттарға зейнетақы, қорғаушыларынан айрылған жандарға төленетін жәрдемақылар, көпбалалы аналарға, оқушыларға шәкіртақы, білім гранттарын, т.б. жеңілдіктер мен жәрдемақылар тағайындады. Шет елден келген қонақтарға ұялмай көрсететін бас қаламыз Астананы жасады. Аспанмен таласқан зәулім үйлер мен ғимараттар тұрғызды. Астананың символы - «Бәйтерек» монументі көкпен таласқан бәйтерек ағашындағы самұрық құстың алтын жұмыртқасы іспеттес. Еліміздің жас Астанасымен бірге мен де дүние есігін аштым. Мен Астанамен түйедей құрдаспын. Бұл мен үшін үлкен мақтаныш. Мен өскен сайын Астана да көркейіп, өсіп келеді. Қазақстан «ЭКСПО-2017» көрмесін жеңіп алды. Бұл Қазақстанды әлемге танытатын көрме болмақ. Еліміздің тыныштығы мен қауіпсіздігі, көпұлтты Қазақстан халқының жарастығы мен ынтымақтастығы - Президентіміздің жүргізіп отырған парасатты көреген саясатының нәтижесі деп ойлаймын. Елін, жерін сүю тек ақылдың ісі емес жүректің ісі. Қазақ елі қандай ғажап! Қазақ дегенде көз алдыма кең байтақ Сарыарқаның төсі, кең жайлау, мыңғырған мал, жусанның хош иісі, көк майса, киіз үй, қымыз, шұбат, бешбармақ, қазы-қарта, бауырсақ, домбыра мен қобыздың сарнаған үні, қонақжай қазақ халқы және ұлттық оюмен безендірілген құрал-жабдықтар, бесіктегі ананың әлдиімен тербеліп жатқан сәби, ойнап жүрген балалардың шат күлкісі, сырмақ сырып отырған ақ жаулықты әжелер елестейді.

Қазақ халқы рухани құндылыққа бай. Қазақ тілі – бай тіл. Қазақстанның көк аспанда желбіреген Жалауы мен сазды Әнұраны маған сенім мен рух береді. Оң қолымды жүрегімнің тұсына қойып Әнұран айтқанда шабытым оянып, патриоттық сезімім еселене түсіп, жүрегімнің дүрсілі ерекше соғады. Әрбір Қазақстан азаматының жүрегі елім, жерім деп соғуға тиіс. Мен өз Отанымды шексіз сүйемін және қара көзді қандастарымыздың да Отанға деген сүйіспеншілігі, махаббаты жоғары болғанын қалаймын. Ұлттық намыс-ұлы ұғым. Әрбір қазақ азаматы қазақша сөйлеп, салт-дәстүрін қадірлеп, дінін, тілін жоғалтпай, өзге елге мазақ болмай жүрсе екен деп тілеймін. Елімізде өзге елдердегідей апатты жағдайлар болып жатпағанына Аллаға мың да бір шүкіршілік етемін. Жеріміз кең, табиғатымыз көз тойдырарлық. Жерімізде табиғаттың жасаған мүсіні қаншама. Ата-баба аманаттаған кең байтақ

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жерімізді өркендетсек ата-бабаларымыздың рухы риза болар еді. Қазақстанның ертеңгі болашағы, осынау кең жерге иелік ететін - біз. Президент бізге білім алуымызға барлық жағдайды жасады. Білім алу мен оқу кітаптары тегін. Біз ел экономикасын көтеруге, ғылыми-техникалық жағынан дамытуға атсалысуымыз міндет. Ғылымға тың жаңалықтар еңгізіп, алған білімді қорытып жаңа нәрсе ойлап табуымыз керек. Айтуға оңай. Сөзбен ғана шектелмей, іспен дәлелдеу қажет. Мен өз еліме қай жағынан болмасын үлесімді қосуға дайынмын. Кеудемде елім деп соққан жұдырықтай ғана жүрегім барда елім үшін қолымнан келгенін аянбаймын. Шығарманың соңын жастарға рух беретін Президентіміздің жастарға арнаған сөзімен аяқтағым келеді. «Еліңнің ұлы болсаң, еліңе жаның ашыса, адамзаттық намысың болса, қазақтың ұлттық жалғыз мемлекетінің нығайып-көркеюі жолында жан теріңді сығып жүріп, еңбек ет. Жердің де, елдің де иесі өзің екеніңді ұмытпа!»

Лепесов Дастан

8 сынып, Бейнеу лицейі

Бейнеу ауданы

Жетекші: Момынова Индира

Салт пен санамыз егіз болсын десек

Салт – дәстүр, әдет-ғұрып ұғымы тек қазаққа ғана емес барлық ұлтқа тән ұғым. Ежелден сол елдің нанымы мен танымы, сенімі мен ұғымы негізіндегі құрылым болып табылады. Қай халықтың болмасын салт-дәстүрлері сол халықтың мінез-құлқын, қасиеттерін таныта алады. Қазақтың қанына сіңген қасиеттері: бауырмалдығы мен ақжарқындығы, қонақжайлығы мен қамқорлығы дәстүрінен көрініс табады. Әрине, бұл қасиеттер басқа халықтарда да кездеседі. Сонымен ұлттардың салт-дәстүріндегі мінездері мен қасиеттері бір-біріне ұқсап, бірін-бірі толықтырады. Біздің елімізде салтты қатаң сақтау ерте кездерден бастау алған. Салт-дәстүрдің негізі тәрбиеден тұрады деуге болады. Бұрынғы өткен кезеңдерде салтты сақтамағандар қатаң жазаға да тартылған кезі болғаны әдеби шығармалар мен тарихи шығармалардан белгілі. Қазақ салты мен дәстүрінің мәні үлкенді сыйлау мен кішіге құрмет көрсету, әлсізді демеуден құралады. Ауқымды мәселелерді. Өзге ұлттардың мәдениеті мен танымында да осындай ауқымды мәселелерді ғұрыптарын негізге ала отырып шешкен екен. Бабамыз: «Алты жыл аш болсаң да, атаңның салтын ұмытпа» деген мақал қалдырған екен. Той-думандарда, жиындар мен мерекелерде орындалатын осы қазақ халқының салт-дәстүрлері

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

оның ұмыт болмағанын паш етеді. Қазақ халқының бұрыннан пайда болған салт-дәстүрлері басқа көршілес жатқан ұлттардың салт-дәстүрлеріне ұқсас болып келетін тұстары да бар. Ғалымдар түркі тілдес халықтардың тілі мен діні ғана емес, ғұрпы да бір –біріне ұқсас екенін айтады. Халықтың салт-дәстүрлері тіршілік кәсібіне, наным сеніміне, өмірге деген көзқарастарына байланысты, ұрпақтан-ұрпаққа берілгенде ауысып, өзгеріп, жаңарып отырады. Қазіргі уақытта өмірдің ағымына сәйкес қазақи құндылықтар өз арнасында күн санап даму үстінде.

Қазақ әдебиетінде әдет- ғұрыптың жұрнағынсыз жазылған шығарма кемде-кем. М.Әуезовтың «Әдебиет тарихы» зерттеу еңбегінен негіз алған қазақ фольклористикасының дені салт- дәстүр негізінде жазылған шығармалардан тұратыны белгілі. «Әдебиет- өмір айнасы» дейтін болсақ, адам баласы шырылдап өмір есігін ашқан күннен бастап, бесік жыры- бесікке салғанда, «жар- жар» өлеңі- жастар қосылғанда, сыңсу өлеңі – қыз ұзатылғанда, беташар өлеңі- жас келіннің бетін ашу сәтінде, жоқтау өлеңі- адам дүниеден өткенде айтылатыны белгілі. Абай атамыз айтқандай: «Туғанда дүние есігін ашады өлең, өлеңмен жер қойнына кірер денең» демекші, қазақ поэзиясының бастау алар негізі салт- дәстүр болып табылады. Салт-дәстүрлердің ұрпақ тәрбиесіндегі мәні зор. Ол бала тәрбиесіне байланысты, тұрмыс-салт және әлеуметтік-мәдени салт-дәстүрлер болып үш түрге бөлінеді.

Қазақ елі

бала тәрбиесіне байланысты әдет-ғұрыптарға аса үлкен мән берген. Баланың дүниеге келген күнінен бері жүргізілетін тәлім-тәрбиелерінен бастап, есейіп азамат болып кеткенге дейінгі кезеңі кіреді. Мысалы: шілдехана, сүйінші, балаға ат қою, бесікке салу, қырқынан шығару, тілін дамыту, тұсау кесу, атқа мінгізу, сүндет той, тіл ашар, ұл бала мен қыз баланы жанұя болуға, шаруашылыққа, еңбекке, өмірге бейімдеу.

Ата -

бабамыз салтты жоғары деңгейде қолдана білген, киіз үйді де, сәйгүлікті де бабымен жарата, ұлттық киімдерді да нақышына келтіріп тіге білген. Қазақ әдебиетінде дәстүрді бекем ұстап, құмай тазысын ертіп, бүркітін шүйілтіп, тұлпар атты салтанатымен мініп, аңшылыққа шыққан сал- серілер жетерлік. Солардың бірі де, бірегейі Ақан сері «Құлагерін» жоқтаған, Біржан сал сынды сал- серілеріміздің әр басқан ізі салт –дәстүрден ауытқыған емес.

Қазақ әдебиетінің көрнекті көркем шығармаларында әменгерлік, қалың мал өтеу салтын ерекше назарға алады. Ә.Кекілбаевтың «Құс қанаты», М.Әуезовтың «Абай жолы», С.Көбеевтің «Қалың малы», т.б қазақ әдебиетінің

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

бетке ұстар шығармалары салт- дәстүрді ту қып ұстап жазылған шығармалар. Ә.Кекілбаевтың «Құс қанатында» ұлттық тағамдар мен ұлттық киімдер, келін түсіру, бет ашу дәстүрі негізге алынса, қазақ әдебиетінің классигіне айналған М.Әуезовтың «Абай жолы» қазақ менталитеті мен әдет-ғұрпынан тұрады. Салтты сақтамады деп, Қодар мен Қамарды ауыр жазаға кескен Құнанбайдың дәстүрге беріктігі көрініс тапса, С.Көбеевтің «қалың малында» қазақтың қалың мал өтеу салт- дәстүрі көрініс тапқан. Құда түсу рәсімі келісілген соң дала заңы бойынша күйеу жағы «қалың мал» төлеуге тиіс. болғалы бұлжымаған ежелгі дәстүр. Оның мөлшері құдалардың дәрежесі мен дәулетіне байланысты екі жақ келісе отырып шешеді. «Бұрынғы кедейлер арасындағы қалың мал мөлшері бес алты малмен тынса, ірі байлар арасында екі жүз, бес жүз, мың жылқыға дейін жеткен. Би мен байлар, хан мен төрелер арасында қалың мал үстіне «бес жақсы» деп аталатын бес түйеге қосып бір «жетім қыз (күң), «аяқ жақсы» деп беретін үш түйеге қоса бір «еркек жетім» (кұл) бергендігі кейбір деректер арқылы белгілі. Қалың малдың «қырық жеті», «отыз жетінің бүтіні», «отыз жеті», «отыз жетінің жартысы», «жақсылы отыз жеті», «жиырма жеті», «он жеті», «домалақ қалың мал», «домалақ бата» сияқты түрлері болған. Мұның сыртында той мал, сүт ақы, күйеу апаратын ілу, өлі тірі апаратын, тағы басқа көптеген бағалы кәде, жоралар да болады. Бұған кеңес үкіметі кезінде «қызды малға сату» деп қара күйе жағылып келді. Ал шындығында қыздың жасауы «қалың мал» мөлшерінен кем болмаған. Демек, бұрынғы дала заңында бұл ескерілген сияқты. Әрине «қалың мал» құдалардың дәулетіне байланысты болған. Бұл істе әркім өз шама шарқына қарай белгілеген. Бұрынғы заманда «қалың мал» байлық пен мырзалықтың дәрежесін әйгілейтін көріністің айғағы болғаны шындық. XIX ғасырдың алғашқы ширегінде Кіші жүзде Байсақал мен Орта жүзде Сапақ құда болған. Сонда Байсақалдың қызының «қалың малы» бес жүз жылқы болған. Үш жүз жылқы қара малы, жүз жылқы үйге кіргізер, жүз жылқы той малына кетіпті.

Салтты сақтау қылмыстың азаюына, әлеуметтік проблемалардың шешім табуына бірден бір себепкер деп ойлаймын. Оған себеп қазіргі қыздарымыздың бетімен кетуі, өмірінде үлкен қателіктерге орын беруі, жетім балалардың көбеюі айғақ емес пе? Егер ата- бабамыздың ертеден келе жатқан салт-дәстүрі қаймағы бұзылмай сақталса, жетім қалған балалар мен жесір қалған аналар саны көбеймес еді, бұрынғы кездерде ата- бабамыз азаматы қайтса, жарын ру ақсақалы келінінің келісімімен өзі атаған қайнысына қосып,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

баласын да өзін де қаңғытпаған. Қазіргі күні бұның орнын заң органдарының шешімдері басқан, жалғыз ғана мемлекеттік көмекпен шектеледі. Бірақ, ол жетім балаға әке қамқорлығын, әке тәрбиесін кім береді? Соның нәтижесінде, әке қабағынан қорықпай өскен бала ертең күні қылмыс жасамасына кім кепіл бола алады? . Бұрынғы кезде келін түсіріп жатқан үй қыздың жанұясымен санасып, қыздың үйіне үлкен көмек жасап, қыздың қалыңы деп санаған. «Қалың малды» қызды сату деп түсіндіріп кеткен кеңес идеологиясының әсерінен жағдайы жетпеген ата - аналар қыздарын ұзату үшін, несиеге жүгінеді. Кейін өтей алмау себептермен, суицид қылмыстары көптеп тіркелуде.

Міне, осы мәселенің барлығын алдын ала ойланатын болсақ, ата - бабамыздың салып кеткен сара жолын насихаттап, сол жолмен жүргеніміз жөн деп ойлаймын. Менің осы тақырып туралы ойым, салт – дәстүрді насихаттайтын, жете түсіндіретін бағдарламалар ашылса, ұлттық құндылықтарымызды жариялау мақсатында мектептер мен балабақшаларда іс - шаралардың саны көбейсе екен деймін.

Медеуова Әлия

10 сынып, З.О.Баймырзаев атындағы орта мектебі
Қызылөзен ауылы

Менің кішкентай Отаным

Туған жер – адам өмірінде ең үлкен орын алады. Нақты осы жер оны елімен, өткенмен және болашақпен байланыстырады. Міне, сондықтан да тіпті балалық шақтан бастап-ақ адамда отанға деген махаббат сезімі оянады. Әрбіріміз үшін Отан ошақ басынан басталады: мен үшін туған ауыл. Менің Отаным кішкентай болса да, мен үшін қымбат жер Қызылөзен селосынан басталады. Дәл осы жерде менің көңілді де, шаттықты, уайымсыз балалалық шағым өтті. Сол кезде ол маған өте үлкен болып көрінетін. Мұнда көлік сирек жүретін, бірақ теңіз жағасында серуендеп жүретін адамдар көп болатын.. Қазір үлкейдім, бірақ та өмір бойы мен үшін балалық шақтағы туған аула мен көше – менің кішкентай Отаным. Сонымен бірге мен елімнің бір бөлшегімін, оның бүгіні мен болашағымын.

Туған ауылым туралы ойлана қалсам менің есіме алдымен қазақтың белгілі ақыны Мұхтар Шахановтың:

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Тағдырыңды тамырсыздың індетінен қалқала,
Әр адамда өз анасынан басқа жебеп жүрер, демеп жүрер арқада
Болу керек құдіретті төрт ана:
Туған жері-түп қазығы айбыны,
Туған тілі сатылмайтын байлығы,
Туған дәстүр, салт-санасы тірегі,
Қадамына шуақ шашар үнемі.
Және туған тарихы, еске алуға қаншама,

- деген өлең шумақтары түседі. Мен ауылымнан жырақтап кетсем күндіз есімде жүретін, ал түнде түсімде көретін Қызылөзен ауылы туралы айтқым келіп отыр. Менің ауылым байтақ Қазақстанның ең әсем жерінде орналасқан. Олай дейтін себебім Маңғыстау облысы, Түпқараған ауданының кәрі Каспий теңізі бойында орын алған менің ауылыма кірер тас жол төбеден құлау жерден жүргізілген. Ал енді көз алдыңызға елестетіп көріңізші: төбеден құлар кездегі ана шеті мен мына шетіне көз жетпейтін көк теңіздің жағасында тау-тастың арасында орналасқан шап-шағын әдемі ауыл. Мен соы көріністі ауылға қайтар кезде қаншама рет көрсем де, сонша рет тебіренбей отыра алмаймын.

Белгілі ақын атамыз Ж. Молдағалиев:

Өткенінді еске алсаң,
Өскеніңнің белгісі.
Өткенінді ұмытсаң,
Өшкеніңнің белгісі,

-демекші мен ата-бабаларымыздың қаны төгіліп, одан беріде Ресейдің 300 жылдық боданынан аман қалып, тәуелсіздік алғаннан берідегі тар жол, тайғақ кешуді басымыздан өткізіп, енді ғана кеудемізді тік ұстап, Қадыр атамыз айтқандай «мың өліп, мың тірілген» қазақ екенімді зор мақтанышпен «айта бергім келеді, айта бергім»!

Біздің ауылда 150 үй түгін түтетіп отыр, 1207 адам есепте бар. Ауылымызда қазіргі заман талабына сай әкімдік, мектеп, селолық фельдшерлік амбулаториялық пункт, пошта үйі, мектеп жанындағы мини-центр жұмыс жасайды. Мектеп ғимаратын 2004 жылы «Аджиб» компаниясы спонсорлық көмек негізінде салып берген. Мектебім Қазақстанға еңбегі сіңген қоғам қайраткері Зұлқаш (Зұлқарнай) Баймырзаев атында екенін мен ерекше айтқым келеді. З. Баймырзаев Ақпан төңкерісінен кейін Маңғыстауда уездік соттың тілмашы әрі қағаз көшірушісі, кейіннен кеңес қызметкері, Адай, Табын ревкомының төрағасы болды. 1921 – 25 ж. Мәскеу коммунистік

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

университетінің тыңдаушысы, Адай уездік ОГПУ бастығының орынбасары. 1925 – 29 ж. Түркістан мен Шалқар уездік комитетінің хатшысы, Ақтөбе губкомы төрағасының орынбасары, Қарқаралы окр. аткомының төрағасы, Гурьев округ партия комитетінің хатшысы болды. 1932 ж.

Мәскеудегі Тимирязев атындағы ауылы шаруашылық академиясының балық шаруашылық институтын бітіріп, ихтиолог-инженер атағын иеленді. 1933 ж. Орта Азия саяси секторының нұсқаушысы, 1934 – 35 ж. Бүкілодақтық «Рыболодэкспорт» бірлестігінің Ленинград бөлімінде және Сыртқы істер халық комиссарының шет елдер бөлімінде жауапты қызметкер, 1936 ж. Керчь мемлекеттік балық тресі бастығының орынбасары және бас инженері, 1937 ж. Қырым АКСР-інің Балық өнеркәсібі бас басқармасының орынбасары қызметтерін атқарған. Зұлқаш атамыз сонау алмағайып кезеңнің, өткен ғасырдың 30 шы жылдары орыс-украин арасында Қырым өңірінде қызмет еткен қазақтан шыққан жалғыз азамат. Атамыз қоғам қайраткері бола тұра өзінің ихтиология саласындағы жұмысын да қоса атқарған. Сол Қаратеңіз жағалауынан Каспий теңізіне кефаль балығын алып келіп жерсіндерген. Қазіргі таңда осы кефаль балығы Маңғыстау өңірінен экспортқа шығатын қызыл балықтан кем түспейтін өнім болып саналады. Кефаль өсіру мейлінше жемісті болды. Қазіргі кезде Каспий теңізінің фаунасында 854 түрлі балықтар мен басқа да су жануарлары болса соның екеуі сүйекті балықтар класы-кефаль туысына жататын – «сингиль», «остронос» Каспий теңізінің акваториясына тұтастай таралған кефаль түрлеріне айналды. Атамыз өз басы қатерде жүрсе де өмірінің соңғы күндеріне шейін халқы үшін аянбай қызмет етіп, ғылымнан да қол үзбеген. Әлем ойшылдарының бірі, мемлекеттік қайраткер Әбіш Кекілбаев ол туралы: «Ол қиян түкпірде туып, қилы заманда күрескер жігерімен, зеректігімен биік адамгершілігімен ерекше көзге түскен арыс. Тағдыр мен тарих оны ең қиын шайқастар мен сайысқа салды. Соның бәрінен абыроймен өте алды... Сауатсыздықпен енді күрес бастап жатқан қыр қауымынан әлемдік державаға айналған іргелі елдің танымал қайраткеріне дейін шарықтап өскен жарық жұлдыздардың бірі. Өз халқына қылаудай қиянат жасамаған адал перзент. Тоталитаризм ұлттық кемелденуімізге қаншалықты қиянат жасағанын осы бір айрықша талант қажымас жігер иесінің көрген тауқыметінен-ақ анық аңғаруға болады».

«Тұлпар тұяғымен текті» дегендей оның баласы Жан-медицина ғылымының докторы, қызы София да Медициналық институтын бітіріп, ұзақ жылдар республикалық емдеу мекемелерінде қызмет еткен. Олардың балалары (Талап, Ескендір және басқалар) мен немерелері демократиялық және құқықтық мемлекет құруға бет алған тәуелсіз Қазақстанда өсіп-өнуде.

Міне, осындай туған жері үшін аянбай тер мен қан төкен аталарымыздың арқасында келіп жеткен тәуелсіздігіміз туын алдағы уақытта

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

биік ұстап, қазақстандық әр азамат көрікті ауыл, келбетті қалада бақытты тұрмыс кешуі үшін аянбай қызмет етуіміз қажет деп ойлаймын..

Біздің ауылдан 15 шақырымдай жерде «Саура» каньоны бар. Мұнда әлемде теңдесі жоқ «Қызыл кітапқа» енген теңіз тасбақасы тіршілік етеді. Батпақ тасбақалары шағын көлдің су кеңістігіне қанағат тұтып паналап, шөл даланың тасбақаларынан оқшау мекендеп, барлық адамдар өмірінде өзінің жартысын іздеуде. Маңғыстаудың көне көз қариялары Саура шатқалынан елу метрдей жердегі Саура өзенінің екінші жартысы бар екендігін біледі. Кішкене төбешіктен өткен соң, жаңа жолдар мен әсерлі көріністерге қызығушылар жарылған тостағанның екінші жартысын тамашалай алады. Табиғат-ананың сыйлығы тек бұл ғана емес. Көз алдыңызда тұщы көлге жақын жерде тұзды теңіз! Теңіз жағалауы жібектей қайыр топырақпен төселген. Теңіз түбі құм қайранды, мінсіз тегіс. Ең таң қаларлығы, мұнда өркениет дөңгелегімен және адамзат аяғымен бұзылмаған көптеген ірі ұлу қабыршағын кездестіруге болады. Теңіз тасқынымен пайда болған шағын көлшіктер күн сәулесіне күмістей шағылысады. Кішкентай тамшылары жалғыз көлге әр жақтан ағын су болып құйылып, оның өмірін жалғастыруда. Каньон жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерінің мемлекеттік тізіміне енген. Жаз айларында каньон тамашалау үшін облыс орталығынан, басқа аудандардан жүздеген адам келіп демалады.

Мен өз ауылым туралы кішкене ғана шығармамды Елбасымыздың: «Біз кез-келген ұлттың түп-тамыры ауыл жұртында жататынын естен шығармауға тиіспіз», - деген сөзімен аяқтағым келеді.

Мусаева Асель

9 класс, школа №19

г. Жанаозен

Руководитель: Бертлеуова А.М.

Мой Казахстан

Мой Казахстан – это самая дорогая, важная, драгоценная, горячо любимая страна. Это Родина моя. Много веков понадобилось нашим предкам, чтобы заселить, освоить, защитить её от врагов и передать в наследство нам, ныне живущим. Сколько труда, пота и крови, радости и страданий выпало на долю минувших поколений. Поэтическое наследие нашего народа содержит немало завораживающих картин красоты родной земли, её безбрежных просторов, белоснежных гор. Великие акыны воспевали красоту и историю казахской земли. Народная память хранит и передаёт из поколения в

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

поколение славные и трагические события в жизни казахского народа. Слушая народные мотивы домбры, представляешь себе огромные степи, колышущиеся степные травы от вольного ветра, всадника на лихом коне, летящего на нём, как на крыльях, к солнцу. Широко и правильно раскинулся Казахстан. Солнце встаёт из степи, весь день идет над степью, встречаясь с дремучими лесами и тысячами озёр, заходит оно тоже в степи. Когда на севере ещё лежит снег, у подножия гор на юге уже зацветают плодовые деревья. Республика омывается водами Каспийского и Аральского морей, на её территории находятся много рек и озёр. Сказочно богаты недра древней казахской земли. Уголь, нефть, золото, титан, свинец, цинк, железо – всё можно найти в казахской земле.

В Казахстане единой семьёй живёт шестнадцать миллионов человек, представителей более ста национальностей и народностей. Я не перестаю удивляться тому, как дружно уживаются в нашей стране люди разных национальностей, говорящие на разных языках, исповедующие разные религии. И всё это сопровождается не только хорошим отношением, но и симпатией друг к другу. На казахском, русском, уйгурском, немецком, корейском, татарском языках издаются книги и газеты, работают национальные театры, эстрадные ансамбли, передаются национальные программы радио и телевидения.

Всех нас, людей разных национальностей, объединяет общее: мы - народ Казахстана. Многонациональна как наша страна и моя большая родня. Есть в ней и казахи, и татары, и лезгины, и русские, и корейцы. Для всех эта земля стала родной. Стремление к согласию живёт в крови каждого народа, но особенно оно развито у казахстанцев. Щедра казахская земля, и характер у казахского народа то же щедр и гостеприимен. Всем живущим здесь нужно знать язык, историю и обычаи казахского народа. И пусть звучат над этой землёй напевы домбры, украинские и немецкие песни. Пусть танцуют люди польку и лезгинку. Народ Казахстана един. Это поможет сохранить мир на древней, прекрасной казахстанской земле. А мир – важнейшее условие будущего процветания.

Любовь к Родине, чувство патриотизма. Как их объяснить? За что мать любит своего ребенка? А за что мы любим своих матерей? Так и любовь к Родине. Она есть, так как есть страна, в которой родила тебя мать, где родились и покоятся с миром на кладбищах твои предки. Именно в этой стране, а не в другой. Есть родной язык, который ты слышишь с детства, на котором ты сказал первые слова. И тебя поняли. Прочитал первую книгу на родном языке и она тебе очень понравилась. Много книг еще прочитаешь в будущем. Может, и на других языках. Но родным будет язык твоей матери,

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

язык, на котором говорят все вокруг в твоей стране. И родное слово, родной язык – это тоже часть твоей родины.

Родная земля-это колыбель, которая качает нас на волнах жизни. Любовь к Родине есть в сердце каждого из нас. Любовь к родному краю не приходит сама по себе. Любовь к Родине - это, прежде всего, любовь к месту, где ты родился, сказал первое слово, сделал первый шаг, вырос, нашел верных друзей, встретил первую любовь, шагнул во взрослую жизнь. Куда бы ни забросила тебя судьба, священным будет это место, в которое всегда хочется возвращаться. Зовется оно малая Родина. Малые Родины сливаются в целую страну, к которой каждый ее гражданин испытывает возвышенные чувства – патриотизм, гордость, восхищение.

Моя малая Родина – это город Жанаозен, где я родилась и выросла. Научилась делать первые шаги, сказала первое слово «мама», пошла в детский сад. Потом спустя несколько лет в первый раз пошла в школу, где нашла для себя первых друзей. Когда я куда-нибудь уезжала, то всегда скучала по своему родному городу, всегда тянуло обратно, потому что я люблю свой город. И никогда его не променяю.

Повзрослевшие юноши и девушки разлетятся после школы по миру в поисках лучшей жизни. Многие осядут на чужбине, создадут семьи, бизнес. Проживут жизнь насущными проблемами. И вдруг наступит тот момент, когда воспоминания о Родине щемящей болью пронзят сердце. Родная земля голосом матери позовет домой и будет терпеливо ждать.

Казахстан – страна больших возможностей, всего лишь два десятка лет назад ставшая независимой. Её развитие идёт большими темпами. Сейчас мы только дети, но уже сейчас мы строим планы на будущее, мечтаем кем-нибудь стать в жизни, чтобы приносить пользу государству, приумножать богатства нашей Родины. Хорошо учиться, быть добрыми и щедрыми, уважать пожилых людей и сверстников, многое должно нас интересовать, мы не должны быть «глухими» к бедам и страданиям людей. Потому что именно таков наш Президент.

Мы уважаем нашего Президента – Нурсултана Абишевича Назарбаева, благодаря которому мы имеем возможность жить в мирной и благополучной стране. А что в жизни нужно человеку? Конечно, чтобы люди, засыпая, были бы уверены в том, что их жизни, их будущему ничего не грозит. Мир и согласие на земле – вот самое главное для каждого человека. Мы уверены в своем будущем, наш Президент сделает все для того, чтобы мы жили счастливо. Я ему верю! Вот какой мой Казахстан: мирный, свободный, богатый, многонациональный. Разве можно не любить такую страну? И еще наш Президент предлагает переименовать нашу страну в «Қазақ елі». Мне кажется, что это правильное решение и я его полностью поддерживаю.

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Мы гордимся прошлым нашей страны, посвятим жизнь её настоящему во имя нашего общего будущего.

Мұхамбетова Арухан
5 сынып, №19 орта мектеп
Жаңаөзен қаласы
Жетекшісі: Бердекешова Г.Қ.

Менің Қазақстаным

Арайлап атқан таңы бар, асу бермес асқарлары бар, сайын дала, жазираны мекендеген мейірбан халқы бар ел - Қазақстан. Қазақстан - бүтін қазақ халқының ата мекені, кіндік қаны тамған киелі жері. Ол – менің елім! Тәңірі жер қайысар мал беріп, асты – үсті байлыққа тұнып тұрған осындай өлкені бұйыртқан халқымның арманы да жоқ болар. Неге болмасын?!

«Армансыз адам – қанатсыз құс» демекші, бабаларымның асау арманы, жанын жаншыған намысы ұрпақтан – ұрпаққа жетіп жатты. Ол арман – шексіз-шетсіз жатқан осынау табиғаттың берген сыйына көз алартқандардың отаршылдық саясатынан құтылу еді. Ол жол – Сырым, Жоламан, Қасым, Кенесары, Наурызбай, Исатай, Махамбет, Барақ бастаған және 1916 жылғы көтерілісшілер басшыларының заңды наразылықтарын тудырды. Қазақ халқы – патшалық Ресейдің отаршылдығына ең көп қарсыласқан қауымның бірі.

Менің елім – Қазақстан. Осынау құдіретті сөзді әірбір Қазақстан Республикасының азаматы асқақ сезіммен, ерекше мақтанышпен айта алары хақ. Сонау Алтайдан Атырауға дейінгі созылып жатқан кең байтақ, ғажайып өлке – бұл Қазақстан. Осындай аймағы үлкен, қойнауы қазынаға толы құнарлы жерімізге кімдер көз тікпеді? Олар қазақ жеріне иелік ету үшін қаншама рет шабуыл жасап, елді тыныш қоймайды. Бірақ ер жүрек ата – бабаларымыз сыртқы жаудың қимылын бағып, тойтарыс беріп отырды. Сол батыр бабаларымыздың арқасында, халықтың бірлігінің арқасында ел өзінің кең байтақ жер, құт мекенінде еркін көсіліп, жайланып жатыр. Қасиетті жеріміздің иесі олардың ұлы ұрпақтары қол жеткізіп отырған бостандық туын желбіретіп, көкке көтерер ме едік?

Өз басынан ұрпақ тағдырын биік санаған ардақты ақын атамыз Асан қайғы ел үшін мәңгілік мекен – жақсы жайды желмаямен желіп іздеген. Талмай кезіп ерінбей шарлап, таппай тынбай, таңдап тоқтап, түйесін шоқтірген жері осы күні Қазақстан аталады. Қысқы аязы мен жазғы ыстығына ұл-қызын бірдей шынықсын дегендей. Еліне апарып тіресе, бір шетін күннің көзі найзадай қадалатын оң бүйірге тіреген. Арқасынан күн қысқанда, Алатау

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

мен Алтай сынды алып таулар мейлінше мейірленіп, бал бұлақтары еш уақытта үзілмей аға берсін деп ойлаған сияқты.

Туған Отан сезімі сана төріне сан түрлі ой, толға тоқынын әкеледі. Көз қуанышы, көңіл шуағы етіп жаратқан жер жаннаты Жетісу мен көгілдір Көкше, Баянауыл мен Қарқаралы, Алтай мен Атырау, Сарыарқа сынды алып аймақты бауырына басып, Сыры мен Ілесін, Шуы мен Жайығын, Ертісі мен Есілін ағызған алып қазақ даласы – ержүрек ата – бабамыздың бізге аманат етіп тастаған ұлы Отаны. Қазақтың танымал ақыны Қасым Аманжолов:

Бұл даланы анам жаспен суарған,
Бұл далада атам қолға ту алған.
Бұл далаға жылап келіп, уанғам,
Бұл даланы көріп алғаш қуанғам,
Бұл далада өскен жанда жоқ арман,-

деп, Отанға деген жүрек тебіренісін жырға қосып жекізіпті.

Отан - белгілі бір адам үшін туған шаңырағы, ата – ана, бала –шағасы, өмірде көретін қызығы мен бақытының тұрағы, өлгенен кейін де ұрпақтарына рухы жар болып жататын топырағы. Отаным – Қазақстан – баяғы замандардан бері менің ата – мекенім, бүгінгі біздің, кешегі аялы алақанына салып, ер жетіп, есейгенде біздің азаматтығымызға баға беретін ұлы анамыз. Мен – қазақпын. Мен үшін осы сөздің өзі – үлкен қуаныш.

Өз халқым – қазақты мақтан етемін.

Тәуелсіздік! Дүниеде бұдан асқан ұғым, бұдан қымбат игілік жоқ. Арыстарымыздың қанымен, жанымен келген тәуелсіздігімізді алып, өлгеніміз тіріліп, өткеніміз жанғандай. «Тәуелсіздік – ғажайып ұғым, мемлекетіміздің өз саясаты бар деген сөз»,- деген еді Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев өз сөзінде. Халқы үшін қызмет етуді бақыт санайтын Елбасымыз тұрғанда Қазақстанның келешекте дамыған, өркениетті ел боларына кәміл сенемін. Әрбір ұрпақ өз елін, жерін, оның адамдарын жан жүрегімен сүюі керек. Рухы күшті адам дәл осылай етеді. «Рухы күшті ел – алынбайтын қамал» - дейді халық нақылы.

Біздің Отанымыз, туған жеріміз қойынан қалың қазына шығып жатқан – қасиетті де, қастерлі жер. Әсіресе, мұнай мен газ Отанымыз Қазақстанның басты баға жетпес байлықтары – қара алтын мен көгілдір газ, өз кіндік қаным тамған туған жерім – Маңғыстау өлкесінде де өндіріледі, яғни Отанның бақыты үшін өз үлесін қосып жатыр. Ол мен үшін – үлкен мақтаныш.

Қазақстан тәуелсіздік алғанына биыл жиырма екі жыл толды. Өз алдына егеменді ел болып, тәуелсіз мемлекет атанды, қазақ халқы үшін, әрине, үлкен қуаныш. Бұл жағдайда жиырма екі жасқа енді ғана толған періштедей сәби, жас

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

мемлекетке оңайға соқпасы белгілі.Қазақстан атты көк жүзінде шарықтап ұшқан,қалықтап ұшқан, көк байрағын желбіретіп ұшқан қыран бейнелі қайсар халық, момын халық бар екендігін өзге елдер де танып біледі.

Бүкіл адамзат баласы үлкен үміт артып отырған ХХІ ғасыр табалдырығын аттаған еліміздің басшысы Н.Назарбаев Қазақстанның болашағы жастар екендігін,елімізді дамытып, көркейту де солардың қолында екенін баса айтты. Ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың:

Сен үшін, Отан, сертім сол –
Неден де болса тайынбан!
Киелі менің өрісім,
Барлығы-дағы сен үшін,-

деген өлең жолдарын өзіме ұран ғып ұстап, талабы таудай, өнері жасампаз елімді гүлдендіруге, оның даңқын асырауға өзіндік күш – қуатымды арнаймын.

Нурджанова П.

8 сынып

Туған жер – тұғырың

Елді сүю, туған жерді сүю – батырға да, ақынға да, қарапайым халыққа да тән қасиет. Кез-келген адам өз ата-анасын, туған жерін, туған тілін, дінін, салт-дәстүрін сүйіп өседі. Бұл қасиет- бізге ананың сүтінен, атаның қанынан өткен қазаққа тән қасиет.

Мен Маңғыстау өңірінде, Жаңаөзен қаласында өмірге келіппін. Кез-келген балаға тән қасиет, әр балаға өз туған жері “керемет”, “ғажап” болып көрінеді. Мағжан ата өз туған жері Сарыарқаны жырға қосып, сүйіспеншілігін білдірсе, мен де өз туған жерім Маңғыстауды шексіз сүйемін.

Өз туған жеріңнен артық жер, оның табиғатынан артық табиғат көзіңе көрінбейді. Бұл сезім - кез-келген ұрпақ жүрегіне тәңір ием сыйлаған ұлы қасиет.

Таныс өлке,
Таныс аймақ,
Таныс маң,
Анау жерде – құрбылармен алысқан,
Алба-жұлба ақша бұлттар жарысқан,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Таулар әне ұйықтап кеткен данышпан,-

деген ақын жырларынан өзім туған мекен Маңғыстауды көргендей боламын.

Ару қала – Ақтауды көз алдына елестетсең ертегі сияқты. Ақ бұйра толқыны көкке шапшыған асау теңіз, қанатынан саумал жел сусылдаған ақ шағалалар, көкке таласқан үйлер, шілдеде жайнап тұрған қызғалдақтар мен сарғалдақтар! Неше түрлі елге пайдалы емдеу орындары мен оқу орындары. Сол үшін де мен өз туған жерім Маңғыстауыммен мақтана аламын. Себебі , Маңғыстау құт мекен! Ақтау қаласының жаңарған әсем келбетін көріп тұрып, қалай жырламасқа?!

Жасарып кетті, жаңарып кетті жан-жағың,
Көрді де мына көрікті жердің аймағын
Көтеріп тұрған ырысты мекен тауларын,
Жанара берші “туған жер” атты байтағым!
Қарттарын сыйлап, жастарын баулып түлеткен,
Қаласын сүйген, даласын сүйген жүрекпен.
Айналдым сенен, аяулы мекен, дарқан ел,
Туған елінің тасына дағы гүл екен!-

дегендей Маңғыстаудай шөлейтті аймақтың тасты жеріне де қызғалдақ пен сарғалдақтарды жайнатып қойған ел азаматтарына алғысымыз шексіз!

Мен туған жер-қазыналы өлке. Ел ырысы қара алтын ел көркеюіне еңбек етуде. Бұл менің кіндік қаным тамған жер- Маңғыстау аймағы жайлы жүрек жылуынан тараған игі ойларым.

Менің Отаным – Қазақ елі. Қазақта “тұғыр” деген сөз бар. Ол “қонысың, мекенің”-деген ұғымға келеді. Мен Қазақ елі – деген сөзді естігенде бүкіл әлем елдерінің құлақ түре қарайтынына сенемін. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың еселі еңбегінің арқасында, елдің өркениеті үшін жасаған қамқорлығының аясында , еліміз бұрын көрген жандар сенбестей тамаша көрікке енді!

Туған жер – бабалар аманаты. Туған жерді көркейту - жастардың алдына қойған басты парызы. Елбасымыздың: “Халыққа Жолдауы”, “100 мектеп, 100 аурухана”бағдарламасы, “Жол картасы” бағдарламасы бірінен кейін бірі өмірге келіп, жүйелі орындалуда. Жаңа мектептер салынып, оларда шәкірттердің сапалы білім алуы үшін барлық жағдайлар жасалуда. Заманауи компьютерлемен жасақталған “Қашықтықтан оқыту”, “Ғаламтормен байланыс” жақсы жолға қойылған. “Барлық сәби бала-бақшаларда тәрбиеленсін!” – делінген Елбасы қолдауы да іске асырылып жатқанының куәсіміз.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мен қазыналы Маңғыстау перзентімін! Маң даламның ырыс қонған өлке екендігі баршаға аян. Жер асты байлықтары бүкіл қазақ елін әлемге әйгілі етуде:

Даламды сүйдім, анамды сүйген жүрекпен,
Мәңгілік болғай “теңдігің” деген тілекпен
Егемендігің – елімді әлемге паш етсін
Өркениетті елдің қатарын елім көбейтсін!-

деп балалық жүрегімнен шыққан балдырған жырларымды жолдаймын.

“Жаңа қазақстандық патриотизм – біздің көпұлтты және көп конфессиялы қоғамымыз табысының негізі ”,- деп Елбасы Жолдауынан алынғандай үстіміздегі жылдың 17 қаңтарында барлығымыз ел тарихындағы айтулы оқиғаның куәсі болдық.Елін- алға, ұлтын-мұратқа жетелеген Қазақстан Республикасының Президенті –Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің “Қазақстан жолы- 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ ” атты Қазақстан халқына Жолдауында осы стратегияның басты мақсаты болып табылатын Қазақстанның әлемдегі ең дамыған 30 елдің қатарына кірудегі негізгі міндеттері мен жоспарын жария етуі маған қатты әсер етті.

“Қазақстан 2050” Мәңгілік Елге бастайтын ең абыройлы , ең мәртебелі жол. Осы жолдан айнымайық, сүйікті халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, Жасай берсін, Еліміз Мәңгілік,- деп шығармамды аяқтағым келеді.

Нұрболат Милена

7 сынып, Бейнеу лицей

Бейнеу ауданы

Жетекшісі: Шәудірбаева Г.И.

Елім деп соғар жүрегім

Мен-патриотпын! Мен елімді, жерімді, ұлтымды сүйемін! Мен отанымды, отбасымды сүйемін! Мен - тілімді, дінімді, ділімді сүйемін! Мен Қазақстан Республикасының Туын, Гимнді, Елтаңбаны құрметтеймін. Мен үшін аса қымбат осы құндылықтарға деген махаббатыммен мақтана аламын, және сол махаббатымды дәлелдей аламын. Мен өзімді шын патриот санаймын.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Кез-келген адамды отансүйгіштікке тәрбиелейтін ең бірінші - ата-ана тәрбиесі, екінші - ұстаздардың тәлімі. Ал өзіңді-өзің отансүйгіштікке тәрбиелегендегі тірегің ол - кітап. Осы құдіреті күшті кітап арқылы біз өзімізді патриот болуға тәрбиелей аламыз.

Ал енді Патриот дегеніміз не? Оны қалай түсінеміз. Жалпы «Патриот, Патриотизм» - дегеніміз кең ауқымды, көп сатылы ұғым. Яғни оны қатып қалған бір сөзбен немесе бір сөйлеммен, немесе бір пікірмен түсіндіру мүмкін емес. Патриотизм - ұғымының түп тамыры гректің «патрис» деген сөзінен шыққан. Ол қазақ тілінде – «Отан», «Атамекен» - деген мағынаны береді.

Патриот болу ол қиын нәрсе емес, өзіңнің тіліңмен, еліңмен мақтансаң, міне сен патриотсың. Патриот болу тек қана ұлттық киім киіп немесе халық әндерін тындау емес, тіпті бұларды істемеуге де болады. Ең бастысы сен отанға адал қызмет етіп, еліңмен мақтанып жүрсең, бұның өзі отанға деген махаббатты білдіреді.

Көне түркі заманынан бастау алған патриоттық құндылық Күлтегін жазбаларында былайша суреттеледі: «Елтеріс қағанның алғырлығы, еліне деген сүйіспеншілігі Күлтегіннің қанына ана сүтімен сінді», – дейді. Немесе сол жазбада “Ей, Түріктің бектері, халқы! Сендер алауызсыңдар, таққа кіріптарсыңдар. Ағалы-інілінің дауласқандығынан, бекті-халқының жауласқандығынан, дұшпаныңның сөзіне алданғандығыңнан қағандығыңнан, елдігіңнен, төріңнен, билігіңнен айырылды. Жер-жерге босып сандалдың. Біресе ілгері шаптың, біресе кері шаптың, барған жерде не пайда таптың? Бек ұлдарың құл болды, пәк қыздарың күң болды. Түрік халқы, өкін!” дейді. Сай-сүйегінді сырқырататын осы сөздерді Күлтегін ескерткішінен оқимыз. Басынан кешкендерін мәңгі өшпестей етіп жүрегінің қанымен, көзінің жасымен бабалар тасқа осылай, қашап жазып кеткен.

Осы көне жазу арқылы қазақ халқының бойындағы ұлттық патриотизм сезімдері бүгін ғана пайда болмағанын, ол ежелден бері қалыптасқанын байқаймыз. Ықылым заманда жазылып, бізге дейін жеткен «Қорқыт Ата» кітабында тәлімдік мәні күшті, қанатты сөздер мен ұстаздық ұлағаттар көп кездеседі. Мысалы, «Қолына өткір қылыш алып, соны жұмсай білмеген қорқаққа қылыш сермеп, күшінді сарп етпе. Батыр туған жігіттің садағының оғы да қылыштай кесіп түседі. Атаның атын былғаған ақылсыз баланың әке омыртқасынан жаралып, ана құрсағында шырланып тұмағаны жақсы. Ата даңқын шығарып, өзінің тегін қуған балаға ешкім жетпейді. Өтірік өрге баспайды, өтірікші болғаннан жарық көріп, өмір сүрмеген көп артық» – дейді. Бұл өсиет сөздерден ақыл-парасат, өтірік айтпау, атаның атын былғамау туралы ойлар ұлы даланың байтақтығын, әдемілігін көрсетеді. Бұл пайым сөздер әр қазақтың мақтаныш сезімін тудыратыны анық.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Қазақтың тұңғыш ғалымдарының бірі Ш.Уәлиханов өзінің патриоттық сезімін былай жеткізеді. «Менің патриоттық сезімім ірбіт сандығындай (матрешка сияқты бір сандықтың ішінде бір сандық, оның ішінде тағы бір сандық) мен ең алдымен өз отбасымды, туған-туыстарымды қадірлеймін, одан соң ауыл-аймақ, ел-жұртым, руластарымды, одан соң халқымды, одан соң Сібір орыстары, Ресей жұртын қадірлеймін», – деген. Бұл тұжырымнан патриотизм отбасынан бастау алып, әулет, тумаластарға деген сүйіспеншіліктен барып халыққа деген махаббат және сол кездегі алдыңғы қатарлы елдердің бірі Ресейді атап көрсетуі де патриотизмнің халықаралық мәдени қатынастардың да негізі екенін көрсетеді. Хәкім Абай қашанда тазаруға, бауырмалдыққа, әділеттілікке шақырады:

Махаббат пен жаратқан адамзатты,
Сен де сүй, ол Алланы жаннан тәтті.
Адамзаттың бәрін сүй, бауырым деп,
Және сүй, хақ жолы деп әділетті,

-дейді.

Осыдан жүз жыл бұрын Абай қазақ намыстан, ар-ұяттан, береке-бірліктен айырылды деп күңіреніп еді. Құлдық санаға уланған ұрпақ сол Абай айтқан намыс, ар-ождан, береке-бірлікпен қоса, тілімізден, дінімізден, қайырымдылықтан, мейірімділіктен айырылып қала жаздадық. Елдің елдігін сақтап тұратын – намыс. Намыссыз жұрт елін де, жерін де қорғай алмайды. Көрінгеннің шылауында кетеді. Міне, Абай өле-өлгенше осыны айтып кетті.

Қазақ халқының батыр ұлы Бауыржан Момышұлы «Соғыс психологиясы» атты шығармасында адамның жеке психологиясының сырын ашқан. Ол: «Патриотизм – Отанға деген сүйіспеншілік. Жеке адамның аман-саулығы, қоғамдық, мемлекеттік қауіпсіздікке тікелей байланыстылығын, өзіңнің мемлекетке тәуелді екеніңді сезіну, мемлекетті нығайту дегеніміз жеке адамды күшейту екенін мойындау, қысқасын айтқанда, патриотизм дегеніміз мемлекет деген ұғымды оны жеке адамның барлық жағынан өткені мен бүгінгі күнімен және болашағымен қарым- қатынасын біріктіреді», – деп терең, жан-жақты анықтама берген.

Біздің ата-бабаларымыздың патриот болғанын олардың елін, жерін қорғауы мысал бола алады. Хандарымыз, батырларымыз күн демей, түн демей елін қорғаған, олардың жасаған ерліктері бізге, яғни ұрпаққа үлгі. Олардың ерліктерін оқып отырғанда кеуденді мақтантаныш сезімі кернеп, отанға деген махаббатымыз оянады.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

XIX ғасырда адай елінде Балуанияз және Тұрмамбет атты батырлар өмір сүрген. Олар кез-келген жауды жер жастандыратын, еліне тигенді жайрататын батыр болған.

Ойымды қорыта келіп, ата-бабадан қалған көне жәдігерлерді бүгінгі ұрпақ дәріптеп, оны кейінгі ұрпаққа бүтіндей жеткізсе дегім келеді. XIX ғасырда өмір сүрген Ұлы Абай қазіргі заманды көрегендікпен болжай білген. Осы Ұлы Абайдың, Шәкәрімнің, Мағжанның шығармаларымен қатар қазіргі заманның М. Шаханов сынды ақиық ақындары мен Жерлесіміз Ә. Кекілбаевтай кемеңгер жазушылардың шығармаларын оқып өскен ұрпақ өз елінің қорғаны, нағыз патриоты болатынына сенімдімін. Мен өз замандастарыма рухани байлығымызды молайту үшін кітап оқуды ұсынамын. Жұрт дегенде жұмылатын, ел дегенде егілетін - жастарымыз болса Қазақ елінде патриоттықты көркейтуге мүмкіндік көп болар еді. Қазақ елінің одан әрі өсуіне осы патриоттар көмектесетінін естен шығармаған абзал!

Біздің елбасымыздың, ақын-жырауларымыздың айтатыны бір нәрсе. Осы жастарды отансүйгіштікке тәрбиелеу. Әрине, оларда бұған атсалысуда, бірақ осыны кейбір жастарымыз түсінбей тіпті өзінің тілін ұмытып жүргендер де аз емес. Осылай жалғаса берсе Қазақ елінің жойылып кетпейтініне кім кепіл бола алады? Сондықтан да Қазақ елінде патриот адамдар көбейсе, қазақ елі сөзсіз көркейер еді.

Қазіргі таңда өсіп келе жатқан жас буындардың бойында ұлттық патриоттық сана-сезімді қалыптастыруға зиянын тигізіп отырған, оларға рухани жұтаңдық әкеліп отырған ақпарат құралдары өте көп. Сондай-ақ, көптеген жасөспірімдердің нашақорлыққа, маскүнемдікке, қаңғыбастыққа берілуінің сырын экономикалық жайттардан гөрі рухани босандықтан іздеген жөн. Жастардың бойында мәдениетімізге, қазақи барлық құндылықтарымызға, иманымызға деген сүйіспеншілікті қалыптастырып, оларды құрметтеуге тәрбиелесек, еліміздің рухани байлығын сақтап қала аламыз.

Сондықтан да жастар бірімізді біріміз бауыр тұтып, егеменді елімізді сүйіп, отбасымызды сүйіп, жүрегімізді мейірімге суарып, көңілімізді адалдықпен ақтап, салт-дәстүрімізді, тілімізді, дінімізді, теңдесі жоқ Тәуелсіздігімізді сақтап, Қазақстан патриоттары болайық! Мен айтайын деген бір дүние осы еді.

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Ондасынова Дариға
8 сынып, №6 орта мектеп
Жаңаөзен қаласы

Менің елім-Қазақстан!

«Отаным» деген жас жүрегімнен шыққан асыл сөзді мақтанышпен, асқақтықпен айта аламын. Ата-бабамыздың азаттық жолындағы ерен ерлігінің арқасында осынау арман еткен заманға тер төге, көп күш жұмсай жеткен елімді мақтаныш етемін. Талай жылғы ұлы дүбір, дүрбелеңнен кейін жарқын болашақтың таңы атып, еркіндік пен теңдік есігін айқара ашты. Еліміздің күні оңынан туып, жарық жұлдыздар шоғыры ұлттық намыс пен арымызды тудай желбіретті. Әрине, бұл күн оңайлықпен келмегені белгілі. Еліміздің арыстары талай жылдар басын тау мен тасқа ұрып, тар жол тайғақ кеше жүріп, еліміздің болашағы, келер ұрпақтың бақытты ғұмыры үшін аянбай күресіп табандылық пен асқан қайсарлық, шыдамдылық пен беріктік танытты. Барлық саналы ғұмырын ұлт мүддесіне арнаған бес арыс, ұлы Отан соғысында елім деп жанын пида еткен қайтпас қыран алаш азаматтары, жүректері оттай жалындаған желтоқсан қаһармандары... Айта берсе жалғаса берер елінің асыл ұландары, асқақ рухты азаматтарының ерен ерлігінің арқасы деп білемін.

Еліміздің көгінде тәуелсіздік туы желбірегеннен бері өшкеніміз жанды, өлгеніміз қайта тірілді, ата-баба дәстүрі көш түзеді, халқымыз еңсесін тіктеп жарқын болашаққа қол созды. Содан бері атқан оқтай зулап, табандатқан 20 жыл өтті. Қазақстанның жиырма жылдық ғұмырына көз салсақ, ауыз толтыра айтарлықтай, көкірегіңді мақтаныш сезімі кернеп еске аларлықтай жеткен жетістіктері, асқан асулары мен бағындырған жаңа белестері бар. Бүгінгі Қазақстан Астанасын бас қала етіп, дамыған мәдениет пен экономиканың, білім мен ғылымның орталығына айналдыра, елінің тұрақтылығы мен бірлігін сақтап, дүние жүзіне танытуға күш салуда. Бұған мемлекетіміздің Біріккен ұлттар ұйымына, Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымақтастық ұйымы сияқты халықаралық қауымдастықтарға мүше болып дүние жүзі елдерімен тығыз байланыс орнатуы және осы жолда атқарып жатқан қыруар істері дәлел бола алады. Кемеңгер Елбасымыздың «Қазақстан – 2030» бағдарламасы өз бағытымен жүзеге асса, келешекте Қазақстан мемлекеті дүние жүзіндегі ірі мемлекеттер қатарына қосылады деген сенімдемін. «Отан - оттан да ыстық» деген дана халқымыз, адам баласының жүрегінде ең бірінші, ақ сүт берген туған анасына деген сезім орын алса, екінші, Отанға деген жалынды, ыстық сезім орын алады екен. Мен өз Отанымды, туған жерімді, құдіретті елімді сүйемін және мақтан етемін. Өз елімнің дамуына теңізге тамған тамшыдай

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

болса да үлесімді қосамын деп ойлаймын. Барша Қазақстандықтарды елімнің мерейлі мерейтойымен құттықтай отырып, ашық аспан көгінде қалықтаған қырандай еркіндік пен даму, асқан бақыт және шексіз қуаныш, биік белес пен шығар шың тілеймін.

Салиева Айторғын

11 сынып, Бейнеу лицей

Бейнеу ауданы

Жетекшісі: Шәудірбаева Г.И.

Қазақтың ұлттық киімдерінің ерекшеліктері

Адам көркі – шүберек. Бұл талай жылғы тәжірибеден өтіп, әбден екшеліп айтылған тобықтай түйінді сөз. Халқымыз атам заманнан бері осы бір қағиданы берік ұстанып, мың бір сырлы әсем киім үлгілерін жасап киініп келген. Киім жай ғана бір жапырақ мата емес. Ол белгілі бір ұлттың, мәдениеттің бет бейнесін көрсетіп тұратын ғажайып дүние. Оның эстетикалық, этно-мәдени, қоғамдық мәні де орасан. Сондықтан әр қазақ мақтан тұтатын мол мәдениетіміздің елеулі бір саласына киім кию ғұрыптарымызды жатқызсақ болады. Шындығында да, әлемдегі озық өнер түрлерін сарапқа салар болсақ, қазақ өнері алдыңғы қатардан көрінері даусыз. Себебі, қазақ дүниетанымы терең, мәдениеті бай, әрбір өнері көрнекті, көрген-түйгені мол үлгілі ұлт. Қазақ өнерінің әрбір туындысы өзгеге ұқсамайтын өзіндік ұлттық нақыштарға толы. Қазақ ісмерлерінің қолынан шыққан киімдерден ұлтымыздың дүниетанымдық, философиялық көзқарасы мен дүниені қабылдауы көрінеді. Халқымыздың бүкіл ішкі жан дүниесі, ұстанған діні мен ділі киім үлгілерінен, олардың пішілуінен, тігілуінен, қолданылған әшекейлерден, таңдалған түр-түстен аңғарылады десек әсіре айтқандық емес. Өйткені кез келген киім оны жасап шығарған халықтың ішкі руханиятының материалданған көрінісі екені даусыз. Демек киімдеріміз қандай сұлу болса, жан байлығымыз да соншалықты сұлу болғаны!

Қазақтың ұлттық киімдері - Еуразия даласын қоныс еткен көшпелі ел қазақтардың басқа халықтарға ұқсамайтын киім үлілері табиғи ерекшеліктер мен көшпелі тіршілікке сәйкес қалыптасы. Қазақы киімнің барша сымбаты мен ою-өрнегінде, әрбір әшекейінде халқымыздың тарихының, ой-дүниесінің қайталанбас көрінісі бар. Ол - біздің ұлттық мәдениетіміз! Бағзы заманда аттың жалы - түйенің қомында көшпенді тірлік кешкен қазақ халқы күнделікті тұрмыста киетін киімге айрықша назар аударған. Қазақ халқының киімі басқа ұлттардан өзгеше өзіндік қасиетке толы. Мұның басты себебі қазақ халқының табиғат төсінде өсіп, еркін ғұмыр кешуімен байланысты. Өткен ғасырлардың

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

өзінде-ақ киіміне қарап адамның ұлтын ғана емес, сонымен қатар оның қандай дінді ұстанатындығын, қала адамын ауыл тұрғынынан, бойжеткенді жас келіншектен айыруға болатын. Халқымыздың ұлттық киімдері- заманауи тарихпен қатар дамып, біте қайнасып келе жатқан асыл қазынамыз. Сонау көшпелі кезеңдерден күні бүгінге дейін қол өнерінің озық үлгісі ретінде ғана емес, көз тартар әсемдігі мен ыңғайлылығының арқасында қолданыстан қалмай келе жатқан киімдеріміз де жетерлік.

Жер бетін мың түрлі әсем гүлдер қалай құлпыртса, сан түрлі киімдеріміз де қазақ даласына өзінше сән беріп келген. Кейін келе-келе, өкінішке орай социалистік қоғам құру үшін жұрттың бәрі бірдей киінсін, бірдей жұмыс істесін, бірдей өмір сүрсін деген саясатты бастан кешіп, орыс та, неміс те, қазақ та фабрикадан шыққан бірдей киім киюге көштік. Одан бөлек ұлттық киімдерді қасақана жоюға, халық санасынан өшіруге бағытталған арнайы үдерістердің болғаны да қазір жасырын емес. Мысалы, белгілі этнолог Нұрсан Әлімбайдың пікірінше, «1928 жылы «ескінің көзі» ретінде мәпелеп сақталынып келген нелер бір киімнің асыл түрлері «қазақ халқының тарихы мен мәдениетінің артта қалған, қараңғы кезеңінің» ескерткіштері мен символдары ретінде аяусыз жойылғаны» тарихи шындық. Осылайша даланың гүліндей құлпырған ұлттық киімдеріміз қолданыстан қала берді.

Сондай-ақ қазақ халқының қыз-келіншектерге арналған бүкіл киімдерінің бәріне ортақ бір ерекшелігі бар. Ол адамның дене бітімін қымтап жауып тұратындығында. Бұл жағынан алғанда, қазақ киімдерінің көпшілігі қасиетті дініміздің талаптарына сай келеді деуге толық негіз бар. Қолымыздағы материалдар дәл осындай қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Табиғат төсінде еркін ғұмыр кешкен ата-бабаларымыз күні кешеге дейін өзінің әдет-ғұрпымен, дүниетанымымен сабақтасқан төл киімдерін киіп келген. Тамыры тереңде жатқан ұлттық сән өнерімізде сәукеленің шарифатқа толық сай келетін небір түрлері болды. Кимешектің де жас ерекшеліктері мен аймақтық-өңірлік ерекшеліктерге қарай сан түрі тігіліп, әсем ою-өрнектермен безендіріліп киілген. Әсіресе, әйелзатына арналған дәстүрлі бас киімнің әлем жаратылысындағы себеп-салдарлық жүйемен сабақтасып жатқан қырлары мен сырлары мол түрлері көп болған. Мәселен, сәукеле, бөрік, кимешек, қарқара, жаулық, күндік, желек, шәлі, қасаба, шылауыш, т.б. бас киімдерді атауға болады. Бұлардың өзі бүрмелі кимешек, орама кимешек, бұрама жаулық деген секілді түрлерге жіктелген. Оны дәлелдейтін этнографиялық дүниелер өте көп.

Енді қазақ әйелдерінің ұлттық киімдеріне ерекше тоқталып өтейік. Қазақ әйелдерінің ұлттық киімі, негізінен, көйлек, кимешек, жаулық, сәукеле, желек, тақия, камзол, кәзекей, кебіс-мәсі, көкірекшеден тұрады. Әшекей, ажар жағынан төрт топқа арналып тігіледі. Олар қыз киімдері, келіншек киімдері,

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

орта жастағы әйелдер мен бәйбішелердің киімдері. Қыз киімдері кеуделері тар, қынамалы, жаға, жең, кеудесі, өңірі кестелі, әшекейлі келсе, жас ұлғайған сайын неғұрлым етекті, кең, мол қаусырмалы бола түседі. Қазақ халқының ұлттық киімдерінде тұрғындардың географиялық, ру-тайпалық ерекшеліктері де көрінеді және ол көбіне бас киім мен шапаннан байқалады. Мысалы, 3 құлақты керей тымақ, қаракесек, адай бөрік, арғын тымақ, қыпшақ тымақ, сырмалаған 6 сай найман тымақ, 4 сай жатаған тобықты тымағы (М.Әуезовтың айтуынша) болған. Аймақ ерекшелігіне қарай Жетісу, Арқа, қоңырат үлгісіндегі тымақтар деген атауларға бөлінеді. бұйымдар Қазақ халқының ұлттық киімдеріне ерекше әр берді. Қазақ әйелдерінің бас киімдері. Қазақ әйелдері жасы мен отбасы жағдайына байланысты өзіндік ерекшелігі бар баскиімдер киген. Олар-дың жазғы, қысқы түрлері болады. Әйелдердің негізгі баскиімдері: бергек, бөрік, жаулық, желек, жырға, кимешек, күндік, орамал, қарқара, шылауыш, сәукеле, тақия, шәлі (жібек, шілтер, оюлы ж.т.б.). Кимешек кеуде, иық, жонды жауып тұратын тұйық болады. Тек адамның бет-әлпеті шығып тұратын жері “ойық” болады. Ойықтың екі жағы, кеудеге келер тұсы кестеленіп әшекейленеді. Жылтыр жіптермен бастырылып, сырыла тігіледі. Ойықтың жиегін өңді жіппен “шалып” тігеді. Мұны “алқым шалу” деп атайды. Алқым шалудан кейінгі “жадағай” тігісті “су” деп атайды. Судан кейін “қиықшалап” тігеді. Қиықшадан кейін су “жүргізіп”, “құман бау” деп аталатын әшекей тігіспен тігеді. Құман баудан соң “Күрең кесте” деп аталатын ою-өрнек салынып тігіледі. Күрең кестеден кейін “сағат бау” тігісі жүріледі. Сағат бау кей жерде “ағақ бау” деп те аталады. Кимешектің кеудедегі бөлігінің ұшына күміс теңгелер тағылады. Бұл кимешекке сән береді, әрі төмен қарай басып, жазып тұрғанға әсері болады. Кимешектің бір мәні әйел адамдардың шашын шаң-тозаңнан сақтап, додырап шықпауына септігін тигізеді. Бұл да діни наным-сенімнен туындап, мұсылман әйелдерінің шашын жасыруларына көмегі тиеді. Кимешектің Қазақстанда бұрама жаулық, иекше атаулары кездеседі. Орамал (парсы, араб.румал) – Ерте кезде кестелеп жасалған қол орамалды қыздар жігіттерге сыйлайтын болған. «Орамал тонға жарамаса да, жолға жарайды» дейтін халық мәтелі осыдан шыққан. Орамалдың басқа тартатын шаршы және қиықша түрлері де бар. Жібектен шашақтап тоқылғаны – «бөртпе». Жібектен, матадан шашақталмай, қалыңдау келген түрі – салы. Шәлінің бүркеніш, жібек, оялы, торғын, шілтерлі деген түрлері және ою, өрнек гүл шоқтары сызылған әртүрлі бедерлі немесе шымқай қызыл күлгін т.б. өңділері де болады. Шәліні әйелдер өздеріне шаршылап, кейде үшбұрыштап әртүрлі үлгіде із салып, ақ немесе күлгін түсті ешкі түбітінен де тоқиды. Қыстық жүн шәлілер түбіт, түйе жүнінен үлпілдек етіліп тоқылған, басқадай да суық өтпейтін қалың, жылы маталардан жасалып, барлығының да шетіне шашақ төгіледі. Бедері барын жастар, бірыңғай, өңділерін орта жастан асқан

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

ана, әжелер тұтынады. Шәлінің құны, сапасы мен қажеттілігі жағынан да салыға жетпейді. Қасаба. Тұрпаты дөңгелек, желкесіне қарай ойыңқылау келген, дөңгелек тақияға ұқсас етіп пішіледі де, артқы жағына немесе желкесіне қарай бірте-бірте ойыңқы түскен құламасы болады, ұшы әйелдің арқасына қарай төгіліп жатады. Айдыны зерлі жіптермен кестеленіп, қиылысқан жерін алтын жолақпен жауып, зерлі әшекеймен безендіреді. Құламасына шашақтар тағылады. Шашақтың көп тағылуын “ұрпағы көбейсін” деген игі тілекпен түсіндіруге болады. Қасабаның маңдай тұсына түрлі асыл тастармен тізілген дөңгелек табақшалармен бекітілген қыстырма ілінген. Ал самай тұсына ұзынырақ күміс қоңыраушалармен ұшталған 5-6 тізбек салпыншақ қыстырған. Көне түркі (қыпшақ) бас киімнің негізгі элементтерін бойына сіңірген қасаба атауы «алтын зерлі» деген мағына береді дейді этнограф Ө.Жәнібеков. Қасаба көбіне төре, сұлтандардың қыздары киетін бас киім саналған.

Сәукеле – қазақ әйелдерінің дәстүрлі киімдері аса бай, керемет сәнді бас киімдер ішіндегі ең әшекейлі, әрі күрделі, ұзатылған қыз киетін аса қымбат бағалы ғұрыптық бас киім. Сәукелені Орта Азия мен Қазақстан-ды мекендеген үшкір тымақты сақтар – тиграхаудтардың бас киіміне ұқсатады. Сәукеленің биіктігі шамамен бір жарым, екі қарыстай болады. Сәукеленің негізін жұқа ақ киізден сырып тігеді де, сыртын қызыл шұғамен тыстап, қымбат бағалы аң терісімен әдіптейді: алтын, күміс әшекейлер, моншақтар тағады; жоғары қарай жіңішке-ре түскен төбесіне үкі қадап, тірсекке түсетін асыл тасты, оқалы лента тігіп, бергегіне бетті көлегейлейтін желек бекітеді.

Жекей тымақ — жаз бен күзде киетін әрі сәнді, әрі жеңіл елтірі тымақты айтады. Жекей — сәнді деген сөз. Жекей тымақты дүрия, шағи сияқты жібек маталармен тыстап, кейде оның артқы етегін көтере түріп, кейде алдыңғы бір жақ құлағын алға келтіре әнтек шекеге салып киетін. Бөрікті де әр түрлі үлгіде қозы, қой, түрлі аң терілерінен тігеді. Бөріктің түрмесі кейде жалпақ, кейде жұмыр етіліп жасалады. Ал оңтүстік аймақтарда қой терісінен тігілген түрмесі үлкен бөрік киеді. Бөріктің неғұрлым жүнді де жылы түрлері Орал, Гурьев жағында жиі кездеседі. Жетісу, Семей, Өскемен жағында жалпақ және биік түрмелі үлгілері кеп. Бұрын ақын, әнші, сауыққой салдар мен өнерпаз жастар өте сәнді тігілген шошақ төбелі құндыз бөрікке үкі тағып киетін.

Қазақ салтында ер жігіт егеске түсерде, соғысқа барарда киімдердің ең жақсысын, таңдаулысын киген. Ішкі киімдері: көйлек, дамбал, желетке, кәзекей; сырт киімдерге: шапан, күпі, кеудеше, тон, шидем; сулық киімдерге: шекпен, қаптал шапан, кебенек кенеп, сырттық жатады. Киім мәуітіден, жүн және жібек матадан, киізден, аң терісінен тігіледі. Қазақтар құланның, ақбөкеннің, жолбарыстың, жанаттың, бұлғынның, сусардың, ақ тышқанның терілерін ерекше қымбат бағалайды. Бұл аңдардың терілерінен тондар тігілді.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Астарына құнды аң терісі салынған тон – ішік деп аталды. Осы аң терісіне сәйкес бұлғын ішік, жанат ішік, қасқыр ішік, күзен ішік болып бөлінеді. Ішіктердің сыртын шұға, мәуіті, үш топ барқыт, атлас, көк берен, манат, қырмызы, торғын, ләмбек сияқты бағалы ширақы маталармен тыстаған. Ішіктер кейде әдепті, оқалы, шет-шеті жұрындалған қайырма жағалы болып тігілген. Қазақ шапандары алдыңғы екі өңірі, артқы бой, екі жең және жағасын ойып пішіледі. Артқы бойдың екі жақ шеті алдыңғы өңірге қусырыларда оның екі жақ етегіне, бел мықынға жеткенше, екі үшкіл қойма қойылады. Оның етек жағы енді, бел жағы еңсіз келеді (“шабу” деп атайды). Шапан жеңінің екі беті бір-ақ қиылады. Ұлы жүз қазақтарының шапандары көбінесе жолақты, сырмалы, етек-жеңдері ұзын, әшекейлі келсе, Орта жүз тұрғындарының шапандары көбінесе бір беткей матадан, сырусыз, сирек қабылып, етектері шалғайлы, жеңдері кең, жағалары шолақ оймалы немесе түймелі болған. Кіші жүздің шапандары да шалғайлы, жеңдері ұзын және кең, жүн тартқан, бидайлаған қалың, қайырма жағалы болып тігілген. Қазақтар шапанға шабу, жең түптеріне ойынды, қолтырмаш қояды. Ішіне жабағы жүн салынып сырылған, суықта киетін сырттық – күпі, түйе жүнінен иірілген жіптен тоқылған жұмсақ сырттық – шекпен (тайлақ жүнінен тоқылса шидем шекпен), жеңсіз, киізден қаусырылған, сәндендірілген кебенек, астары қалыңдатылған қаптал шапан, сырмалы, шабулы, жұрынды түрлері болады. Иленген, әрі боялған (қарағай, қайың нілімен, өсімдік, қына, томар бояумен боялған) тон, сырты қымбат матамен тысталған ішіктің түрлері кең таралған. Тонды тебен инемен басып тігіп, немесе шалып тігіп, кестелеп, қаптама тон жасайды, етек жеңіне жұрын ұстайды. Жарғақ, тайжақы, қылқа, дақы деген киімдерді тай, құлын, лақтың терісінен жүнін сыртына қаратып тігеді.

Қазақ халқының ұлттық киімдерінің ішінде аяқ киім, соның ішінде етіктің биік өкше, жарма қоныш, тіремелі, көксуыр, саптама, жұмсақ табан, үшкіл тұмсық, шоңқайма түрлері қымбатқа түскен. Сонымен бірге сырма киіз, ішетік, мәсі, шоқай, бұйық (етік сыртынан киетін, жүні ішіне қараған, иленген теріден жасалған байпақ тәрізді аяқ киім) түрлері таралған. Орта Азия және Қытаймен арадағы сауда-саттықтың нәтижесінде қымбат бағалы жібек, мақта маталары алынып, киім тігуге қолданылды. 18 ғ-дан бастап орыстың фабрикалық арзан маталары көптеп айырбасқа түсуі қазақ ұлттық киім түрінің көбеюіне мүмкіндік туғызды. Торғын, пайы, шағи, дүрия, бәтес, сусыма, лейлек, атлас, сұпы, шәйі тәрізді маталардан желбіршекті жұқа көйлектер тігіледі. Қайыстан, барқыттан, жүннен және жібектен жасалған белдіктер қазақ киімдерінің міндетті бір бөлшегі болды. Қайыс белдіктері әр түрлі өрнек, жапсырмалармен әшекейлендіріліп, асыл тастардан салынған көздер мен сүйек оюлы бастырмалармен әшекейлендірілді. Мұндай белдіктер “кісе” деп аталады. Жас жігіттердің белдіктерінде алқа, әлеміштер болды. Әйелдердің

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

белдіктері жалпақ әрі сәнді, негізінен, жібек пен барқыттан тігілді. Әйелдер, сондай-ақ, белдеріне жұмсақ белбеу байлады.

Ерлердің бас киімдері Тақия – шағын сәтен, шұға, барқыт тәрізді маталардан тігіледі. Ол зерлі, үкілі, оқалы, сырма, шошақ төбе, тікше, қатипа тәрізді бірнеше түрге бөлінеді. Қытайдағы Шыңжан қазақтарының найман тайпасындағы қызай руында «Қызай тақия» бар. Еркектердің ежелден келе жатқан дәстүрлі бас киімі – қалпақ жұқа ақ киізден тігілді. Бұлардың ақ киізден төбесі биік етіліп жасалғаны “ақ қалпақ”, ал жалпақ күнқағары жоғары бүктеліп қайырылғаны “айыр қалпақ” деп аталды. Көктем мен күзде қазақтар дөңгелек пішінді, төбесі биік, міндетті түрде аң терісімен жиектелген бөрік киген. Қыста киетін бас киім “тымақ” деп аталды.

Мұрақ – екі жағы қошқар мүйізді, лауазымды адамдар киетін қалпақ. Оны сән – салтанатқа киеді. Тымақ – аңның, малдың терісінен тігілген қысқы баскиімдердің жылысы. Биік төбелі, маңдайы, екі құлағы бар, артқы етегі желке, жотаны жауып тұрады. Вл. Плотников 1859 – 1862 жылдары тымақтың 15 түрі туралы жазған. Олардың бізге жеткен кейбір түрлері мынандай: жаба салма тымақ; қайыр-ма тымақ; дөңгелек төбелі тымақ; шошақ төбе тымақ; жекей тымақ. Құлақшын – бағалы аң терілері мен бұзау, құлын, қозы – лақтың бұйра терісінен (елтірі) тігіп, киеді. Қысқы баскиім. Малақай – аң терісі мен елтіріден арасына жүн, мақта салып, сырып тігеді, оны кейінгі кезде қыздар да суыққа киіп жүр.

Бөрік- Оны ерлер мен бірге қыздар да киеді. Сырты мақпал, пүліш, бар-қыт тәрізді қымбат маталардан жа-салатын баскиім. Жиегіне қымбат бағалы аң, мал терісі ұсталатын бөрік-тің жазғы, қысқы түрлері бар. Төбесі көбінесе, төрт сай немесе алты сай болады. Қыздар киетін бөрік дөңгелек төбелі конус тәрізді биіктеу. Сал-серілер бөріктеріне үкі таққан. Жалбағай, башлық, далбай, күләпара. Бұлар қазіргі кезде ұшы-распайды. Оларды тымақ тәрізді етіп қалың не жұқа ақ киізден тіккен. Бір-біріне ұқсас баскиімдер. «Күлә» парсы тілінен аударғанда баскиім деген мағынаға ие. Матадан астар салынып тігілетіні – күләпара, қысқа киетін түрі – жалбағай. Жалбағайды тымақ сыртынан да киген. Түйе жүн далбағайды ертеде түріктер «башлық» деп атаған.

Шалбарды барқыт, пүліш, шұға, тібен, шөшінше, шибарқыт, шегрен, ләмбөк, мәлескен, қырмызы, қамқа, көк мауыты сияқты ширақы маталардан, қой-ешкі терілерінен тігеді. Шалбардың бауы ышқырға өткізіледі, қалтасыз, кең балақ болып келеді. Оның кең тігілуі салт атқа мініп-тұруға, малдас құрып отыруға өте қолайлы болған. Шалбардың балағы кейде етік қонышының ішіне салынып, кейде қоныштың сыртында жүреді. Жеңіл шапан мен бешпенттің етегін де ышқыр астынан жіберіп, шалбарланып алатын. Шалбарланып жүру әсіресе аңшылар мен батырларға, балуандарға тән әдет еді. Шалбардың балағы екі жанынан ойық (жырық) болып істелетін де, ол кестеленіп қойылатын.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Жарғақ, тайжақы деген өң киімдерді тайдың, құлынның терісінен, жүнін сыртына қаратып істейді. Оларды да малмаға салып илеп, еттерін қырып, қабыққа, қынаға салып өндерін басып ажарлайды. Шеттерінің әдіптерін кестелеп, жаға-жеңдерін әшекейлейді. Кейде етегін, өңірін қаусырмасын қымбатты аң терісінен жұрындап қояды. Әдетте тайжақы мен құлын жарғақты бешпенттің, бешпент күпі сияқты жеңіл киімдердің сыртынан киеді.

Тон көбінесе иленген күздік қой терілерінен тігіледі. Орта денелі адамдарға 11—12 қойдың терісінен тон шығады. Олардың шап терілері мен пұшпақ терілері, таңлықтары, мойын терілері бөлек алынады, яғни олар тон тігісіне пайдаланылмайды. Тондардың жүндері ішіне қарайды, ет жағы қынамен, қабықпен, томар бояумен боялады. Тонды тебен инемен басып тігіп, немесе шалып тігіп кестелейді. Кейде сыртына тыстық жапсырып қаптама тон да тігеді. Қаптама тондардың тыстарын әр түсті жіппен кестелеп, елтірі, сеңсең, аң терілерінен қайырма жаға жасап, етек-жеңіне жұрын ұстайды.

Еркек киімдерінің ең қымбаттысы — аң терісінен істелген ішіктер. Олар аң түрлерінің атына сәйкес бұлғын ішік, жанат ішік, түлкі ішік, қасқыр ішік, күзен ішік болып бірнеше түрге бөлінген. Аң терісінен тігілген ішіктердің сыртын шұға, мауыт, үш топ барқыт, атлас, көк берен, манат, қырмызы торғын, ләмбек сияқты бағалы да ширақы маталармен тыстаған. Кейде осы материалдарды бірнеше түсті жібек жіптермен кестелеп, сумоншақ, маржан тізген жіптер бастырып, етек-жеңіне алтын, күміс зер ұстап, кейде бөлек тігілген кестелермен сыртынан қаптап киген. Ішіктер кейде әдіпті, оқалы, шет-шеті жұрындалған қайырма жағалы болып келген. Ал жас қыздар бүрмелі етеккі көйлек, бешпет, камзол, қынама бел киімдер киеді. Бастарына үкі кепеш, аяқтарына мәсі, оюлы кебістер киген. Бойжеткен қыздар кәмшат бөрік киеді, сәндеп өрнектеген ақ шыт тартады.

Қазақ халқының қолынан міне, осындай сан түрлі киім үлгілері жасалып шыққан. Әсіресе, ұлт өмірінде әйел затына арналған киімдердің ерекше рөлі болғаны анық. Себебі, әйел затына ерекше құрметпен қарау дәстүрлі мәдениетіміздің ерекше көрінісі екені күмәнсіз. Халқымыз қыз баланың әсемдігін денесін жалаңаштау арқылы емес, мың құлпырған бояуы қанық, келісті де көрікті киімдері арқылы көрсетуді жөн көрген.

Мен “Қазақтың ұлттық киімдері” тақырыбында шығарма жаза отырып, ежелгі қолданыстан шығып қалған ұлттық киім үлгілерін жарыққа шығардым. Оның бүгінгі және келешек ұрпақ арасында қолдау табуы мақсатында халыққа үндеу-насихат жүргіздім. Осы тақырыбымның қазіргі және келешек ұрпақ үшінде мәні аса жоғары деп есептеймін. Бұл ұлттық нақыштағы киімдерімізді насихаттаудың тиімді жолы. Көшелерде, түрлі қоғамдық орындарда әрі заманымызға сай, әрі қазақы, әрі мұсылмандық канондарға сай киінген қыз-келіншектер көбейсе, ұлттық мәдениетіміз де өркен жая бастайтыны даусыз.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Әрине, бір ғана ұсыныспен бүкіл мәселе бірден шешіле қоймас. Бірақ осы тақырыптағы мәселелерді әрі қарай іліп әкетіп, қоғамдық шараларда, мектеп, балабақшаларда дәстүрлі түрде жиі тәрбие сағаттарын өткізудің жолдарын қарастырса кұба-кұп. Сөз соңында, елімізге тілерім ұлттық мәдениетіміз жаңғыра берсін, ұлдарымыз салмақты, қыздарымыз ибалы болсын! Ең бастысы, еліміз аман, жұртымыз тыныш болғай!

Саркенова Раушан

9 сынып, А.М. Горький атындағы мектеп-лицейі
Түпқараған ауданы, Форт-Шевченко қаласы

Отан - баға жетпес сый

Патриотизм - Отанға, туған өлкеге деген махаббат, туған жердің өсиеттеріне адал болу. Осы қасиет әр бір қазақтың бойында болса, басымызды тік ұстап, “тек алға” деген ұранмен болашаққа қарауымыз керек. Кез келген адам өзінің ата-бабасы мен қасиетті қазақ қаны, туған өлкемен байланыстырады. Отаншылдық – өзінің халқына, еліне деген адалдық сезім. Біз, кейінгі ұрпақ, қазақ жері қолымызға бабаларымыздың өмірімен, аналарымыздың зарымен, сол кездегі жасөспірімдердің балалық шағын айыр бастауымен келген екенін білеміз. Кең байтақ жерімізді қорғау мақсатында халқымыздың қалаулы тұлғалары билікке қарсы шығып, одан зардап шеге отыра, айдауға кеткендері қаншама. Сол азаматтардың қайғысы бір қазан. Өйткені жат жерде тұру – адам басына салған ең ауыр жаза деп білемін. Басқа елде тұрып, өз Отанын көре алмау қиынның қиыны. «Өзге жерде сұлтан болғанша, өз еліңде ұлтан бол» деген сөзді айта аламын. Патриоттық сезім кешу үшін міндетті түрде Каспий жағасында отырып таңды бірге аттыру, Алатаудың бауырайында қыдыру немесе туып өскен жеріңде аяқ басып тұру емес. Бұл ұлы сезімді тағдырдың талқысымен жат жерге аттанған азамат пен азаматшаларымызда кешуде. «Қазақстанды сүйем» деп, тек қана қазақтар емес, өзге ұлт өкілдері де айта алады. Оны мен еш ойланбастан айтар едім. Себебі, менің сыныбымда басқа ұлт өкілдері оқиды, олардың екі сөзінің бірінде – осы жерде туып өскеніне ризасын білдіріп жатады. Олардың өз Отанына деген сүйіспеншілікті ояту, жергілікті халыққа байланысты деп білемін. Мысалы менің туып өскен жерім – Маңғыстау жері. Бұл жерде ежелгі дәстүр – жорамалдарымыз жақсы сақталған. Сол себепті қарапайым халық басқа ұлт өкілдерін қабыл алып, жатсынбай отаншылдыққа қадам басып келеді.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Мен кейбір адамдарға таңдана қараймын. Олар: «біз жақсы көрген, туып өскен, мақтанышпен айта алатын Қазақстан кайда, ол өте өзгеріп, танымастай болып бара жатыр» деп таңқалады. Оны сүйікті де, ең жақсы, алып мемлекетке айналдыратын да өздері ғой. Елімізде қандай өзгерістер болмасын, уақыт зырғып өте шықсын, сонда да «қазақ жері әрқашан бар, мейлі билік басқа да болсын, тірлігіміз өзгерсін, қазақ халқы бар кезде, ол мәңгілік өмір сүреді» демекпін. Адам баласы туылғанда ең бағалы сыйлықтарға ие болады. Олар өмір мен баға жетпес Отан деп ойлаймын. Ол адамда біреу ғана, өмір секілді. Өйткені өмір екінші рет берілмейді. Ол ана сияқты – қандай болмасын ол сенің бір бөлігің.

Мен барлық жастарға айтарым: «Отанды ананды сүйгендей сүй, әкендей құрметте, досындай сыйлап, қамқор бол». Оны аялап жақсы көрген үшін мақтау күтпеу керек, себебі ол біздің парызымыз. Сонда ғана өмірге келгенің үшін риза боласың. Мен өзімді биік ағашқа теңеймін, өйткені ағаш тамыры барда биік самғайды, ал менің тамырым ол өз Отаным...

Сембай Досан

7 класс, школа № 6

Мунайлинский район

Руководитель: Исмаилова Х.Т.

Моя Родина - Казахстан

Я родился и живу в Казахстане. Казахстан - моя Родина, мое Отечество. Земля, где родился человек и вырос, остаётся в его сердце навсегда. Горы и равнины, реки и озёра, бескрайние степи и песчаные пустыни - всё это наш Казахстан. До чего же разнообразен животный мир! Каспийский осётр, горный барс, архары, сайгачье стадо, беркут и сокол, много-много других животных и птиц всегда являлись и являются гордостью казахстанцев.

Смотрю на карту и поражаюсь, ведь вся таблица Менделеева находится в недрах Казахстана, и ведь не просто находится, а имеется в огромных количествах: и газ, и нефть, и металлы, и соли, и огромные запасы пресной и минеральной воды. У каждого человека есть фамилия, имя, отчество. А что является фамилией, именем, отчеством моей страны? Гимн, флаг, герб! Флаг голубого цвета означает мир и благополучие. Золотое солнце с лучами - покой и богатство. А парящий орёл олицетворяет щедрость и зоркость высоты помыслов. Сколько доброго хочется сказать о своём Казахстане! Взять хоть бы наш город Актау. Как изменился его внешний облик: прекрасная

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

архитектура, обилие культурных центров, мест, где молодежь может отдохнуть и провести свой досуг. Конечно, наряду с положительными факторами ещё много негативного в нашей жизни, но я верю, что пороки нашего общества уйдут в прошлое.

Я думаю, что неважно, на каких языках говорят дети Казахстана. Всех нас, независимо от цвета кожи и разреза глаз объединяет чувство любви и благодарности родной земле. Помните наказ Ы.Алтынсарина: "Долг каждого из нас - внести посильную лепту на пользу своей Родине". И если есть у человека дар, талант, ум, он непременно употребит их во славу своей Отчизны. Я люблю тебя, Казахстан, современный, независимый, устремленный в будущее!

Сүлейменова Сымбат

7 сынып, А.М.Горький атындағы мектеп
Форт-Шевченко қаласы
Жетекшісі: Шопанова А.И.

Елі сүйген, елін сүйген Елбасы

«Мен қазақпын, мың өліп, мың тірілген», - деп ақиық ақын Қадыр Мырза-Әлі жырлағандай сан соқтырған 70жыл бойы Кеңес үкіметінің қол астында болып, байлығы мен базарын иемденіп, болашағы мен бақытын болжай алмаған қазақ деген қарапайым халық едік. Желтоқсанның желбіреген желі есіп, қазаққа «қазақ» екенін танытқан жылдарда ел есін жиып, етегін жинап, бесігін түзеді. Қазақ елінде тәуелсіздікті тәу етіп, болашаққа жөн сілтеп, тізгінінен тарта ұстаған дана да дана жан алға суырылып шықты. Ол – елі сүйген, елін сүйген, қазақ даласына нұрын шашқан елбасшысы Нұрсұлтан еді.

Адамнан емес, құдайдан сұрап, жаратқан Аллаға жалбарынып қазақ еліне ұл сыйлаған Әлжандай анаға елінің қуанышы мен алғысы шексіз. Барша өзге ұлт өкілдерін бауырына басқан қазақ халқы біреуді артық, біреуді кем көрмеген, татулық пен достықта тұруды ежелден серік еткен. Қазақ елі тәуелсіз болса деген арман ұшқын шашса бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы қазақ елінің соңғы 22жыл тұтқасын ұстап туын көтерген тұғырлы тұлғасы – тұңғыш елбасымыз Н.Ә.Назарбаев басшылығымен әлем мойындаған, жаһанға аты тараған мемлекетке айналды. Ұлы даланың тағдыр-тарихын сол ұлылар рухында одан әрі жаңғырта, жасарта алып кететін ер, көзсіз батыр, тап-таза ар-намыстан жаралған қайтпас қайсар қайраткер елін

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

басқарып, қос батырдың ісін жасай алатындай ерекше тұлғаны тап басып таңдап, тағдырын қолына беріп, көк туын желбіретіп ұстатқанына жаза басып жаңылған жоқ еді.

«Бастауы бар бұлақ ұзақ ағады» деп аталарымыз айтпақшы Нұрсұлтандай ерен көшбасшысы барелі тұғырын биік ұстап, аты мәңгілік жасамақ. Өйткені, ол – өз тұжырымдарын мінбелерден сөйлеген сөздерінде қалың елі қазағына тебіреніп тұрып: «- Мен үшін елімді дамыған елдердің сапына тұрғызып, санатына қосудан үлкен мақсат жоқ»- десе, «Қазақтың өзінің ұлттық қасиеттерінің қайта қалыптасуына қамқорлық жасау президенттік те, перзенттік те парызым» деген болатын.

Мемлекет басқару ісі – машақатты да, мәртебелі міндет. Басшы басқарған ел-ең бай мемлекет, халқы-ең бақытты халық. Қазір тәуелсіздігімізді алған егемендігі бар бақытты елміз. Елбасымыздың «Қазақстан 2030 бағдарламасы» бойынша көптеген игі істер атқарылып «Қазақстан 2050 бағдарламасы» бастау алды. Астанамыз алыстан әйбаттанып, менмұндалап шақырады. Көрген жанның көзін тойдырып, таңданғанның таңдайын қақтырады. Осындай сиқырлы күштің иесі – қазақтың тұңғыш елбасысы. Елбасымыздың бесіктегі баладан еңкейген қарияға дейін пәріндей сыйлап, мәртебесін асқақтатады. Менің де кішкентай жүрегімнен шығар елбасыға деген ықыласым мен алғысым шексіз.

Жігер берген туған қазақ баласына,
Ерік берген жазиралы даласына.
Жеміс берген құт қайнатып бағына,
Жеңіс берген ту ұстаған қазағына,-

деп оқушылық жүрегімнен елбасына өлеңімді арнаймын. Ошақтың аяғы үшеу болғанымен ұлт біреу. Ұлт тағдыры үшін елбасының алар асуы мен асар шыңы әлі алда...

Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область

Түйебаева Айзада

11 сынып, Жалау Мыңбаев атындағы мектеп-
гимназиясы
Түпқараған ауданы
Жетекшісі: Төлеуова А.Қ.

Отан қорғау- басты міндет

Мемлекетіміздің кең - байтақ жері, оның қойнауындағы мол қазынасы, көлі мен тауы, шөлі мен нуы – халқымыздың игілігіне жарататын, атадан балаға мирас етіп қалдыратын баға жетпес байлығы. Сонау ғұн, сақ заманынан бері ата-бабаларымыз осы жер үшін қан төгіп, ұлтарактай бөлігі үшін жан алысып, жан берісті. Сол «елім, жерім», деп еңіреген ерлердің арқасында ұлан-ғайыр жерге иеміз. Жер көлемі бойынша 9-орындамыз.

Осы жерімізді қорғап, қызғыштай қорып, байлығын игеріп, халық қажетіне жарату ол осы қазір ғұмыр кешіп жатқан ұрпақтың еншісінде. Қазақ ұлын да, қызын да жастайынан ержүрек те батыл, тура да шыншыл, намысқой етіп тәрбиелеген. «Малым – жанымның садағасы, жаным – арымның садағасы» деген дана да дара халқымыз жері, елі, ары үшін қандай жауға да қасқайып қарсы тұра білген. Тарихтан оқып, білгеніміздей халқымыз өздігінен өзгеге тиіспеген. Көрші халықтардың жеріне көз алартпаған. Ал, басқалар басынғысы келіп, бодандық қамытын саламыз десе, бытырап, шашылып жатқан халық әп сәтте жұдырықтай жұмылып, бастары бірігіп, тас түйін болып түйіліп, қандай болмасын жауына тойтарыс бере білген. Сондықтан, еліміздің ана шеті мен мына шетіне ат айлап жүрсе, жүйткіген пойызыңның өзі де 4 тәуліктен астам гүрсілдеп әрең жетеді. Кезінде Ресей империясы бізді бұратана сауатсыз, қолынан ешнәрсе келмейтін, жалқау халық деп әскерге алмаған. «Жат жерде жаумен соғысамыз деп не жынымыз бар,»- деп біздің бабаларымыздың дені империя жағында көп соғыспаған. Ал, азын-шоғын сол кездегі романтик аталарымыз Наполеонмен соғыста ерлік үлгісін көрсетіп, арғымақтары ауыздықпен Сенадан су ішкенін де ұмыта қойғанымыз жоқ. Бұл күнде егемен ел болдық. Аспан түсті байрағымыз байтақ жеріміздің өзіміздікі екенін әлемге паш етіп көкке өрлеп желбіреп тұр. Енді өз жерімізде, өз елімізде иелік етуге мүмкіндік алғанда сол жерді қалай қорғаймыз? Ол үшін не істеуіміз керек? – деген сұрақтар туындайды. Өйткені, Отанын, жерін, елін қорғау – аса маңызды да абыройлы міндет. Кезінде «он үште отау иесі», – деп жас та болса бастай көріп, әкесі баласына күрделі жұмыстарды балаң кезінен бастап тапсырған. 5-6 жасынан қой бағып, он шақты жаста мал суарады. 10-12 де атқа еркін қонып, 14-15-ке бәйгеге шауып, тіпті тақымын бекітіп, көкпарға

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

да түсе бастаған. Осы мезгілде ол ағаларымен бірге жауға да «атойлап» шаба бастаған. Сондықтан да ол (қазақ баласы) жастайынан өзін үй иесі, ел қорғаны, азамат сезіне бастаған.

Қазір бұрынғы қалыптасқан дәстүр бойынша қазақ елінің әрбір азаматы 18 жасқа толғанда азаматтық парызын өтеу үшін Отан қорғауға аттанады. Бұл – міндет. Осы туған жерін, елін қорғау үшін баланы жас кезінен өз Отанын сүйуге баулу керек. Сәбидің тілі шыққан кезден бастап ол өзін болашақ елдің қорғаушысы, құрылысшысы, азаматы екенін жақсы сезінуі керек. Сол сияқты бала ең алдымен өзінің ұлтын, тілін, ділін біліп, солармен мақтануы тиіс. Тілін, ұлтын, Отанын сүйе алмаған, тарихының тамырына терең бойламаған жастан құрыш білек Қобыланды, айбынды Алпамыс шықпайды. Сондықтан, баланың тілі былдырлап шыға бастағанда-ақ оған қазақ екенін қанына, миына сіңіру – әке-шешенің, ата-әженің басты парызы болуы керек. Содан кейін балабақша мен мектепте де ол «мен қазақпын» деп өз ұлтына деген ыстық сезімі, ықылас-ниетін айқын сезінуі тиіс. Сонда ғана біз келер ұрпақ аға буынның қалдырған бай рухани, табиғи, басқа да мұраларына шашау шығармай иелік етеді деп айта аламыз. Тіпті, барын молайтып, жоғын жаңғыртып, тарихтағы ақтандақтардың орнын толтырып, жақсысын асыруы тиіс деп ойлаймын. Сонымен, бала мектепте оқып жүр. Оған ұстаздар Отаныңды сүй, «өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», – деп миына құйып жүр делік. Бала 9- сыныпқа келгенде оған «Алғашқы әскери дайындық» пәні бойынша сабақтар жүреді. Пән мұғалімдері әскери ілімнің неге керек екенін бастап жастарға түсіндіреді. Содан кейін оқушыларды шымыр да шапшаңшыл, ұшқыр ойлы да ақылды, зерек те зерделі, сұңғыла да сымбатты болып өсіп жетілуіне баса назар аударады.

Бұрынғы жылдары әскер қатарына жастар көптеп шақырылып, Отан қорғауға денсаулығы нашар балалардың барғанынан да хабардармыз. Құдайға шүкір, қазір қарулы Күштер қатарына екінің бірін ала бермейді. Өйткені, бұл күндері әскерге келісімшартпен бұрын міндетін өтеген жігіттерді көптеп алып жатыр. Сол сияқты жасы келетін жоғары оқу орындарын аяқтаған қажет мамандық иелері де әскери қызметке қабылданады. Солай бола тұрса да жас толқын, кейінгі буын, біздің сенім артып отырған жастарымыздың денсаулықтарында ақау болуы көңілге кірбің ұялатады. Дәлірек айтсақ, ол жалпы бәрі-баршамызды ойландыратын, шұғыл шара алуды қажет ететін аса маңызды мәселе деп ұғынғанмыз жөн. Сол себепті, бала өмірге келгеннен бастап, оны ай сайын үнемі тексеріп, денсаулығында ауытқу болса дер кезінде емдеп, дене шынықтыру, жаттығулар, басқа да шараларын алып, кәметке келгенде оны құрыштай берік, құлан-таза сау дәрежеге жеткізуіміз керек-ақ. Өйткені, біріншіден Отанда тек шымыр да сергек азамат болуы тиіс. Екіншіден, ауру баланы емдеп жазу отбасына да, үкіметке де біршама қаражат

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

екені белгілі. Сондықтан, ауруды емдеп жазғаннан гөрі, алдын алу шараларын сапалы жүргізген әлдеқайда тиімді екені бесенеден белгілі. Қазір ғылым мен жаңа технологиялар заманы. Дегенмен де басты байлық – денсаулық екені де шындық. Отан қорғаушылар бұл күнде күні -түні тау мен тасты, дала мен көлді кешіп жүрмес. Бірақ, шамалы жүгіргенде «ах, ох» деп кеудесін, бүйірін ұстап, жерге отыра кететін адамды айбынды әскердің сырбаз сарбазы деп айтуға келмес. Сондықтан, жас ұрпақтың ең алдымен дені сау болуы тиіс, содан соң ол өзін Отан қорғаушысымын, елімнің тыныштығы маған сеніп тапсырылған, мен халқым үшін жауап беремін деген берік түсінігі болуы керек.

Отан үшін отқа түс – күймейсің” деген екен Баукең, Бауыржан Момышұлы. Осы сөздің өзегіне бойласаң көп ақиқат ашылады. Отанды қорғау- ең алдымен, ер азаматтардың міндеті.

Патриотизм – өз еңбегін, күш -жігерін туған жері мен Отанын көркейтуге жұмсау деген ұғымды білдіреді. Патриоттық сезімнің нысаны Отан десек, оның негізі туған жер, ұлттық тіл, діл, дәстүр, олардың адамға жылылық беріп, ізгі ерлік істер қайнар көзіне айналуы патриотизмге тәрбиелеудің арқауы болып табылатынын біздің әр азаматымыз түсініп біледі.

Қазақстан қарулы Күштерінің қатарында әскери қызмет атқару әрбір қазақ азаматының аса маңызды әрі құрметті міндеттерінің бірі болып табылады. Қарулы Күштер қатарында қызмет ету- Отанымызды қорғаудағы қасиетті борышыңды өтеу деген сөз.

Отанды қорғауды біздің елімізге шабуыл жасаған сыртқы жаулармен қарулы күрес деп қана түсінбеу керек. Біз Отанымыздың күш-қуатын нығайта отырып, оны бейбіт уақытта да қорғауға ат салысамыз.

Қазір енді Отан қорғаушылар қатарында да ұлы Отан соғысы қаһармандарының ұлдары мен немерелері тұр. Олар әкелері мен аталарының үлесіне тиген қатал сыннан өткен жоқ. Әйтсе де олар армияларымыздың, халқымыздың қаһармандық дәстүрлеріне адал, еліміз қауіпсіздігінің, бейбітшілікті қорғаудың мүдделері талап еткен, агрессия құрбандықтарына көмектесу керек болған әрбір сәтте қазақ жауынгері дүние жүзінің алдында қандай да болсын қиыншылықтарды жеңуге әзір тұратын, әрі ержүрек патриот, интернационал ретінде көрінеді.

Қазіргі армия жауынгердің ерік- жігері мен психологиялық төзімділігіне үлкен талап қояды. Ол әскери техникаларды, оның ішінде өте күрделі әскери машиналарды, ракета комплекстері мен радио электрондық жүйелерді, атомдық сүңгуір қайықтары мен дыбыстан қашатын әуе кемелерін шебер меңгере білуі керек. Бұл жерде жауынгерлердің ұйымшылдығы мен тәртіптілігі қажет. Ал әскери тәртіпті білу, оны орындауға әзір тұру-өзіңнің

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

жеке басынды қалыптастыру мен әскери қызметке дайындалу жолындағы маңызды қадам деген сөз.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 36-бабында былай деп жазылған: "Қазақстан Республикасын қорғау-оның әрбір азаматының қасиетті парызы және міндетті. Республика азаматтары заңда белгіленген тәртіп пен түрлер бойынша әскери қызмет атқарады". Бұл сөздердің мәні қандай екендігі жайында әрбір азамат түсініп білуі қажет.

Қазақстанның мемлекеттік қорғаныс комитеті Азаматтық қорғаныс штабы мен Қазақ Республикалық әскери комиссиатының негізінде құрылды. Оған "әскери жасақтарға бақылауды" жүзеге асыру, сонымен бірге әскерлердің орын алмастырып, әр түрлі жаттығулар жүргізуін, әскери мүліктердің республикадан тысқары жерлерге тасымалдануын, армияның әскери қызметіндегі басқа да бағыттарды назарда ұстау міндеті жүктелді.

Қарулы Күштер-елдің тірегі, қорғаны, тыныштығының күзетшісі, тұтастығының кепілі. Жер бетінде кез келген мемлекет өз қарулы күштерінің қуатты, мықты болғанын қалайды. "Өз әскеріне көңіл бөлмеген ел, өзгенің әскерін асырауға мәжбүр болады" деген нақыл кімді де болса ойға қалдырады.

Қазақ- жауынгер халық. Ұлы далада жөнкіп жүрген көшпелілердің бір тармағы "қазақ" деп аталғалы бері, сол ұлы елдің ұландары өз атамекендерін көздің қарашығындай қорғады. Жан беріп жан алысты. Егеулі найза қолға алап, еңку-еңку жер шалып, толарсақтан жерді де жауға бермеді. Арыстан жүрек, жалаңтөс мыңдаған батыр ұландарының арқасында жаугершілік кездерде үнемі жаудан мерейі устем шығып отырды. Бұл-ақиқат. Бүгінгі күні жауынгер бабаларымыздың мирасқа қалдырған жерінде қазақ мемлекеті тұр. Сол елді қорғайтын тас түйін армиясы бар.

Соғыстан сақтану-адамзаттың ең бірінші мақсаты. Қазіргі кездегі қасіретті болмыстардан- соғыс, қақтығыс, әскери қауіптен және әскери қатер көздерінен арылу армияға арқа сүйемей өтуі мүмкін емес. ҚК мемлекеттің аумақтық тұтастығын сыртқы қауіп-қатерден қорғауды қамтамасыз етуде күш көрсету әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, агрессияға қарсы тұруға міндетті.

Аймақта қалыптасқан әскери-саяси жағдайға байланысты және Тәуелсіз мемлекеттер Достастығы аумағында орын алып отырған саяси және экономикалық процестерді талдай келе, ҚР өз ҚК-ін құруды қолға алды.

Кеңестер Одағы тарағаннан кейін қысқа мерзімде 1992 жылдың 7 мамырында ҚР ҚК құрды.

Еліміз Қарулы Күштерінің дамуына мемлекет тарапынан ерекше мән беріліп келеді. Оған Елбасының: "Қазіргі әлемде саны көп армиялардың қажеті шамалы. Ыңғайлы, ұтқыл жақсы жабдықталған, әзірлігі мол армия керек. Армия халқымыз мақтанатындай болсын. Өйткені, ол- Қазақстан халқының армиясы. Армиямыздың беделін арттыра түсейік" деген сөзі жақын дәлел.

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

Отанымыздың еңсесінің биіктігі, іргесінің мықтылығы, абыройының асқақтығы оны қорғаушылардың мықтылығы, айбындылығында, отаншылдық пен ұлтжандылығы, біліктілігі мен білімділігінде, ширақтығы мен шымшылдығында. Сонда ғана біздің сүйікті Қазақстанымыз, туған Отанымыз биіктен- биікке самғап, шарықтай бермек.

Шахаманова Лаура
8 сынып, Бейнеу лицей
Бейнеу ауданы, Бейнеу селосы
Жетекшісі: Тәженова Шынарай

Қазақтың салт- дәстүрлерін құрметтеу – борышым

Қазақ халқы – салт-дәстүрге өте бай халық. Ал салт-дәстүрге бай болу елдің мәдениетті әрі тәрбиелі екенін айғақтайды. Жалпы салт- дәстүр деген не, соған тоқталып өтейік. Салт-дәстүр – ел өмірімен біте қайнасып кеткен рухани және мәдени азық. Біздің халқымыз өз ұрпақтарын қасиетті салт-дәстүрмен, өнегелі әдет-ғұрыппен, ырым-тыйыммен тәрбиелеп, ұлағатты ұл мен инабатты қызды теріс жолға түсірмей тәрбелей білген. Б. Момышұлы «мен өзімнің ұрыстағы тәжірибемнен жауынгерлік қасиетті тәрбилеуде ұлттық дәстүрдің маңызы зор екеніне көзім жетті» деп жазады. Бұдан отаншылдық, ерлік, мәрттік, жомарттық, адамгершілік қасиеттердің бәрі салт-дәстүр арқылы даритынын түсінуге болады. Яғни, салт-дәстүр адамды адастырмас тура жолмен жүруге, жөн-жосықты біліп, үйренуге және өмірде қолдануға үгіттейтін мызғымас заң іспетті десек те болады.

Қазіргі таңда салт-дәстүрлеріміздің ұмытылып бара жатқаны және оны тек наурыз мерекесінде есімізге түсіретініміз маған ұнамайды. Бұлай жалғаса берсе түбі бір құртылмайтынына кім кепіл, кім куә? Жетпіс жыл бойы жетесіз әрі қанқұйлы тәртіптің қырсығынан ұлт дәстүрлерінің ережесі бұзылады. Біреулері ұмытылды, біреулеріне тыйым салынды. Салт-дәстүр мен әдет-ғұрыпсыз ел әдепсіздік пен берекетсіздікке салынуы мүмкін. Осындай зиянды жақтарды біле отырып мен жұдырықтай жүрегіммен қолыма қалам алып, салт-дәстүр арқылы қалай өзім секілді жеткіншектердің отанға деген патриоттық сезімдерін арттыра аламын деген ой қозғамақпын. Ел боламын десең бесігіңді түзе демекші ең алдымен отанға деген сүйіспеншілікті салт-дәстүрді түзеуден бастау керек. Бұл арқылы бала салт-дәстүрін білсе тарихын таниды, ал тарихын білу отанды тану. Бала түгіл үлкен адамдарда біле бермейтін салт-

**Конкурс сочинений среди школьников
на патриотическую тему – 2014 г.
Мангистауская область**

дәстүр түрлері өте көп. Солардың бір түрі белкөтерер салты. «Токсан көтеремін деген жасым бар еді, быламық ішемін деген асым бар еді» деп бұрынғы қариялар айтпақшы, жасы келген адамдардың тісі болған соң тамақ іше алмайды. Мұндай жағдайда оларға арнап «белкөтерер» тағамы дайындалады. Бұл әрі жұмсақ, әрі дәмді, нәрі мол тамақтардан дайындалады. Мұны балалары, көрші-көлемдер, сыйлас кісілер әдейі дайындап әкеледі. Бұған риза болған қарт батасын береді. Біз бұдан халқымыздың жасы үлкен адамдары сыйлаудың, бағып-қағудың үлгісін көреміз. «Белкөтерер» аурудан жаңа тұрған адамдарға, сол сияқты «Наурыз», «Айт» күндері де үлкендерге әдейі тартылады. Наурыз мерекесі жақындап келе жатыр. Осындайда жасы үлкен қарияларға белкөтерер дайындап берсек алғысын аламыз. Тек наурызда ғана емес әркез дайындап беріп тұрсақ салт-дәстүрімізге деген құрмет болар еді.

Біз балаларды қалай патриоттыққа тәрбиелей аламыз дейміз. Қай бала патриот болсын әз наурызды өз жаңа жылын асыға күтпесе. Орыстардың жаңа жылында аспанға түрлі-түрлі от шашулар шашып ат шапанын сүйретіп алыстан аяз ата келеді. Ал әз наурызда да Қыдыр атамыз келеді. Қыдыр ата жақсылық жасаушы ырыс, құт, несібе жасау, бақыт сыйлаушы қарт. Әр балаға Қыдыр ата келіп арман-тілектеріңді орындайды десек бала арманын айтып Қыдыр атаны сағынып күтеді және наурызды да асыға күтіп отырады. Отбасында ата-ана, мектепте ұстаз, көпшілік ортада ақсақалдар жастарға салт-дәстүрлерін үйретіп, айтып отырса, ұтарымыз көп болар еді. Құрдастарымның, сыныптастарымның бойына қазақтың салт-дәстүріне деген қызығушылықты қалыптастырып, қазақ халқының салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпының тәрбиелік мәнін ұғындырып, олардың бойына адамгершілік, имандылық қасиеттерін қалыптастыра алдым деп ойлаймын. Балалар, үлкенге – сәлем, қуантқанға – сүйінші, соғымнан – сыбаға, егіннен – кеусен, малдан – көгендік, балаға – базарлық, кішіге – байғазы, сәбиге – көрімдік, көрші қонғанға – ерулік, жетім-жесірте – қолқайыр, мүсәпірге – садақы, алғашқы қымыздан – қымызмұрындық, соңғы қымыздан – сіргежияр, сағынғанға – сәлемдеме, қуанышқа – шашу шашып ешқашан салт-дәстүрімізді ұмытпай, қазақ деген халықтың патриот ұрпағы болып атын шығара беріңіздер демекпін. Бұл жазылған шығармам біреулерге жай сөз болып қалар, біреулерге қамшы болып тиетініне көзім жетеді.